

Forfatter: Michael Kiaer Raffenberg, 1802-1881

Titel: Vilhelm Marstrand - Breve og uddrag af breve fra denne kunstner

Citation: Michael Kiaer Raffenberg, 1802-1881: "Vilhelm Marstrand - Breve og uddrag af breve fra denne kunstner", i *Vilhelm Marstrand - Breve og uddrag af breve fra denne kunstner*, Trykt hos J. H. Schultz, s. I. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-002257981-000-root.pdf> (tilgået 30. juni 2024)

Anvendt udgave: Vilhelm Marstrand - Breve og uddrag af breve fra denne kunstner

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

s. II

Vilhelm Marstrand.

Breve Og Uddrag Af Breve Fra Denne Kunstner.

Samlede Og Ledsagede Med Nogle Indledende Ord
Af
Etatsraad Raffenberg.

Kjøbenhavn.
Trykt hos J. H. Schultz.
1880.

s. III

s. 1

Vilhelm Marstrand.

Født Juleaften 1810, død Natten til den 25de Marts 1873.

Ved Budskabet om, at Vilhelm Marstrand var død blev der Sorg eller Beklagelse i vide Kredse. Danmark havde i ham mistet en høitbegavet Kunstner, der blandt danske Malere søger sin Lige. Kunstacademiet holdt hans Gravfest, hans Lig blev baaret til Jorden af Kunstnere, Ligfølget var Mænd og Kvinder i de forskielligste Livsstillinger i tætte Skarer og saaledes vistes der Kunstneren, hvad der kaldes den sidste Ære; men han vil ikke glemmes med den.

I Anledning af nogle Linier, som jeg dengang skrev om Marstrand i Bladet „Fædrelandet“ yttrede en af hans ældste Venner, som havde holdt Ligtalen over ham, for mig Ønsket om, at jeg, som han skrev, vilde „gaae videre, fordi jeg jo havde kiendt Marstrand og forstaaet ham saa godt som kun Faa“. Der var maaske noget Sandt deri og Tanken om at „gaae videre“ var ialfald ogsaa opstaaet hos mig, der fra Marstrands tidlige Ungdom havde staaet ham nær i et Venskab, som vedvarede.

s. 2 Det kunde dog ikke blive Marstrand som Kunstner til livem min Pen turde vove sig. Billedet af hans rige Kunstnerliv har han jo selv givet os i Malerier og Haandtegninger, som næsten alle ere i Fædrelandet. Ved dem har han selv skrevet og det maa nu blive Kunsthistorien, som kan forsøge sig i at tyde ham, i at bedømme ham efter Maneer og Malemaade, mulig inddele ham i Perioder derefter, stille ham i Paraleler eller uden disse og deslige. Men jeg har dog troet imod Slutningen af disse indledende Ord at burde give en factisk Oversigt, Saameget, som i Forbindelse med den tilføiede Fortegnelse over de af Marstrand udstillede Arbejder kunde tjene til et Slags Veiledning. Den vil derhos indeholde ialfald enkelte Ting, som vedkomme Kunstnerens Udvikling i hans Drengaar i Hiemmet, ere høist characteristiske for ham og bør ikke være ukiendte af dem, der med Interesse ville følge og lære Marstrand og hans Udvikling at kiende igiennem denne lille Bog.

Til en Levnetsbeskrivelse i almindelig ydre biographisk Forstand frembyder Marstrands Livsskiæbne just ikke noget fyldigt Stof. Han var en stille flittig Kunstner, sig selv tro, vistnok meget betydelig og fremragende, men lidet fremtrædende; han stræbte ikke efter at gjøre sig giældende, men holdt sig snarere tilbage; han maatte søges og det var alene hans udmærkede Dygtighed som Kunstner og Meningen om hans Begavelse og Klarsyn iøvrigt, der allerede under hans første Ophold i Italien gav ham en fremhævet Stilling iblandt hans derværende Kunstbrødre og senere førte ham frem til gientagne Gange at blive valgt til Directeur for Kunstacademiet og til adskillig ydre Ære ; men s. 3 hans Liv var egentlig uden særlige ydre Begivenheder. Dets Omvexlinger betegnes væsentlig kun ved de for Kunstnere sædvanlige Reiser og Studieophold i Udlandet, navnlig i Italien, som han besøgte 4 Gange, de to første Reiser med flere Aars Ophold hvergang. Dagbøger eller Reiseoptegnelser har han ikke efterladt og der foreligger iøvrigt Intet, af hvilket det kunde fremgaae, at han paa sine Reiser har oplevet særlige Ting, eller, som man ellers seer at være skeet Andre, er kommet i i interessante Forhold til betydeligere Begivenheder eller Personligheder, selv ikke i Kunstverdenen. Men deels reiste han i Almindelighed hurtig, deels laae det ikke til hans Personlighed, at søge saadanne Forhold eller Relief af dem for sig Selv. Her hiemme var hans Liv snarest noget tilbagetrukket, offret til hans Kunst, et lykkeligt Familieliv, Læsning og Musik, hvilken var det bedste Middel, naar ofte en noget mørk og mismodig Stemning kunde gribe ham.

Men en Biographi vil jeg dog forsøge. Jeg vil forsøge, at stille Mandens Characteristik, et aandeligt Livsbillede af ham i korte Hovedtræk, som en mulig ønskelig Forberedelse, ialfald for dem, som ikke have kiendt ham personlig, men ville offere nogen Opmærksomhed paa de Breve eller det Uddrag af Breve fra Marstrand, som er denne Meddelelses Hovedsag. Gid det maa lykkes mig nogenlunde.

Vilhelm Marstrand var Mand i Et og Alt, kraftig og selvstændig. Der var hos ham en eiendommelig Blanding

af Alvor og Lystighed, af Melancholi og glad Begeistring. Hans Lune var rigt paa Modsætninger, det var et Carneval af Ideer og Fremstillinger — hans Haandtegninger vise det — s. 4hans Livsphilosophi og særlige Evne til at opfatte det Latterlige førte ham henimod Carricaturen, i mange af hans Billeder med stor Finhed; der var Humor, Paradoxer, men altid festivitas.

1*

Han var et ædelt høisindet Menneske, god- hiertet og medfølende. Der var intet Søgt hos ham, han var aldrig lagt tilrette, men ligefrem og diærv. Han havde sine ofte mismodige og forunderlig utaalmodige Timer, men den Flinkhed og Aandrigthed, der ellers saa ofte kunde være i hans Væsen og Samtale, hans Characters Dygtighed og Adel, hans Hengivenhed for dem, som han havde kjær, vil ikke glemmes.

Saa elskværdig og fortræffelig han derfor kunde være i Samværen med sine Venner, med dem, som behagede ham, saa taus og distrait kunde han paa den anden Side unægtelig vise sig imod Folk, der indgiød ham nogen Modvillie, eller som ikke behagede ham eller kiedede ham, saaat, medens det med de Første lykkedes ham med Lethed at vinde deres Interesse for sig og erhverve deres Tillid, giengjældte de Sidste ham ofte med en vis Uvillie.

Af hvad der kaldes Personsanseelse var han ikke berørt, og det blev saaledes næsten en Selvfølge, at i Selskabslivet, af dem, der ikke kiendte ham nøiere, Nogle maatte finde ham aaben og imødekommende, Andre, at han havde et noget overmodigt og frastødende hensynsløst Væsen og ganske vist kunde han efter sit melancholske og lunefulde Temperament vise sig paa begge Maader og han var lidet istand til at skiule hvorledes han havde det i Øieblikket og skarptunget kunde han være. Men det maatte dog altid behage hos ham, at han Intet skiulte af sine Følelser og Ideer, at han var fuldkommen naturlig, thi der ere dog faa s. 5Mennesker, som blive upaavirkede af freidig Aabenhed, naar den er forbunden med Aandfuldhed og Eiendommelighed.

Det er sagt om ham, at han var noget tilbøielig til Paradoxer. Det var han maaskee ; men han troede dog altid at være paa Sandhedens og det Rigtiges Side. Han gav ofte sine Tanker en eiendommelig Iklædning og der kunde være noget Ustadigt i hans Raisonnement, som kunde bringe dem til at misforstaae ham, der mere paavirkes af Formen end søge Sagens Grund, og man kan dog vist sige, at hans saakaldte Paradoxer ofte kun vare et Resultat af en Overdrivelse, hvortil Modsigelse uformærkt kan bringe den noget Heftige.

Han var en afgjort Børneven og Børnene giengjældte ham det rigelig. De paavirkedes ikke af hans ofte meget alvorlige eller noget mørke Mine, men søgte ham, kunde man sige og sluttede sig til ham, der ogsaa altid var beredt og til Tieneste for dem. Lotteri eller et Gnavspil i en Kreds af Børn var Noget han ikke let modstod. Han havde en fortræffelig og begavet Hustru og efterlod kraftige og dygtige Børn, for hvem han var en trofast og omhyggelig Fader.

Hvad han var som Kunstner, i hans store Historiemalerier, hans Genrebilleder, hans Portraiter og Haandtegninger, derom ere vi alle enige, men han var ofte ikke enig med os derom; thi var han ydmyg i noget Forhold saa var det i dette. Han satte ikke forfængelig Priis paa sine Arbejder eller Rosen over dem, men gav dem som det Bedste han formaaede, medens han stadig med higende Uro kæmpede for at naae, hvad der, som han ofte med Mismod udtalte, var hans Evne nægtet. Som han i det Hele var stræng imod sig s. 6Selv, saa var han det navnlig hvor det gjaldt hans Kunst; overbærende imod Andre, ofte maaskee formeget , kun ikke hvor det gjaldt Kunsten. Mangen en skarp Yttring af ham om Kunstnere og deres Arbejder var begrundet i hans storskaarne Opfattelse af Kunstens Krav; men han blev ofte misforstaaet. Det var ikke Overmod, men Ydmyghed under hvad han saa fuldstændig bøiede sig for, der bevægede ham; men de Paagiældende saae det ofte ikke. Han undervurderede i Sandhed aldrig nogen virkelig alvorlig Stræben, men Kunsten som Haandværk eller som Legetøi var ham en Vanhelligelse, som han ikke skaanede, saaledes stillet overfor, hvad der for ham blev næsten som en personlig Krænkelser.

Han var en af de Kunstnere, for hvem det lykkes at see deres aldrig tilfredsstillende urolige Higen lønnet med at være i stadig Udvikling og Fremgang og saaledes vedblev det for ham indtil hans Død i hans 63de Aar. Hvilke Forventninger opfyldtes ikke eller bleve maaskee overtrufne ved de af ham i hans sidste Leveaar udførte store historiske Malerier i Roeskilde Domkirke og Universitetet, det Ene bedre end det Andet, og med hvilket Liv og Længsel tænkte han paa at udføre de store Billeder i Universitetet, paa Altertavlen til Poulskirken, paa Billedet til Børsens Forhalle m. fl., da Døden gjorde Ende paa denne høitbegavede Kunstners dygtige og hæderlige Liv.

Fra Marstrands 13—14 Aar see vi ham allerede som Skoledrengen, der just ikke var nogen synderlig Ynder af Latin og Græsk, med fuld Lyst at beskæftige sig med billedlige Fremstillinger uden s. 7anden Veiledning end den indre Impuls og naturligt Anlæg og disse første Billeder, af hvilke ikke faa ere opbevarede og eies af hans Børn, ere ikke Eftertegninger, men i fuldeste Maade frihaands, ikke enkelte Figurer eller Sligt, men Compositioner paa Halvark eller Ark med indtil 20—30 Personer frit henstillede og grupperede i Rummet med Humor og den tydeligste Fortælling. Saaledes et Billede fra 1824, da han var 14 Aar gammel, som forestiller et Aften-Selskab af Damer og Herrer. Lysekronen er tændt og Theen budt om, men Husmoderen

staar endnu ved Thebordet med fyldt Thepotte, da en Spradebasse træder ind, iler hen imod hende og griber hendes Haand for at kysse den. I det hun vender sig imod ham, for neiende at modtage denne Hyldest, glemmer hun, at hun har Thepotten i den anden Haand, lader denne synke og Potten skienker nu sit Indhold ud paa Gulvet (ret et Thema for en Dreng). Grupperingen om Thebordet er livfuld og vexlende, Pladsen er vel benyttet og hvor udtryksfulde ere ikke de Personer, som tilhøre staae i Samtale, den Ene af dem med Tobakspiben i Munden eller de to Figurer under Lysekronen, af hvilke den Ene peger paa Spradebassen og gjør en Bemærkning om ham, som den Anden skiænker al Opmærksomhed eller den ældre Mand med Calotten tilvenstre, som fører sin Kop til Munden. Selskabet bestaaer af 16 Personer. Et andet Billede, der bærer Aarstallet 1825 forestiller en Fælled, hvor en Samling unge Mennesker more sig med Boldspil, med at lade en Drage gaae iveiret, et Par brydes m. m. Rummet er meget godt benyttet. Afstandsforholdene godt iagttagne. Grupperingen og de forskjellige Stillinger mangfoldige, livfulde og i det Væsentlige rigtige. Det er udført i Tusch, s. 824 Figurer. Dette maa være nok. Han var dengang 15 Aar gammel. Man var bleven opmærksom og nu begyndte han først at lære at tegne. Fra Aaret 1826 har jeg saaledes flere af ham med Pen til Øvelse tegnede enkelte Figurer efter Pinelli; saa kom i samme Aar hans Optagelse som Elev i Eckersbergs Skole og Kunstacademiet. Han udstillede førstegang i 1829 „en Kanefart med Fakler“. Imellem 1829 og 1836 da han førstegang reiste til Italien falder i 1835 en Reise til Norge, hvis Resultat var Maleriet „Reisendes Ankomst til en Bonde i Telemarken“. Iøvrigt udstillede han i Tidsrummet 1829—1836 „Kildereisen“, „Flyttedagen“, „Skiult i Kiælderen“, „Konen med Skinken og Hunden og Consumtionsbetienten“, „Gadescene i Hundedagene“, „De fulde Matroser“, „En Auctionsscene“ og flere andre for hans daværende Standpunkt maaske mindre betegnende Billeder, skiøndt de ikke ere uden fremtrædende Spor af hans Lune og drastiske Skiæmt, som f. Ex. „et Familiebillede“, livor han gjør den smukke Bondeamme til Hovedpersonen, ialfald til den meest fremtrædende Person i Billedet. Der er i Almindelighed i disse Billeder fra hans første Tid heldig Composition, Livfuldhed, skarp lagttagelse, Lune, meget Characteristisk, men som dog kunde siges undertiden at grændse vel meget til det Karikerede.

Italien nobiliterede ham. Det var nu ikke mere „Auctionsscenen“, „de fulde Matroser“ etc. Fra hans første Ophold der (1836—1841) have vi Billeder som „Fængselsscenen i Rom“, „St. Antonius-Festen“, „Scene af det neapolitanske Folkeliv“, „romerske Borgere forsamlede til Lystighed i et Osteri“, det deilige Billede „Scene af Octoberfesten i Rom“ og flere.

s. 9 Medens han derpaa var hjemme (1842—1845) malede han en Mængde Portraiter, flere mindre Billeder af det italienske Folkeliv samt de første Billeder til hans Holberg Cyclus, nemlig: Scenen af Erasmus Montanus som Medlemsbillede til Kunstacademiet og et Genremaleri, Motivet af Holbergs Barselstue, som er i den Kgl. Malerisamling.

I 1845 gik han andengang til Italien, livor han forblev til 1848. Disse Aar vare af afgjørende Betydning for hans Udvikling og Fremtid som Kunstner.

Det havde tidlig staaet for ham, at blive Historiemaler ; den Kgl. Malerisamling eier hans i 1832 udstillede, dog mindre betydelige Billede Svend Estridsen og Biskop Vilhelm efter Saxos 11te Bog. I 1838 skriver han „Æmnet „den forlorne Søn“ har jeg componeret om, uden dog at have isinde for det Første at udføre det, da det deels er for stort for mit nuværende omflakkende Liv og dels fordi megen Tvivl er opstaaet hos mig, om det egner sig for mig at male den Slags Ting. Jeg har ikke den vedholdende Alvor, som hører til at male historiske Gjenstande. Imidlertid opgiver jeg ikke denne Leilighed til at forsøge mig, naar Tiden tillader det“. Men først i 1846 synes Sagen at være modnet og at skulle blive til Virkelighed. Han har nemlig dengang taget fat paa en Række Compositioner til Anvendelse i Kjøbenhavns Universitets Solennitetssal, skiøndt, som han i den Anledning skriver, „det maaske vilde være rigtigere for mit Talent at beskæftige mig med det Humoristiske i Folkelivet end i det høiere historiske Gebet; idetmindste, føier han til, spørger Alle hvorfor jeg ikke fortsætter det, som de sige, at jeg saa eiendommelig har viist at due til; men, bemærker han s. 10 saa, jeg troer ikke, at det Alvorlige ligger mig saa fiernt“. Og det laae ham ikke fiernt. Det er interessant at lægge Mærke til hvorledes hans Hoved-Billeder samtidig og efter den Tid ligesom antage en mere almindelig og ideal Holdning, de blive roligere, alvorligere og mere storslaaede. Han forlod nu i dem, hvad han kalder „min sædvanlige Størrelse“.

Det Billede, som betegner denne Overgang, det første han malede med legemstore Skikkelser var „Pigerne i Osteriet“. Han skriver derom „jeg har faaet et Par gode Modeller og maler Alt efter Naturen saa godt jeg kan. Det koster mig megen Anstrængelse at male et Billede med Figurer i naturlig Størrelse ; man maa gjøre Rede for det Mindste og jeg befletter mig paa at være saa redelig imod mig Selv og Andre som mulig“.

Et ikke ringe Antal Studier af Mænd og Qvinder i naturlig Størrelse (Halvfigur) haves fra samme Tid, samt, som han skriver, 2 Donquixotiader. Dansen i det Fri paa Ischia blev foruden flere mindre italienske Billeder udførte i de samme Aar, om hvilke han skriver, „jeg anseer dette Par Aar for meget lykkelige, da jeg aldeles kan overlade mig til Studeren“.

Efter i 1848 at være vendt hjem fra denne sin anden Reise til Italien og være bleven givt i 1850 foretog han samme Aar med sin Hustru en Reise til Sverrig, hvor han navnlig opholdt sig i Dalarna. Det var nye Former af Folk og Land, interessante Forhold, hvoraf han var meget paavirket og som Resultat af denne Reise have

vi det betydelige Maleri „Dalfolket, som i Baade over Siljansøen begiver sig til Leksandkirke“, som tilhører det Kgl. Billedgalleri, samt en „Scene fra Dalarne s. 11(Orsa Sogn)“, „Bønder fra Dalarne der kjøre til Kirke (Orsa Sogn)“ og „Reisende i Dalarne“.

Han blev nu hiemme indtil 1853, da han atter gik til Italien og tog Ophold i Venedig. Her synes han navnlig at være bleven meget paavirket af Paul Veroneses Billeder hvorom f. Expl. hans senere udførte Billede „Den store Nadvere“ utvivlsomt bærer Vidnesbyrd.

Aaret efter, 1854, vendte han tilbage, fik Bolig med gode Atelierer paa Kunstacademiet og fortsatte under lykkelige Forhold sin rige utrættelige Virksomhed, der bragte os de store Billeder „Christus i Emaus“, Alterbillede til Kirken i Faaborg, „Billedet af Hverdagslivet“, „Parablen den store Nadvere“, foruden flere til Holberg Gruppen hørende Billeder, flere Donquixotiader, en Mængde mindre Billeder af det italienske Folkeliv, hvoriblandt flere fra lians Ophold i Venedig i 1853—1854, de interessante Fremstillinger af den danske Personalhistorie, „Ewald og Ahrense“, „Guldberg og Wessel“, „Frederik den 5te og Dronning Louise med Kirsebærret“, en Mængde Portraiter og endelig mod Slutningen af hans Liv det store Resultat: de betydelige Historiemalerier „Christian den 4de paa Trefoldigheden i Slaget ved Fehmern“, „Christian den 4de dømmer Rosenkrantz“, Vægmalier i Olie i Christian den 4des Capel i Roeskilde Domkirke samt „Christian den 1ste indstifter Universitetet“, Vægmaleri i Olie i Universitetets Solennitetssal, vel de største og dygtigste Historiemalerier, som dansk Malerkunst endnu har frembragt. Et Billede af det italienske Folkeliv blev dog hans sidste Arbejde, „en Abbat som skiamter med unge Piger“. Det blev ikke fuldendt, tilhører nu Thorvaldsens Museum.

s. 12 Det kan for en Fuldstændigheds Skyld endnu bemærkes, at han i 1861 foretog en Reise til Paris for at see de franske male med Oliefarver paa Muur. I 1869 opholdt han sig i Italien sammen med Landskabsmaler Skovgaard og Lithograph Kittendorff, en Recreationsreise. I 1871 foretog han sin sidste Reise til Udlandet, en Badereise til Carlsbad og Teplitz.

Iøvrigt ville Brevene, som nu følge, sige det Sandeste og Bedste om ham, hvis dybe Gemyt var giennemtrængt af Religiositet og Kiærlighed til Fædrelandet, for hvilket han blev en af dets bedste Sønner.

s. 13

*Kbhvnd. 16. Juli 1836.
Til hans Broder Troels.*

Endnu engang skal Du høre fra mig, inden jeg reiser fra dansk Grund. Det er en vigtig Tid for mig, som forestaaer ; det vil blive min vigtigste Læretid, og derfor har man et umaadeligt Ansvar for Benyttelsen. Jeg har hidtil maattet male for Brødet uden at tage Hensyn til hvad der var Bedst for mit Studium at gjøre. Det er jeg nu i et Par Aar fri for og derfor gielder det om at bruge sig. Paa Mandag 3 Uger d. 8. August tænker jeg at gaae ombord paa Dampskibet til Stettin, og saa gaaer det videre i et Par Maaneder paa og af Vognen ; dog vil jeg tage mig saamegen Tid underveis, at jeg kan see de for mig vigtigste Ting ; det er umuligt at reise det ganske forbi, men den største Gavn haaber jeg at have paa Hiemreisen, naar jeg med mere Bo kan nyde det, nu længes man jo kun efter Bestemmelsesstedet, som for det Første er Rom. Det glæder mig meget, at Du, skiøndt Du maa tage skrap fat, er veltilfreds. Naar man ikke fordrer meget, kan man ogsaa være det og saa er man lykkelig, og det Bedste er den Sandhed, som vi mere og mere maae erkiende, at kun paa Dydens Vei naae vi Tilfredshed; det er saa beroligende i vor Færd at vide hvortil vi skulle holde os. Mange s.

14 Mennesker troe ved egen Aandskraft at kunne danne dem et indre Liv afvigende fra Religionens og Moralitetens Forskrifter og troe, at være dem selv nok, naar de blot ikke forstyrre Andre, men det er falsk, man lever ikke her i Verden for sin egen Skyld ; vi skulle dele vort Meget med Andre og virke med Andre til Fuldkommenhed ; hvad En veed er Intet, først naar Flere erkiende den samme Sandhed, faaer den Kraft. — Altid maa man have for Øiet, at danne sig til at træde i Virksomhed med Andre, og for at kunne gjøre det med den nødvendige Kraft maa man bevare sig sund og stærk, Siæl og Legeme. —

s. 14

Berlind. 20. August 1836.

Til hans Moder.

Jeg lover et Udbytte og betænker ikke, at der endnu ikke er Andet end det største Virvar af Vrøvl og Spænding i mig, saa jeg næsten ikke veed, hvor jeg skal begynde eller ende. — Hvad jeg hidtil har seet af de herværende Kunstneres Arbejder er næsten altsammen kun lidet værd, det Meste næsten reent Fabrikarbejde eller Modevæsen. Kunstnerne her ere iøvrigt fornemme Folk og lade sig glubsk betale, men sælge de ikke deres Siæl for Guld? dog ere der Rauch og Begas, som jeg skal besøge imorgen.

— Jeg har ikke truffet Landsmænd her og løber ganske ene om ; men det er da min egen Skyld, thi jeg kunde jo altid gjøre Bekiendtskaber, men Moder kiender min Ulyst til at gjøre Bekiendtskaber og til at gjøre Folk Uleilighed ; derved opnaaer jeg da ogsaa, at jeg altid seer med mine egne Øine og har Frihed til at see hvad

jeg vil, men hvor finder man det Bedste imellem alt det Skraavl, der i denne vældige Stad fremstiller sig.

s. 15

Münchend. 16. September 1836.

Til hans Moder.

— Jeg maatte da indskrænke mig til at fortælle, hvad der i ydre Henseende vederfares mig, da mit Indre endnu er et Pulterkammer, hvori jeg Selv ikke kan hitte rede, langt mindre Andre. Jeg vil blot sige, at det var godt, at jeg kom ud, thi her er uhyre meget at lære, og jeg har meget at kaste bort og glemme, for at give Plads for noget Bedre. —

Berlin er en stor, smuk, pragtfuld — og kiedelig By, stive Officierer og galante Folk, Damer og Herrer spadserer her omkring og kiede sig, troer jeg, idetmindste seer det saaledes ud. Damerne ere alle jævnthen temmelig grimme, og saa tør man ikke røge Tobak. — Jeg saae en Folkefest, Stralauer Fischzug, hvor en uhyre Masse Berlinere trak ud etsteds i Nærheden af Byen, hvor man formelig vadede i Sand, og der morede man sig. —

Dresden gav mig nogenlunde Erstatning, især glædede Galleriet mig og Raphaels Madonna, som er det bedste Maleri, jeg endnu har seet i mit Liv. Her traf jeg 2 danske Læger, dem har jeg malet paa Doctorstykket, 2 herlige unge Mennesker, i hvis Selskab jeg tilbragte mangen behagelig Time. Der var Kunstudstilling, hvor det Meste var Juks. Dahl besøgte jeg og fandt en meget elskværdig Mand i ham, en ubeskrivelig Varme for sin Kunst, som han ikke destomindre driver lidt haandværksmæssig. Efter 8 Dages Ophold i Dresden og en lang Diligencetour paa 2 Dage og Nætter i Rad kom jeg til den mærkelige gamle By Nürnberg med Albrecht Dürers Huus, Sebaldus Kirken, Monumentet af Peder Vischer og de øvrige mangfoldige Minder om Tydsklands bedste Middelalder og er nu i München, s. 16 Centralpunctet for Tydsklands Kunst. Her er især dygtige Historiemalere, i hvis Spidse en ung Mand, Kaulbach, staaer, en udmærket Karl, ved hvis Omgang jeg glæder mig overordentlig. — Jeg har maattet forandre min Reiseplan, fordi Cholera i Italien forbyder mig at gaae den bestemte Vei. Jeg gaaer over Schweitz, det sydlige Frankrig til Marseille og derfra over Civita vecchia til Rom, skiøndt jeg har været noget usikker, om jeg ikke skulde blive her i Vinter, thi jeg længes efter lidt Ro, for at kunne begynde at arbeide. — Jeg maa nu blive her til 5te Octbr., i hvilken Tid Pinakoteket bliver aabnet, og jeg foretager en Reise paa 8 Dage til Salzburg, hvor jeg træffer Grurlitt og andre Kammerater. — At Moder har faaet mit Stykke hiem glæder mig for Moders Skyld, naar blot ikke E. tager det ilde op, dog, han er en hiertensgod Mand. Har Etatsraad Kock gjort noget ved Panoramaerne? Du maa ikke sige det til ham, jeg skriver Selv, naar jeg kommer til Italien. En deilig Reise vil det blive gennem Schweitz og Frankrig. Hidtil har jeg seet Kunstens Frembringelser, nu skal jeg see Naturens; kun at denne hurtige Reisen tillader ikke at tegne, og jeg længes derefter; gid jeg var i Rom. — At tale fremmede Sprog kan være ret godt for Sprogenes Skyld, men er det ikke for Sindets, man kan dog kun være ret varm og fortrolig paa Dansk, naar man er Dansk.

s. 16

Bernd. 19. Octbr. 1836.

Til hans Moder.

Som Moder seer, er jeg i Schweitz og i Sandhed fortjener det al den Roes, det kan faae; alle Forventninger overtræffes. Jeg havde tænkt, at s. 17 Norge havde givet mig en Idee om Schweitz, saa at jeg først slet ikke havde isinde at reise hertil, men nu fortryder jeg dog ikke de rigtignok vel mange Penge, som det har kostet. — I München var jeg 14 Dage og 8 Dage i Salzburg og Tyrol, men havde ikke taget Penge nok med, saa at jeg kunde kiøre tilbage til München, hvorfor jeg maatte i 3 Dage med megen Besværlighed i den stærkeste Solhede spadserer med Randsel og Overfrakke; imidlertid lærte ieg dog derved baade Folkene og Egnen hedre at kiende. Jeg traf da Gurlitt i München og flyttede ind til ham indtil min Afreise med en Maler Dürch. München er virkelig for Øieblikket et herligt Opholdsted for en Kunstner; der er ogsaa en uhyre Masse samlet og udmærkede imellem dem, altsaa en ivrig Concurrence og en særdeles alvorlig Stræben, dertil en skiøn Forstaaelse mellem Kunstnerne, ingen lav Misundelse eller Brødnid. Hvormeget læres ikke ved dette Samliv; alle Retninger af Kunsten blive respecterede, og jeg speculerer ogsaa stærkt paa at leve der i nogen Tid, naar jeg kommer tilbage fra Italien, hvis jeg da ikke har forandret min nuværende Anskuelse af Tingene. Iøvrigt er Historiemaleriet her drevet til det Høieste, Genremaleriet staaer meget lavt, naar man undtager Peter Hess.

Men nu til Reisen. Jeg og Dürch reiste da den 5te Octbr. fra München til Schweitz og kom efter 2 Dage til Bodensee og derfra over Schaffhausen til Zürich. Ja, nu faae vi at føle, at vi ere i Schweitz, man spiser godt og drikker Vin og ikke Øl her, men de gode Napoleonere rulle forbistret stærkt. Fra Arth bestege vi Rigi og derfra til Küstnacht ved Vierwaldstädtersøen, som er interessant i historisk, men endnu mere i malerisk Henseende. Derfra s. 18 til Luzern, hvor vi indfandt os i det store Raad og hørte Schweitzerne balre og tale stort i det for Øieblikket med Frankrig indviklede Forhold i den tossede Historie med den franske Spion. Jeg

var glad ved at ligge en Dag over i Luzern, da jeg havde været uforsigtig nok til at løbe temmelig rask ned ad Rigi og var saaledes i mine Been, at jeg knap kunde gaae. Den følgende Dag roede vi en mageløs deilig Tour til Fluelen, hvorfra vi med Fører og den ene af 3 Englændere, som havde været med os paa Rigi, reiste til St. Gotthard, en udmærket smuk Vei, der førte til et frygtelig raat og trist Biergpas, hvor den bekiendte Diævelsbro fører over Floden Reus og bleve ikke lidet frapperede ved paa engang at have en stor Dal for os ganske bedækket med Snee. Koldt og raat var det ; vi bleve Natten over paa St. Gotthards Spital, gik næste Morgen i Sne til Realp, en Flække, hvor vi forsynede os med Fourage og nok en Fører for at gaae over Furka. Da der i lang Tid Ingen var gaaet derover, laae Sneen saa dyb, saa at vi maatte vade der et Par Miil indtil Maven i Snee, og det over et omtrent 7000 Fod høit Field i en brændende Solhede, da Luften er saa tynd, at Sneen endog i denne Hede ikke smelter. Det var virkelig drøit, 4 Miil den Dag; aldeles drivvaad om Fødderne kom vi om Aftenen til Rhone Gletscher, paa hvilken vi gik op, men maatte flere Steder for at komme tilbage, vade i Floden. Ovenpaa denne Dags Fata sov vi godt om Natten og den næste Dag op med Solen og over et ligesaa høit Bierg til Grimsel ; her er den uhyre øde, skrækkelig skønne Dal Ober- Hasli, saa mageløs skøn i sin Vildhed. Omtrent 5 Miil gik vi den Dag, og saa faldt Englænderen fra ; han kunde ikke marschere saaledes hver Dag s. 19 og det var forunderligt nok, at jo mere jeg gik, jo lettere faldt det mig. Næste Dag atter tilfields over Scheideck, uden Værtshuus, da Folkene allerede vare flyttede ned i Dalen; men vi havde Proviant med og gjorde en deilig Tour ; vi saae flere Gange Laviner og havde endogsaa engang en over Hovedet paa os, saa vi maatte smøre Haser for at undgaae den ; men den kom ikke saa langt ned, at den naaede os. Vi saae flere Gletschere og vare inde under Grindelwald Gletscheren. Næste Dag over Wengernalp til Lauterbrunn. Jeg var ganske henrykt den Eftermiddag og tog mig et Styrtebad under Staubbach, hvilket slet ikke er farligt. Derfra over Interlaken til Thunersøen. Den Skønhed i Form og Pragt i Farve, som Biergene og Landskabet her havde, har jeg aldrig seet Mage til. Meget bidrager Aarstiden. Vi have været Lykkens Kiæledægger, thi det var meget risicabelt at reise saa sildig. Over Thunersøen roede vi til Thun og kørte derfra til Bern. Fra Bern gaaer Touren over Freiburg til Genf og derfra igjennem Chamouny sandsynligvis til Genua, saa vi atter maae have vore jernbeslaaede Biergsko paa.

2

Jeg vilde ønske, at jeg i dette Øieblik kunde sidde i Silkegaden omgiven af Familien; men jeg vil ikke nære Længselen efter at komme til danske Hierter, thi det er usundt i Udlandet ; her bekymrer ingen sig saaledes om En, men det er ogsaa det Samme ; men godt gjør det, naar man træffer En, der idetmindste taler det samme Sprog.

s. 19

Quarantaine Lazareth i Livornod. 13. Novbr. 1836.

Til hans Moder.

Her er jeg da for mine Synders Skyld og for s. 20 at blive øvet i den skønne Dyd, Taalmodighed — jeg maatte dog bide i det sure Æble, for at komme til at smage Italiens søde Frugter. Da jeg kom til Genua sagde Alle, at Quarantainen i de første Dage vilde blive hævet, og jeg ventede i 8 Dage, men der kom ingen Ophævelse, og jeg maatte reise og med Taalmod underkaste mig den haarde Prøve.

2*

V i maae nu sandsynligvis blive her i 18 Dage, men Klage nytter ikke, og jeg vil nu see at lære noget Italiensk i denne Tid. Vi boe her 4 Personer sammen i et Værelse. Vort Selskab bestaaer af en Kiøbmand, som ved sine Bekiendtskaber forskaffer os alle mulige Fornødenheder, en portugisisk Gouverneur, Dürch og jeg. Idag er der holdt Messe i Gaarden. Alle Catholikerne knælede foran en Aabning i Muren, hvorigjennem man saae et lille Capel med et Alter, og en Præst holdt Gudstjenesten, jeg troer med et Tørklæde for Munden. Igaar er et Dampskib kommet fra Marseille med over 70 Personer, som skulle have 32 Dage, saa det er virkeligingen Spas, et formeligt Fængsel, man kan ikke see Andet end Himlen over sig. Nu er der maaske Snee i Kiøbenhavn og Kulde, men Moders Stue er varm, og Familien samlet om Søndagsbordet. Jeg længes meget efter Hiemmet, naar jeg tænker derpaa og glæder mig til at see mine danske Venner igjen ; thi imellem Fremmede bliver man dog aldrig rigtig fortrolig og glad. — Mine Ulykkeskammerater her fortælle, at jeg hver Nat taler Dansk i Søvn. Ja kiære Moder, det skal blive glade Dage, naar jeg kommer hjem igjen, hvis jeg da indtil den Tid har lært noget ret dygtigt NB. og kan vende tilbage med Ære, thi da er min Skiæbne afgjort i enhver Henseende ; dog jeg frygter ikke, mit Mod og mine Forhaabninger have rakt hinanden Haanden, dog, s. 21 jeg er næsten bange for, at jeg lever formeget i Fremtiden og forlidt i Nutiden, og derved taber man saa let Øieblikket.

s. 21

Romd. 13. Januar 1837.

Til hans Moder.

Endelig seer Moder mig da i Rom, denne Verdens Hovedstad, som overtræffer alle Forestillinger. Nu er jeg da her snart i halvanden Maaned. Rom er for gevaltig til at fattes i en Fart; man maa give sig Tid, før man yttre sig om den, men hvad jeg kan fortælle er, at vor Juleaften blev feiret her paa det festligste med Risengrød og Gaasesteg. Grøden bar Thorvaldsen ind, og Giæssene havde han selv foræret dertil. Saa blev der siunget en

V ise, som Constantin og jeg havde lavet og gjort Mudder til langt ud paa Natten. Til Kongens Fødselsdag skal der igjen være dansk Selskab, hos Oberst Poulsen, Prindsessens Cavalier, og der er jeg desværre bleven anmodet om at gjøre Vers igjen og til saadanne Leiligheder tager min Muse strax Flugten; jeg er virkelig i Vinden. Prindsessen, som koster vort Land 80,000 Sp. aarlig, besøge vi engang imellem, men egentlig ikke gjerne, da det er en egen Dame. Man kan ellers der see kiønt Selskab, Don Miguel og Andre. Hun sagde til mig, at hun havde kiendt Fader. Jeg lever her et meget behageligt Liv med Landsmændene, som ere prægtige Folk at komme ud af det med, og billigere. end paa Reisen, der næsten ganske har tømt min Pung, saa at jeg nu maa skrive efter mit 2det Aars Stipendium. — Men hiem maa jeg, imedens jeg endnu er ung, jeg begynder at ældes, jeg gaaer alt i mit 27de Aar, og hvor snart komme ikke de 30. — Jeg s. 22boer her i samme Huus som Krohn og hans Kone, saa jeg kan dog engang imellem sidde ved et dansk Bord og spise danske Retter. — Det er ikke godt for Ungdommen at binde sig til een Plet, jeg føler nu saa godt, hvor det er velgjørende for Udviklingen at tumle sig imellem Fremmede ; ved den Tvang, Omstændighederne byde, trives just Friheden; man bliver et andet og forhaabentlig bedre Menneske. Endnu har jeg ikke begyndt paa noget Maleri, det er mig umuligt.

s. 22

*Romd. 17. Januar. 1837.
Til Eckersberg.*

Kiære Hr. Professor. Hvor ofte har jeg ikke allerede havt i Sinde at skrive Dem til, men den Uformaaenhet til at kunne yttre mig om Alt det meget Herlige, som jeg har seet og hvorom jeg saa gjerne vilde underholde mig med Dem, har hidtil været den Grund, som har afholdt mig og det Samme vilde for Øieblikket være Tilfældet, dersom jeg ikke var overbeviist om, at mine, skjøndt endnu næsten ligesaa umodne, Yttringer vilde finde en overbærende Dommer i Deres faderligsindede Hjærte og i denne Tanke er det mig usigelig kiært at vide, at De vistnok først og fremmest deler min Glæde over at jeg er kommet til denne herlige Stad, dette Skatkammer for Kunstnerne. Ja den hele Reise er en Lykke man ikke noksom kan paaskiønne; hvor velgjørende for Sindet og hvor frugtbringende for Forstanden; jeg tør næsten paastaae dens Nødvendighed for Kunstneren, thi han, som vil fortælle Noget om Mennesket og dets Færd, maa kiende det og dets Forhold og det har da et ganske andet Udseende ved nærmere Betragtning end seet fra det eensidige Standpunct, hvorfra man sædvanlig i s. 23Hiemmet troer at kunne bedømme det. At kiende denne Mangfoldighed i Menneskets Stræben efter eet Maal er saa vigtigt i kunstnerisk som philosophisk Henseende, at man maa see det med egne Øine. Ingen kan fortælle En det. Jeg har alt seet Meget, næsten formeget, thi man overfyldes af Ideer og det Ene fortrænger det Andet, uden at Siælen faaer Tid til at bearbejde dem. Phantasien bliver derved uvirksom og hvad min angaaer har den nu først rømmet de af de gamle Beboere opfyldte Værelser og de Nye, der flytte ind, rumstere saa frygtelig inden de finde deres Plads, at jeg naturligviis er ganske uskicket til at faae et ordentligt Syn paa Tingene og komme lidt til rigtig Besindelse om, hvad jeg egentlig først skal tage fat paa. Her er jeg Alt over en Maaned og gjør Intet, ja! jeg seer mig træet paa alle de udødelige Minder om Fortidens Storhed og saa lever jeg et ret fornøiet Liv med alle mine Landsmænd, men Længselen efter igjen at komme til at arbeide piner mig ofte og jeg kan det ikke endnu, som sagt, Phantasien staaer stille. Godt er det, at jeg er kommet her om Vinteren, thi saa kan jeg berede mig lidt til at tage imod Sommerens Herligheder med mere Rolighed. Min Reise hertil var langvarig og i Sidstningen trættende, jeg var i 18 Dage i Qvarantaine f. Ex. og dyr som en Ulykke; jeg længtes derfor meget efter Ro, men den skal man i aandelig Henseende, i det Mindste i Førstningen, forgjæves søge i Rom; her er alt for Meget, der tager alle Ens Evner i Beslag.

I Tydskland har jeg seet Adskilligt af nyere Kunst, som var godt, især da i München, hvor der bliver gjort en Deel og hvor Kunstnerne virkelig leve et meget behageligt Liv for Øieblikket under s. 24Kong Ludvigs Ægide. Det synes at være en overmaade klog Mand, thi foruden den Smag og Pragt han forskiønner sit Land med, styrer han de andre Grene af Staten saa godt, at Bairerne selv skatte dem meget lykkelige under hans Scepter, Alt, Universitetet og det Militaire, skal være fortrinligt, kun Embedsmændene faae en lille Gage — han synes at vurdere deres Tjeneste rigtigt. Derved spares de Penge, hvorfor alle de herlige Bygninger reise sig og hvad for en Mængde Malere han beskjæftiger ! Der er nu først Cornelius og hans Anhang. Han har ikke i den Grad interesseret mig som hans store Renommée skulde lade formode, især nu siden jeg har seet Michel Angelo, af hvem han synes at være en affecteret moderniseret Efterligner. Dog er der enkelte af hans Compositioner, som man maa lade vederfares den Ret, at de vidne om en tænkende Kunstner. Af alle Historiemalere i München har Ingen interesseret mig saaledes som en ung Mand, Kaulbach, der for Øieblikket arbeidede paa et stort Maleri til Raczinsky, som har været hiemme. Det var i mine Tanker overordentlig skiønt. Det forestillede det Sagn om Slaget imellem Hunnernes Konge Alarich og Romerne, hvor Aanderne af de Faldne paa begge Sider om Natten i Forbittrelse fortsatte Kampen fra Dagen iforveien. Man saae dem kæmpe i Luften og svæve op fra Valpladsen, vækkende hinandeu og opmuntrende hverandre

til Hævn. Det er saa skjønt tænkt og tegnet, at jeg var ganske henrevet deraf, og ædelt og naturligt og frit for denne Stilisering, som de tyske Historiemalere have saa travlt med. Han studerer sine Gestalter umiddelbart i Naturen og søger kun at hente det skønneste Stof, som den tilbyder. Jeg saae ogsaa Compositioner af det daglige s. 25 Liv af ham, flere Scener af Schillers Verbrecher ans verlorener Ehre, saa mesterlige, karakteristiske. og rørende sande, at jeg glædede mig over den Triumph, som derved det saa tvetydig ansete Genremaleri vandt. I München er dette ikke synderlig anseet, men hvorfor? fordi det er Snavs, alt det de sædvanlige Genremalere gjør. Simonsen er en af de Bedste, hans Ideer ere temmelig simple, men han maler bedre end de Fleste. Men glædeligt er det, at see den Hæder, som Kunstnerne nyde i München og det gode Udkomme som de Dygtige have og det vil nok holde sig, thi München har vundet en Anseelse i Tydskland, saa det vist i lang Tid vil blive Centralpunktet for Kunsten der. Der gjøres en uhyre Mængde Billeder, som sendes over hele Tydskland, og, naar jeg undtager hvad Kongen lader gjøre, bliver der næsten Intet kjøbt i München. Høist gavnligt er det derimod for Kunstnerne selv at leve sammen med denne Mængde, thi Concurrencen vinder. Fra München reiste jeg igjennem det deilige Schweitz ; der maa man desværre reise som en Engelskmand med Fører og mange Penge i Lommen. Jeg var der da saa kort som mulig, gik over Turin, hvor jeg saae udført et i mange Henseender fortræffeligt Portrait af Kongen af Sardinien til Hest af Horace Vernet, til Genua, Livorno , livor jeg tabte 18 Dage af Livet i Arresten i Lazaretet, til Pisa, Siena og saa til Rom. Jeg vilde gierne have truffet Erling, * Eckersbergs) men da jeg vel snart faaer ham at see her, saa bliver Glæden dog større. Ja saa skulle vi gaae omkring og see paa disse guddommelige Folk, Michel og Raphael, hvilke man ei noksom kan kaste sig i Støvet for. Ja, vor Tid er kun lille mod deres, en St. s. 26 Peter bliver nok ikke saa let bygget igjen og livad er saa den imod Colosseum og Keiserpaladserne, skjøndt Ruiner. Det synes som om der i den Henseende er en betydelig Dekadence. Naar vi saa med Vemod i vore Vennekredse tale om, livad for smaa Snustobaksdaaser man maa sidde og male, da vide vi desværre ikke at søge nogen Trøst i Fremtiden og vi føle da et ligesaa stort Tryk ved Synet af Roms Herligheder, som vi i andre Øieblikke svælge i Nydelsen af dem. Dog jeg deler ikke ganske de Andres Anskuelse med Hensyn til det daarlige Udkomme hjemme; det har dog forbedret sig betydelig og i det Hele taget vilde det, der anvendes til Kunst, ikke være saa ringe, naar det blev rigtig anvendt. For Kunstens Skyld er det vistnok det bedste, at der lever saa mange duelige Folk som mulig paa eet Sted: thi jo mere Folk seer, jo mere udvikles deres Sands og Trangen dertil fremstaaer. Man seer det i München ; Kongen har kaldt de bedste tyske Kunstnere til sig og Aar for Aar fremstaaer skjønnere og større Værker. Og hvor mange Gange trænge vi ikke hjemme til Folk; Kunstforeningen maa jo ofte af Mangel paa Malerier hiøbe høist middelmaadige Ting; i mange Fag, f. Ex. i Litographien have vi ikke en Eneste, der kan Noget; det er en Spot at see vore Hefter fra Galleriet i München, hvor denne Green af Kunsten er drevet meget vidt. Og hvorfor kunne vi ikke hjemme have det ligesaa godt som i Udlandet; i mange Henseender staae vi over dem, i rigtig perspectivisk Anskuelse og Tegning og Maling kan vi maale os med dem Alle og overgaae de Fleste, — det som vi have Deres Veiledning at takke for — det er endogsaa bekiendt nok i München. Jeg vil idetmindste bestandig arbeide med Hensyn paa de s. 27 Fordringer, som Fædrelandet kan gjøre paa min Tieneste og jeg glæder mig til atter at kunne følge i de Spor, som De, kiære Hr. Professor, saa kraftig har traadt i den Vei, som er den eneste rigtige at følge til Kunstens Tempel. Jeg vil nu fylde den øvrige Deel af dette Brev med Nyheder fra Landsmændene her, som maaskee kunne interessere En og Anden. — Thorvaldsen, den gamle kraftige og evig unge Kunstner, gjør endnu de skønneste Compositioner ; man forbauses ved den Rigdom af Ideer hos ham. Han taler nu igjen meget bestemt om at komme til Sommer til Kjøbenhavn, for at ordne sine Affairer med sit Testamente. Bindsbøll ✓ gjør efter hans Anmodning det ene Prospect efter det andet til Museet. Blunch og Kùchler male Genrestykker ret vakkert. Constantin Hansen har et Parti af Rom i Arbeide med Figurer. Krohn gjør Medailler og Rørbye maler tyrkiske Scener; han har giort mange smukke Studier i Grækenland og Tyrkiet, saavel som Bindsbøll. Sonne og de øvrige male ligeledes de bekiendte italienske Scener; dog det er sandt, Koop har bedt mig skrive, at han nu maler paa den Copi, som nok, saavidt jeg husker, Kongen har bestilt. Cholera er her ikke og Frygten for den har tabt sig noget, „da Paven har forbudt den at komme.“ Naar De seer Købke, Roed, Eddelin, Adam og de andre Venner beder jeg Dem bringe min Hilsen. Petzholt havde jeg glædet mig til at træffe, maaskee kommer han igjen hened. Professor Møller haaber jeg lever vel. Til Professor Høyen skal jeg snart skrive. Hvis Lieutenant Normann er i Byen glæder det mig ogsaa at kunne hilse ham. Fra Rørby, Kùchler og de øvrige Danske er jeg Overbringer af de bedste Hilsener og tilsidst bringer jeg min egen, den hjerteligste, s. 28 med ded Bøn, at see engang ved Leilighed nogle Linier fra Deres kiærlige Haand.

s. 28

*Romd. 1. Marts 1837.
Til Raffenberg.*

Man staaer virkelig Fare for her i Italien at glemme Alt hinsides Alperne, hvis ikke Erindringen om Hiemmet var. Den Følelse er den eneste, som kan lokke Tanken tilbage og det er godt, at den er saa stærk, thi ellers veed jeg Skam ikke, hvordan det vilde gaae med det man kalder Fædrelandskiaerlighed. Jeg forsikkrer Dem, at jeg svælger i Nydelse i dette skønne Land, men man savner det hnslige Liv med hele dets Trylleri; men desto bedre smager det naar man kommer hjem. —

Nu kommer han da nok hjem, den gamle forunderlige og dog elskværdige Thorvaldsen. Det er en Lyst at see

ham arbeide, det ene skiønnere end det andet. Man vil vist i Forretningssager finde ham smaalig og mistænksom, men det forringer ikke hans uddødelige Fortienester, som har skaffet ham Navn af den Første af alle Nationer. Her er han overalt Nr. 1. Hans uheldige Familieforhold har givet ham disse Feil; han er kastet i Gabet paa gridske og ukiærlige Mennesker. Man maa i saa Henseende beklage ham og dog skal De see en Løve i ham, der sidder et Ansigt paa ham, som er af de siældne. —

Hvorledes gaaer det i Kunstforeningen? Vi erfarede her af et Brev, at A. Müller har faaet den store Bestilling, og det nye Arrangement i Kunstforeningens Virksomhed forundrede det her alle, at Ingen havde ladet dem vide Noget om. Alle yttrede her megen Lyst til at entrere i Foretagender s. 29 af det Omfang, men Ingen lader dem Noget vide derom. Det er virkelig uforsvarligt. Jeg vil derfor i Alles Navn bede Dem om at sige i Kunstforeningen, at samtlige Kunstnere her til næste Aar meget ønske, at kunne vise en for deres eget Vel saa heldig Foranstaltning den tilbørlige Opmærksomhed, naar de itide underrettes om Opgaven og de øvrige Betingelser. Det er en Leilighed til at tage ordentlig fat, som Alle sukke efter. Jeg for min Part vil forresten indestaae for, at det bliver Arbeider af et ganske andet Værd end det Kunstforeningen iaar har faaet.

s. 29

Romd. 11. April 1837.

Til hans Moder.

Min Plan er at male her i Sommer Noget paa Landet og hvis jeg til Efteraaret kan, da at gaae til Neapel og til Vinter her gjøre mine Studier anvendelige til de Bestillinger jeg har fra Hiemmet. — Thorvaldsen reiser da endelig hiem . . . som en Løve seer han virkelig ud den gamle Karl; jeg holder ellers ikke meget af hans Person, han er grumme afmaalt og kold høflig, man kan ikke nærme sig ham rigtig og Alle, som ere i nær Berøring med ham, beklage sig over hans Gnieragtighed og Mistro — Igaar tog han Afsked med Paven, da var han i Galla og saa behængt med Ordener, at der virkelig hverken for eller bag var Plads til flere. Det synes han Selv godt om og en Dag jeg besøgte ham viste han mig alle sine Ordener og Diplomer og var grumme henrykt over dem. Manden bliver gammel.

s. 30

Romd. 29. August 1837.

Til hans Moder.

Jeg er nu kommet tilbage efter 4 Maaneders Ophold paa Landet — Choleraen er i Rom og har nu været her i 6 Uger. Naar man ikke søger at erkyndige sig om hvordan det gaaer, mærker man imidlertid intet til den i saa stor en By, i hvis sundeste Deel, paa monte Pincio, vi Fremmede næsten alle boe ; men den fordums Lystighed, Glands og Pragt er forsvundet. I Begyndelsen troede Folket, ledet af det nedrige Pak, Præsterne, at de Fremmede havde bragt Sygdommen ved at forgifte Vandet og der forefaldt adskillige Excesser. En Englænder, som i Trastevere gav et Barn en Kringle blev f. Ex. saaledes paa det ynkeligste myrdet. Paven er angst og har sendt Bud efter østerrigske Regimenter.

Jeg har et Maleri for til Kunstforeningen, som jeg gjerne vilde have hiemsendt til Nytaar, men foruden, at det falder mig grumme vanskeligt at male efter denne nye Natur efter et saa kort Bekiendtskab med den, saa er det uheldigt i denne Tid, at man ingen Modeller tør tage. Til Foraaret troer jeg, at Thorvaldsen kommer hiem og det af den Grund, at det da er umuligt for hans Svigersøn Paulsen at reise med. Thorvaldsen lider ham ikke og hans Tragten efter hans Penge; han er helst fri for ham. —

Spørg Raffenberg om han ikke af Bøttger har faaet nogle af Bendz's Tegninger, som Blunch havde givet ham til Overbringelse, hvad jeg først nylig har erfaret af Blunch, som forresten aldrig taler om denne Sag.

s. 31

Romd. 2. Februar 1838.

Til Høyen.

— skriver jeg endelig her fra Rom. At jeg ikke forlængesiden har gjort det, er fordi jeg først nu, efter et længere Ophold her føler mig istand til idetmindste noget bedre end i Begyndelsen at tale om en Sag, som jeg gjerne ønskede maatte være Grienstandøn for mit Brev til Dem, hvis Interesse for Kunsten og for mig jeg er forvisset om. Alle disse sædvanlige Breve mellem Hiemmet og mig ere naturligviis kun Hverdags og Familie Anliggender, Reiseeventyr etc. og dem er jeg kied af; jeg vilde saa gjerne have Noget af en anden Slags; jeg henvender mig derfor til Dem uden at nødsages til at omtale alle de rige Kilder for Kunstneren, som dette Sted frembyder, da De saa godt kiender dem. Men derimod med Hensyn paa min egen ringe Person og de Indtryk jeg har modtaget af disse nye Omgivelser ønskede jeg at tage Deres Venkab i Beslagøg mulig sætte Deres Taalmodighed paa Prøve, for at kunne høste Nytte af Deres Erfaring med Hensyn paa Udviklingen af mit Talent. Man maa holde sammen og raade hinanden, thi det bliver ofte mere

og mere broget jo længere man vil trænge ind i Sagen. Tvivlen kommer først med Oplysningen. Altsaa vil jeg, stolende paa Venskabet, skride til Sagen. Jeg har nu været her over 1 Aar uden at forandre min engang fattede Beslutning : kun at betragte Opholdet i Rom som et Forberedelsessted for mit Hiem — og jeg er endogsaa blevet mere. bestyret i, at, hvis mit Talent nogensinde skal gjøre sig giældende, maa det blive hiemme — ja jeg føler, at det er bedre at have et Hiem, hvor man, om endog i en mindre Kreds, kan virke med alle Kræfter, end at flakke om som Himlens Fugle og s. 32 søge de fedeste Marker. Maaske det er rigtigere, at nyde Livet paa den behageligste Maade, men det gjør mig ikke tilfreds. Jeg undrer mig ofte over at see med hvilken Møie Kunstnerne rive sig løs fra Italien. Mange lykkes det endog ikke, men saa kommer der dog en Tid, livor den Fremmede føler sig ene og fremmed her og det bør forekommes i Tide. Nok er det, jeg troer at see saadanne Exempler i visse Folk her. Men derimod at leve her i nogen Tid med stadigt Hensyn paa Hiemmet, at lade Alt det Herlige, som Kunst, Natur og Folkeliv osv. tilbyder, ret levende virke ind paa det friske modtagelige Sind, som man medbringer, inden at dette behagelige dolce farniente sløver det, det mener jeg, er for os Nordboer den bedste Maade at nyde Italien paa, saamegetmere som den store Forskiel imellem dette yppige og sprudlende Liv og vort Nordens kolde forstandige gjør, at dette aldrig kan blive os saa forstaaeligt eller eiendommeligt, at Kunsten kan speile sig deri, idetmindste hører der et meget langt Ophold og et nøie Bekiendtskab med Forholdene til, for at man som Charactermaler kan komme til at præstere andet end disse sædvanlige Billeder, hvor det egentlig kun er Snittet paa Klæderne, der er italiensk. Jeg kommer derved til at tænke paa mit eget hiemsendte Billede. Hvorledes bliver saadan et Billede til paa en Reise, livor man famler om uden med Bestemthed at vide om man træffer det Rigtige eller ei. Jeg troer, at det var meget bedre at lade være at male paa Reisen, men bruge Tiden til mere omfattende at beskue og føle Alt, mere studere i Almindelighed, hvad der mødes i Livets mangfoldige Retninger; men jeg føler desværre, at dertil hører endnu større Dannelses og Skarpsindighed end man i Almindelighed medbringer. s. 33 Til at lægge særdeles Vind paa den ydre Udførelse er man for urolig og til at give et characteristisk og fatteligt Billede af de nye Indtryk man faaer, er man for umoden. Og med alle disse Betragtninger synes man, at den kostbare Tid gaaer unyttet bort; derfor neddysser man dem ved at arbeide, men Malerier, der fremstaae af slige Bevæggrunde, kunde bedre være ugiorte. Der er da rigtignok en anden Grund og det en ret vægtig, de gode Penge, som her især ere grumme nødvendige. Naa! imidlertid vil jeg haabe, at min Reise har været mig nyttig i flere Henseender; jeg har skudt megen gammel Ham af ; man kommer med mange Fordomme ud i Verden, men man bliver spæget. Her i Rom seer man et Kunstnerliv, som vist er eget i sit Slags ; den Mængde forskiellige Anskuelser, der her bringes til torvs, er meget belærende ; en ædel Tolerance hersker her, som dog rigtignok undertiden forekommer mig at være Ubestemthed og Modevæsen; man seer i Almindelighed af Massen af Kunstnerne her flere Ting, som man snarere bør vogte sig for end antage; det er ogsaa belærende. Nok sagt, her hersker ingen Professorautoritet og intet fremherskende Partie ; Enhver har sin Frihed, men som rigtignok meget ofte bliver til Frækhed. Af de Ældre , hvor Thorvaldsen da er den mærkeligste, seer man af og til Lidt, som gjør En godt. Thorvaldsens ungdommelige Phantasie slaaer En. Overbeck seer man desværre næsten Intet til, han lever for sig Selv og jeg kan vel tænke mig, at den Mand ikke vil have med den profane Kunstnerverden at gjøre. Jeg har seet hans deilige Composition af den christelige Kunsts Udvikling og det er Alt. Hvad de gamle Kunstværker her angaaer, da bliver man næsten mere bange for sig selv og Kunstens s. 34 nuværende Tilstand, end man bliver opmuntret til Efterfølgelse ; thi denne Raphael er ubegribelig. Saadan Betydning faaer Kunsten aldrig mere. — Jeg kommer til at tænke paa Yttringer af Kunstnere, at, naar man nu ikke maler Stykker, hvorpaa der er Fruentimmer med blottet Bryst eller Lægge, saa sælges de ikke. O opklarede Nutid! Ja ja, der har dog Kunsten en vis solid Bestemmelse.

3

Men for atter og atter at vende tilbage til mig selv, dette Centrum i vor Underholdning , saa vil jeg gjøre Dem deelagtig i min videre Plan, for at høre Deres Raad, forsaavidt som De kan gjøre dem anvendelige paa mine ovenanførte Begreber. Jeg vil da til Foraaret gaae til Neapel, hvis Omstændigheder, som jeg siden skal omtale, tillade det ; blive der saalænge, som det behager mig, derfra vende Næsen nordpaa og over Rom, om mulig tilfods, for at nyde det ret, gjenemgaae Norditaliens Kunstschatkamre, see Alt medmuligste Opmærksomhed og ifølge mit udvidede Bekiendtskab til Sprog og Folk ret søge at gjøre mig bekiendt med den levende Verden. Alle disse Byer, som jeg slet ikke kiender, Florentz, Perugia, Bologna, Mailand, Venedig osv. haaber jeg skal ved deres Rigdomme af Kunst og Natur sysselsætte mig hele Sommeren paa en frugtbringende Maade ; Vinteren vil jeg da tilbringe enten i en af disse Byer eller i München, hvilket Sidste dog er meget uvist, da Interessen for München har tabt sig meget hos mig siden min Udreise; den vigtigste Grund er nu, at der er billigt at leve. Ved at male et Maleri i denne Vintertid haaber jeg da igjen at have fourneret Pungen med det Behørige til at gaae til Paris, blive der saalænge Pengene ville strække til og saa vende Næsen hjem, mulig over Holland. Da De nylig har været begge s. 35 Steder, saa kunde De give mig de bedste Raad desangaaende, om jeg f. Ex. skulde blive længere i Paris og gjøre Italien kortere, eller om jeg skulde blive her saalænge som mulig og blot lægge Veien over Paris hjem, for at have seet dette interessante Sted for det hele nyere Livs Virken og Stræben. Thi det er min Hensigt at være hjemme i Begyndelsen af 1840 allersenest, da jeg paa ingen Maade længere vil flakke om. For at kunne iværksætte denne Plan vil jeg berøre de Omstændigheder, paa hvilke den beroer. Først haaber jeg Tillæg til mit Stipendium ; dernæst maae der ingen Cholerahistorier komme imellem, dem har ieg havt nok af, og dernæst maa jeg fuldende det Maleri, som jeg har i Arbeide, for at skaffe mig Penge. Moltke, Finantsministeren,

bestille et Billede hos mig, da jeg reiste og jeg har derfor isinde at sende ham dette som forestiller Dyrenes Velsignelse paa St. Antonius Festdag, som De veed foregaaer aarlig i Rom i en lille Kirke ved Maria Maggiore. Det er en stor Composition med mange Figurer, da denne Rigdom er nødvendig for at udtrykke den Livlighed og Glæde, hvorved en italiensk Fest udmærker sig. Det koster Tid og Anstrængelse og bedre end det forrige haaber jeg det skal blive.

Hvad man her kan lære af disse moderne Malere er en Anvendelse af Lazuren, som vi hjemme ikke kiende. Det er mærkelige Virkninger den kan frembringe, naar den anvendes med Forstand, hvilket den ikke i Almindelighed gjør, da det let forleder til at gaae udenfor den Simpelhed, hvormed Naturen veed at colorere. Jeg vil i dette Maleri studere dens Virkning saa godt som mulig. At Italien har en ganske anden Pragt i Farver er jo bekiendt nok og vort Solskin er mat imod den s. 36 Glands her er endog om Vinteren. At her er en langt større Variation i Farven er vist; denne Klarhed i Fiernerne og stærke Farver forøges naturligviis imod Forgrunden i samme Forhold som hjemme vor taagede Baggrund opløses i en mindre taaget Forgrund; man seer derfor i alle Gienstande her en Farvepragt, som kun kan opnaaes ved Lazuren.

3*

Af Købkes Brev til Constantin seer jeg, at han, trods sin Indtrædelse i den hellige Ægtestand, agter at reise hertil og det vil bestemt være ham gavnligt, at see Italien med Hensyn paa hans Stræben efter Sollys og Farve, men sig ham, at han ikke skal spille nogen Tid paa Tydskland, thi de smukke Gallerier kan han faae mere Nytte af paa Hiemreisen og andet er der ikke at hole. Hans Stykke, Østerbro, skal jo være smukt, ja med hans alvorlige Iver vil han nok gaae rask frem i sin Retning.

Det Æmne til Kirken, „den forlorne Søn,“ har jeg componeret om, uden dog at have isinde for det første at udføre det, da alt dette er for stort for mit nuværende omflakkende Liv og deels fordi megen Tvivl er opstaaet hos mig, om det egner sig for mig at male dens Slags Ting. Jeg har ikke den vedholdende Alvor, som hører til at male historiske Gjenstande; imidlertid opgiver jeg ikke denne Leilighed til at forsøge mig, naar Tiden tillader det. Roed har sin Composition i Arbeide, jeg har endnu ikke seet Anlæget færdigt. Af de andre Landsmænd her ere kun Smaating i Arbeide. Det er Skade, at Kunstforeningens Bestilling som Müller fik, ikke er kommet En af dem tilhænde, thi jeg troer, at et Arbeide af det Omfang vilde bringe deres historiske Muser igjen tillive. Her er i Almindelighed en kummerlig Arbeiden for Brødet, s. 37 som her er grumme dyrt. Det er umuligt, at kunne sælge sine Arbeider saa billigt her som hjemme. Thorvaldsen har nylig kjøbt et Stykke af Kùchler med et Par Figurer for 200 Specier og han betaler dog kun smaat. Det er rasende, hvad disse Malere, der ere i Velten, faae for deres Arbeider, 100 Louisdorer for et Genrebillede regnes kun for at være ret godt betalt, men for at faae det maa man ogsaa opfylde de Fordringer, som Moden gjør; de engelske Knaaldstykker validere endnu. Thorvaldsen har da atter bestemt at reise hjem og det med Fregatten, som henter hans Sager. Jeg vilde ønske at det var Alvor, at den Sag kunde komme til Ende, hvis Vigtighed man her ved at see hans ubetalelige Skatte, først ret maa indsee. Af hans Malerier ere en heel Deel fortrinlige og overmaade vigtige at see for de unge Kunstnere, da han af mange nulevende Mænd har smukke Arbeider; hjemme kiender man jo ikke det Mindste til de nyere Kunstnere og naar Staten vilde sørge for at faae de bedste Folks Arbeider i Eie, saa kunde den spare mangt et Stipendium for mangen en Fyr, der blot reiser for at see Gallerier. Jeg er overbeviist om, at dersom de gode danske Mænd havde Idee om hvad Thorvaldsens Gave har at betyde, vilde de ikke saa smaaligt tage i Betænkning at opoffre den Smule Ribbeenssteg eller hvad det ellers er der trykker dem, for den ædle Nydelse at have bidraget til Fædrelandets Fryd og Gavn. Selv den materielle Værdie, som Thorvaldsens Sager have, er større end den Sum der tales om. Hvad den Mand endnu gjør for deilige Ting! i Cholera-tiden har han gjort en ung dandsende Pige, som vidner om hans ungdommelige Fyrighed og nu siden har han gjort flere Basreliefer, hvoriblandt det han nu har under s. 38 Hænder er meget skiønt: Adam og Eva sidde omslyngede, den lille Abel sidder paa Adams Knæ og Kain vil rive et Æble fra ham. Denne betydningsfulde Simpelhed! Hans Studier er ikke mere saa levende, der er ingen Arbeidere og er der nogen, da rene Haandværkere som fordærve mangen en aandfuld Skitse. Det er mig ubegribeligt, at ikke hans Forfængelighed gjør, at han lader sine Ting bedre udføre, man siger, at det er de kiære Penge der komme i Betragtning. Han har ellers nylig kjøbt en ret smuk gammel Copie efter Titians saa dumt kaldte Gratier i Borgheses Galleri. — Bissen har jo gjort Ørstedes Statue til almindelig Tilfredshed det er dog vel i Marmor vil jeg haabe, at den er bestilt. Hvad Kunstforeningen tager sig for faaer jeg aldrig at vide, om Iveren der svækkes eller forøges og dernæst, om der kommer nogle nye Sole paa Kunstens Himmel imellem de Unge. Det lod ikke til at Petzholdt følte sig synderlig opbygget hjemme. Han reiser i Sommer til Grækenland fra München, hvor han nu er. Ere vi hjemme maaskee noget vel materielle i vore Fordringer til Kunsten, saa ere da Münchnerne det Modsatte. Den Raisonneren er ordentlig væmmelig som man der hører om die geistigen Erscheinungen. Her er virkelig meget bedre i saa Henseende. Kunstnerne respectere meget mere alle Retninger og leve meget venskabeligsammen, hvad der i München efter Breve at dømmes nok ikke er Tilfældet. Vi have idetmindste hjemme en solidere Grund at staae paa og jeg er vis paa, at der vil blive gjort meget Godt, naar først alle vore unge Folk kunne beqvemme dem til at lade deres Lys skinne i Hiemmet. Alle saa klage de, der bliver Intet gjort hjemme, men det er naturligvis af den Aarsag at der Ingen er, der viser, at de s. 39 kunne gjøre Noget; der bliver endda ikke anvendt saalidt hjemme, men det Meste gaaer i de Middelmaadiges Kløer. Dernæst lever man billigere hjemme. Det Meste hvad de Danske her sælge gaaer dog hjem, saa hvorfra den Frygt, at de ikke skulde kunne subsistere. Lad Folk først see noget Godt og jeg gad nok vidst, om det ikke skulde gaae

af der som andetsteds i Verden. Vi have destoværre her et sørgeligt Exempel for Øie, hvortil Statens Kræfter anvendes. Det kan ikke styrke Haabet om en blid Fremtid, som dog for Kunstnerne er saa meget afhængig af Regieringen, at f. Ex. Prindsessen her koster 80,000 Species aarlig.

laar haabe vi da her at faae Carneval, hvilket jeg ikke har seet nogetsteds; naar blot ikke Cholera eller Uroligheder med Regieringen, hvortil der ikke er ringe Disposition, atter skulde forhindre det. Indtil April Maaned er jeg endnu sikkert i Rom og hvis det høie Fondsvæsen vil være mine Ønsker imod, nødes jeg mulig til at opgive Neapelreisen og blive endnu længere i Rom, hvortil jeg kun har lidt Lyst. —

s. 39

Neapel (Ischia)d. 17. Juli. 1838.

Til hans Moder.

Jeg agter at udføre et Maleri her, bestemt til Kunstforeningen. Fra Rom har jeg sendt et Maleri til Grev Moltke. Det behagede meget i Rom, hvor jeg havde udstillet det. Thorvaldsen vilde købt det, men han er en ligesaa daarlig Betaler som han selv lader sig godt betale. Jeg vilde ogsaa gjerne, at man hiemme skulde see det. Det er mig imidlertid dog kiært, at Thorvaldsen var fornøiet med det og jeg lovede at male ham et andet. Det s. 40bliver der dog nok Intet af for det Første, da han ventelig reiser med Fregatten, som skal være ankommen til Livorno. Man kan ikke stole paa hans Ord i nogen Henseende, og jeg troer ikke heller? at han selv stoler paa det; man veed endnu ikke naar Vognen staaer for Døren, om han vil afsted eller ei. Denne Ubestemthed forenet med en ubehagelig Mistænkelighed til alle hans Omgivelser gjør ham ei synderlig behagelig i Omgang. Han er fordærvet af Smiger. Naar han ikke som Kunstner var saaledes, at man selv i hans Alderdom maa forbauses derover, saa kunde han ellers gaae hjem og lægge sig. Og saa skal han da have saamange Tak for Gaven til Fædrelandet, det gjør ham dobbelt uddødelig. Man har nylig stiaalet nogle Guldmynter og Medailler fra ham, han er rasende og troer sig omgivet af Forrædere paa alle Kanter; det kan mulig bestemme ham med Hensyn til Afreisen.

Paa Ischia var jeg sammen med Constantin, Roed og Rung, som gjorde mig Livet saa behageligt ved Musik, men vi svede frygteligt. Neapels Beliggenhed ved Havet og Foden af Vesuv overtræffer alle Forventninger. Et Spectakel fra Morgen til næste Morgen i Gaderne og Havnen gjør Contrasten imod det alvorlige og stille Rom endnu større. Hvor Rom er pragtfuld og grandios er Neapel almindelig, moderne og luxuriøs uden Smag. — Folket er gavtyveagtigt og feigt; alle tigge, alle skrige og gjøre Larm over ingen Ting. Meget hengivne til al Slags Fornøielse seer man dem bestandig beskæftigede med Spil og Commers, de Fleste dog med Ingenting. Havnen er overordentlig morsom: man trænger sig imellem Søfolk, Handlende, Marionetboder, Improvisatorer, Lazaroner og andre Dagdrivere. Lazaronerne s. 41ofte næsten uden Klæder. Her hersker Militairet, i Rom Præsterne.

s. 41

Romad. 24. October 1838.

Til Raffenberg.

Hvor deiligt her endog er, hvor interessant og lærerigt for Kunstneren og ihvor yppigt for den der vil nyde Livet her endog er, saa er dog Venskab og Fælledskab af Sprog, Sæder og Tilbøieligheder for mig et langt stærkere Baand, som trækker hiem. — Jeg har i Sommer været i Neapel og har der i Museet og ved de pompeianske Malerier fundet saamegen Interesse, at jeg vil haabe, at det ogsaa skal have havt Indflydelse paa mit Studium i Tiden. — I Vinter maler jeg et Stykke for Waage-Petersen. Til Foraaret gaaer jeg til Florentz, Venedig etc. næste Vinter vil jeg være i München og derfra over Paris og Holland hiem, hvor jeg formodentlig indtræffer i Sommeren 1840. Gid jeg nu ikke maa skuffes formeget i mine Forventninger om at finde mangan indre Trang afhjulpen i Hiemmet; den, at kunne arbeide med alle Siælens Kræfter er ikke den ringeste — her bliver det mig dog altid fremmed ligesom ogsaa de Ting jeg har sendt hiem vist vidne om, at jeg dog egentlig ikke er i mit Es. Livet er vel lige interessant overalt, naar man blot kan see det, men — den, der vil beskæftige sig med at give et Præg af det, bør bevæge sig der, hvor han bedst kiendt kan gjøre bedst Virkning. Her hører man som oftest Genremalerne tale om smukke Costumer, smukke Motiver af Bygninger og Træer etc. ligesom det indre aandelige Udtryk af Menneskelivet laa i den tilfældige Skal. See hvad Holberg har kunnet see hos den danske Nation. s. 42Nei! i den Henseende have vi Rigdom nok.

Constantin har fra Neapel valgt en smnk Gienstand, en Improvisator paa Moloen. Sonne en overordentlig deilig Composition, en Munk, der holder Messe for Høstfolk i Campagnen. Roed og Kùchler male mindre Billeder; nok, det er det bedste Middel til at holde Concurancen vedlige, at der bliver gjort noget Godt og i den Henseende staae de Danske Gudskelov ikke tilbage for de andre her i nogen Henseende, dog i Historiemaleriet, thi det er reent af Moden hiemme, thi det Concoursskidt vil jeg ikke tale om. Den Vei de gaae hjemme er smaalig og vrang. Kunstforeningen skal jo staae paa sine gamle Been hører jeg og alt mere og mere indskrænke sig til at købe Smaasager, men jeg synes ikke, at den skal være en Forsørgelsesanstalt, men søge at virke for Kunsten og kun sætte dem i Arbeide, som kan gjøre Noget; i modsat Tilfælde gives

middelmaadige Kunstnere en Opmuntring , som kan smigre dem med Haab, som aldrig gaaer i Opfyldelse. — Saalænge man er ung har man Courage nok, men er man bleven ældre og seer, at det ei gaaer fremad, saa er det forsilde at vende om og saa kommer Fortvivlelsen. Der skal jo være opstaaet en Mængde Smaatalenter hiemme, hvad skal det blive til!

S. 42

Romd. 2. Februar 1839.

Til hans Moder.

Vare vi blot ikke saa fattige derhjemme i det gode Danmark — nu have de ikke engang kunnet bygge Thorvaldsen et ordentligt Minde, men han maa tage s. 43 tiltakke med en Hestestald eller Vognremise, hvad det er, til at opstille sine Mindesmærker for Danmarks Hæder. — Jeg maler et Stykke for Waage- Petersen, som om en Maanedstid er færdigt.

S. 43

Romd. 3. Februar 1840.

Til hans Moder.

Jeg troede, at kunne været hjemme iaar, men det gaaer ikke, thi jeg har et Studium for til Sommer, som jeg bedst kan gjøre her. Jeg har endt et Maleri, som er det bedste jeg endnu har gjort efter Alles Dom og det vil jeg udstille her. Jeg har Hovedet fuldt af andre Billeder og maler i dette Øjeblik et stort Portrait, Knæstykke af Professor Schou, til Stændersalen. Jeg reiser herfra næste Aar med en god Yen, Maleren Schirmer. — Det er dog mærkværdigt hvor Tiden løber, men lad Tiden løbe, vi blive evig unge, Aarenes Tal gjør det ikke, jeg er endnu sommetider ligesaa barnagtig som før, skjøndt jeg snart har de 30 paa Bagen. Moder synes vel, at jeg snakker saa meget om de 30, men det kommer af, at jeg synes, at det er et vigtigt Vendepunct i Livet; saa skulde man tænke paa at faae Huus og Hiem ; man begynder at kiedes ved den Eensformighed, som Ungersvendestanden bringer. Alene det er kiedeligt selv at skulle tænke paa hvad skal Du spise til Middag idag. Det er langt bedre ikke at vide saadan Noget iforveien, saa er man fornøiet med det, som det beskiæres En. Og saa behageligt som ofte Samlivet om Aftenen paa Kneiperne kan være, naar man efter Dagens Møje ved sin Fogliette og sin Pibe i Vennernes Kreds forslaaer Tiden, saa bliver ogsaa s. 44 det for eensformigt og skjøndt Thevand er en ussel Erstatning for Druesaft, saa dvæle dog Tankerne mangan Gang med Lyst i en af Hiemmets varme Stuer, naar Themaskinen snurrer paa Bordet og Ansigterne straale af Velvillie og Fittebrød. Her i Italien straalere det af Solskin. —

S. 44

Romd. 20. Marts 1840.

Til hans Broder Osvald.

I August Maaned reiser jeg herfra. Man lever her virkelig altfor meget udenfor Hjemmets Interesser ; dermed er dog vor egen saa forbunden, at det for mig er en Grund mere til at reise hiem. I Fælledskab kan man dog maaske altid virke noget, hvad der for os Smaafolk alene er umuligt; der maa for Kunstnere ogsaa være fremmedagtige Indtryk for at elasticere Siælen ; den evige Syslen med det Samme sløver og tørrer Phantasien ud. Det er ligesom en Mark, der maa giødes og kan ikke lade sig nøie med den himmelske Dug for at bære Frugt. Jeg er nu snart 30 Aar og hvorvidt er man kommet, Nei, nu vil jeg have en bestemt Plads i Verden, enten paa den ene eller anden Maade ; bliver man som Kunstner intet Stort, saa kan man dog maaskee som Borger blive noget Nyttigt. Mit Portrait af Schou er vel nu hiemme. Du maa gaae til Etatsraad Treschow og spørge derom og modtage og qvittere for 100 Sp. Mit Maleri sender jeg nu hiem tilligemed Küchlers og Rørbyes Billeder. Min Reise til Paris beroer paa om jeg sælger mit Billede ; „unter uns“ er Maleriet skidt i mange Stykker, men Du kan ei troe, hvad det er et Qvæleri at maatte male for at leve, især paa en Reise. — Sonne s. 45 reiser nu hiem. Du vil i ham finde en vakker Character og det er en meget talentfuld Kunstner; saa kommer Købke hiem og jeg tænker at Roed, Küchler og Constantin følge snart bagefter. Hvor jeg glæder mig til at see Eder Alle igien. Man er dog ingen Trækfugl eller den evige Jøde. Om Thorvaldsen skulde komme hertil igien? eller længes han maaske efter Rolighed og en huuslig Stilling og bliver; men det er netop det Samme vi savne, det vil sige: ikke Roen men Huset og deri dygtig Uro og „Wirtschaft“ thi det er min Anskuelse, at fra Hiemmets Indre skal Mandens Virksomhed udstrømme til det Ydre. Huset er et Billede paa Staten; hvem der er en dygtig Mand i sit Huus er allerede derved en dygtig Borger i Staten — i Livets Smaating læres det Store at kiendes.

S. 45

Romd. 28. Mai 1840.

Til hans Broder Troels.

Jeg længes nu efter at komme hjem, ikke fordi Hiemmet har saa glimrende Tilløkkelser for mig som Kunstner, men fordi jeg vil vide, at jeg har et Hiem og jeg haaber, at den Følelse tillige hænger saa nøie sammen med min Productivitet, at saavel Kunstneren som Mennesket vil være tilfreds dermed. Ja, det har dog Hiemmet, om det saa var i Grønland, forud, at Hiertet der har mere at sige end Hovedet; man finder Kiærlighed istedetfor Mistro. — Den rolige Bevidsthed om Slægt og Venners Kiærlighed er en Havn, hvor man ligger tryk og sætter alle sine Flag paa og har Skibet faaet et lille Læk, saa bliver det saa deilig calfacteret af de blødeste Hænder. Det er nu snart 4 Aar siden jeg forlod s. 46 Eder og jeg haaber, at jeg ingen Forandringer uden til det Bedre har at erfare ved min Hjemkomst : Moder rask og munter og Brødrene driftige og stærke, begeistrede for det Gode og Skiønne og altid fremadgaaende — og skulde jeg med et saadant Haab ikke glæde mig til at bidrage ogsaa mit til vor fælles Udvikling. Det er mig ikke lidet værd, at vi Alle have saa forskellige Veie, som alle ved fælles Anstrængelse løbe sammen til eet Maal, nemlig at forskiønne Livet for Moder og os ved Kunst og Poesi og de ædleste Nydelser, der kun frembringes ved Fleres Samvirken og det derved betingede indholdsrigere Stof. Anstreng Du alle Dine Kræfter for at naae et Maal, der i vore Tider er af saa stor Indflydelse og forbunden med saa stor Ære, det at være en dygtig Borger i Staten.

s. 46

Romd. 17. Juni 1840.
Til Raffenberg.

Lider man saa ogsaa en Deel af aria cattiva, saa fylder dog dette materielle Dynd, som man desværre hjemme og paa ethvert Sted udenfor Rom maa vade i, Luften med en langt værre aria og da vi Kunstnere fordetmeste maa leve af Luften, saa faaer Tanken om at forlade Rom noget afskrækkende for os, hvis Nerver ere forkiælede af Hesperien. Saaledes omtrent lyde Puffene af det Skyts, som i Almindelighed opstilles imod vort Fædreland som jeg forsvarer saa godt jeg kan. Det er imidlertid naturligt at Følelsen af Hiemmet efterhaanden slappes.

s. 47

Florentzd. 9. September 1840.
Til Jørgen Roed.

Her er jeg da nu en 8 Dages Tid, men jeg er desværre ikke rask. Paa Rejsen har jeg havt Feberen igien — i Terni fik jeg den og saae desaaarsag hverken Vandfaldet eller alle de Byer derimellem og Perugia. Enten var jeg i Sengen eller i Vognen og det anstrængte mig meget. Til Assisi steg vi dog op og jeg slæbede mig Kirken igiennem. Overbecks Billede i Maria dei angeli glædede mig meget at see. I Perugia bleve vi næsten 8 Dage, hvoraf jeg tilbragte de 5 i Sengen, saa hvad jeg der saae var ogsaa flygtigt. Igaar har jeg atter her faaet et Anfald af Forkiølelse; jeg er idag meget mat, men jeg haaber dog at slippe for Feberen. Det er ganske afskyeligt, at reise paa den Maade, især da Schirmer har saadant Hastværk; han kan aldrig komme hurtigt nok afsted. Florentz behager mig ellers meget, alt er saa venligt og saa skikkeligt. Kirkerne har jeg giennemløbet saavel som Gallerierne. I Pitti har jeg endnu kun været engang og det Billede af Perugino er rigtignok mageløs deiligt — det vilde jeg ønske, at jeg kunde nyde med Ro — nu taber jeg igien et Par Dage og paa Søndag vil han alt fort ; der er endnu Haandtegningerne i palazzo Ricardi og flere Ting, som vi ikke have seet. Academiet er ikke at see, da der er Udstilling i de Værelser, hvor Billederne hænge. Det er Skade, at Du ikke kunde copiere Perugino, men hvem der forresten interesserer mig meest der, er Fiesole, af de Gamle ; den simple Følelse, der er i den Mand er ordentlig rørende; forresten et Par Billeder af Girlandaio — St. Franciscos Død, i St. Trinita troer jeg, er mageløs deiligt s. 48 componeret, men at ramse de smukke Ting op her vilde være urimeligt især for den, der kiender dem. Jeg gad vidst, hvordan det gaaer med din Copieren i Vaticanet, det er slemt, at det trækker sig saa langt ud, thi Du maatte have været alvorlig flittig her, hvis Du vilde have gjort det Arbeide i Vinter og saa gaar det vel ogsaa i Rom — forresten er der mangt et mindre Arbeide, der kunde være ligesaa interessant at have derhjemme — den Madonna af Rafael i Ufficierne, hvor Johannes staaer med en Fugl og Christus sætter Foden paa Moderens — var den ikke at faae ? Det er naturligviis vanskeligt at forene Treschows Interesse med vor, thi ellers vilde jeg ønske, at vi havde de 4 Apostle i St. Pietro i Perugia af Fiesole hjemme. Du erindrer vel den i Sacristiet og der var Billeder nok. Her see vi først hvor fattige vi ere hjemme. Det er mærkeligt at see, hvor alle de nydelige Malerier som her ere af Metz, Mieris og Gerhard Dow ere hetydningsløse og flau med al deres maleriske Fortieneste. Dog ere her ogsaa Hollændere af stor Fortieneste. De 4 Portraiter af Rubens og Landskaber af Rubens ere fortræffelige, men de staae dem dog ikke ved Siden af de Gamle før Rafael. Imidlertid maa jeg tilstaa, at alle disse Helgenbilleder, naar man ikke seer Andet, ogsaa tilsidst blive eensformige. Det Gode ved dem bestaaer deri, at man kan nyde dem roligt og naar man er oplagt i Sindet til ret at nyde dem — de skal nydes med Siælen og ikke med M.alerøiet.

Florentz er en velordnet og cultiveret By, ligesom hele Landet her, naar man kommer fra Pavestaten, er paafaldende bedre organiseret og dyrket, men addio la bellezza di campagna di Roma og de stolte Romerformer møder man heller ikke s. 49 mere og desværre tager det vel immer af jo mere man nærmer sig den særlige transalpinske Cultur.

2 Dage har jeg nu holdt Sengen og skriver dette paa Sengen, saa Du kan vel knap læse det; dog imorgen tænker jeg at gaae ud og 3 Dage har jeg da endnu at see i; det er vel lidt, men det er i det Hele taget meget for kort at blive her i 14 Dage og længe nok, naar man ikke kan blive flere Maaneder, for ikke at sige Aar, her. Müller har jeg ikke truffet, hils ham fra mig, hans Brev fik jeg i Perugia og skrev strax hertil, men han var Alt fort, saa jeg fik mit eget Brev igien. Constantin gjør det mig ogsaa ondt ikke at have truffet. Jeg haaber, at Du gjør alt muligt for at faae Kuk (Küchler) og ham til at reise hjem til næste Aar, hils dem Alle. — Fra München skal jeg atter skrive.

s. 49

Münchend. 16. October 1840.
Til hans Broder Oswald.

Du taler om at benytte de Gode Staten giver, men de ere i mine Tanker meget mere Lænker man hænger sig selv om Fødderne og det kan jeg forsikre Dig, at kun nødvendige Omstændigheder skulle tvinge mig til at træde ind i de academiske Forhold, hvis Fordele ere saa ubetydelige, ja efter min Anskuelse endog skadelige, da Kunstnerens Frihed derved gaaer i Løbet — ere derimod Anskuelserne hiemme endnu saa aristokratiske, at man kun ved den academiske Autoritet kan bestaae og man vil leve hiemme og navnlig givte sig, ja da er det en anden Sag — men til det Philisterium føler jeg aldeles ingen Trang endnu. Du forstaaer maaske ikke hvad jeg mener. Man lærer i Udlandet s. 50 at see klarere i disse Forhold end i Hiemmet hvor Alt sees igiennem Vanens Brille. Du veed, at intet Stort skeer i Verden uden Opposition og Gnidning, uden kæmpende Elementer — enten Kamp eller Søvn — har man Kraft til at bestaae Kampen, saa fremstaaer altid noget Godt, om ogsaa Kæmperne ofte maae bukke under. Kunsten er hos os ved Academiets Bestræbelser i den allerbedste Søvn og jeg forsikrer Dig, at det er Aarsagen hvorfor Kunstnerne saa nødig vende hjem, men hellere leve kummerlig som de gjøre herude; men det er urigtigt; jeg præker immer for dem, at de sknlle vende hjem alle sammen, thi kun samlede kunne vi da udrette noget og det blot derved, at vi samlede danne en Autoritet mod den Bestaaende, uden Ubeskedenhed og Bitterhed, blot ved at bevare Uafhængigheden.

4

Det er forunderligt hvortidt jeg endog alt sukker ved Tanken om Italien, det vil sige: jeg sukker indvendig og ordentlig kan faae Taarer i Øinene, naar jeg her med dem, der have været der, taler derom; men saa er jeg dog glad, at jeg er ude af det. Allerede her føler jeg mig strax mere hiemme og det er mig en Trøst, thi det tyder paa, at jeg vil endnu mere føle mig hiemme i Danmark.

— I de sidste Aar i Italien er jeg blevet gammel og gnaven, det gruer mig, naar jeg, som f. Expl. igaar, ved et jublende Kunstnercarneval føler mig selv som ganske udeeltagende; engang kunde en dygtig Lystighed henrive mig; nu er den mig ligegyldig ja endog byrdefuld; det maa ikke være og hiemme vil jeg see at faae de gamle Toner til at klinge paany.

s. 51

Münchend. 19. Februar 1841.

Til hans Moder.

Jeg sender Dig min Lykønskning og glæder mig til, at Veien for mine sønlige Følelser snart, ad Aare, kun skal være fra Øie til Øie, fra Læbe til Øre — det er dog den bedste, den meest uskrømtede Maade at tale paa, om og fattig paa Ord, saa uendelig rig i et Blik, dette Siælens uskrømtede Udtryk. Min Afreise herfra til Paris har jeg bestemt til d. 1, April hvilket dog er afhængigt af et Billedes Salg her. I Paris er det i saa Fald min Hensigt at blive en Maanedstid eller halvanden, men saa sporenstregs hjem og senest i Juni har Moder mig som jeg er med Luner og Gnaverier og Rynker paa Panden, dog haaber jeg med en god Kiøle paa Kroppen. Her i München er min Helbred forresten langt bedre end i Italien. Dette Clima er mere mit Element og hiemme tænker jeg at blive som Fisken i sit Vand. At sende en Nordbo til Syden er som at sætte en Torsk i fersk Vand.

s. 51

Romd. 5. Juni 1846.
Til hans Broder Oswald.

Hvad min egen Person angaaer, da befinder den sig vel nok, den gjør ikke store Spring, hverken tilhøre eller venstre i denne quasi 30° Varme; man arbejder i Studiet, der er kiøligt og friskt, med Tiberen lige under sine Vinduer og et fiint Landskab med fri Horizont ligefor dem og Nordhimlen over dem. Om Aftenen kan jeg giennem Nordstiernen directe sende Blikket imod Danmark, s. 52 hvilket jeg ikke undlader i mine sentimentale Øieblikke. Jeg arbejder paa mine Piger i Osteriet og Maleriet er temmelig avanceret; jeg har faaet et Par gode Modeller og maler Alt efter Naturen saa godt jeg kan. Det koster mig megen Anstrængelse

at male et Billede med Figurer i naturlig Størrelse ; man maa gjøre Rede for det Mindste og jeg beflitter mig paa at være saa redelig imod mig selv og andre i den Henseende som muligt. Et Andet, mere betragtet som Studie, har jeg ligeledes i Arbeide og saa et mindre 3die, hvilke jeg tilligemed Clausens Portrait (hvilket kunde være meget bedre) til næste Vinter tænker at sende til Kiøbenhavn. Saasnart jeg er færdig med disse Billeder, hvilket jeg tænker vil skee om et Par Maaneder, saa reiser jeg paa Landet, enten i Biergene eller maaskee til Neapel, men agter til næste Vinter at være her igien i Rom, for at male et Par Billeder, som jeg har i Hovedet og hvortil jeg paa Reisen gjør Studier. Disse blive Sujetter af Livet her, Figureerne i min sædvanlige Størrelse og hvori jeg haaber, at kunne levere noget min Tilbøielighed og mit Talent gunstigere. Imidlertid anseer jeg bestandig disse Par Aar for meget lykkelige, da jeg saa aldeles kan overlade mig til Studeren. Samtidig med disse Ting har jeg taget fat paa en Række Compositioner til en mulig Anvendelse i Kjøbenhavns Universitetssal. Det er forresten ikke overdraget mig, men da en Idee om en saadan Decoration har sysselsat mine Tanker og jeg troer, at i Hovedsagen en Anvendelse deraf kunde komme i Betragtning, saa har jeg ikke undladt at prøve derpaa, skjøndt det maaskee vilde være rigtigere for mit Talent, at beskæftige mig med det Humoristiske i Folkelivet end i det høiere historiske Gebet, s. 53idetmindste spørge Alle, hvorfor jeg ikke fortsætter det, som de sige jeg saa eiendommelig har viist at due til og overlader det Andet til Andre ; men mine Grunde dertil have været: deels den Udsigt i Hiemmet at kunne mulig faae et betydeligt offentligt Arbeide at udføre og saaledes Noget, der dog drog hiem for Alvor, deels troede jeg heller ikke, at det Alvorligere laae mig saa fiernt og saa veed jeg heller Ingen hiemme, der vilde kunne give slige Billeder ved Siden af den strængere architectoniske Form en livlig og malerisk; om jeg kan det bliver nu Spørgsmaalet. Ialfald er min Idee ikke tabt, om ogsaa en Anden kommer til at arbeide. Constantin har engang giennemarbeidet en lignende, men da den var for vidtløftig og ikke havde det begrændsede Hensyn paa vor egen Culturudvikling og heller ikke er antaget til Udførelse, saa har jeg heller ikke frygtet at have til Hensigt at fortrænge ham, ligesaa lidt som jeg befrygter, at han af den Grund vilde undlade at træde i en fri Concurrency med hvemsomhelst, der uden Opfordring vilde melde sig. Da dette Alt imidlertid endnu er i en embryonisk Forfatning, saa behøver Du ikke at tale om det til Nogen. Jeg tænker til Vinter at kunne sende Tegningerne til Kiøbenhavn og i saa Fald taler Sagen for sig selv. —

4*

Paven er i disse Dage død og nu ligger den balsamerede Herre paa Parade i Peterskirken. Der er ingen Sorg eller Deeltagelse. Det er et Skuespil. Med andre Malere her omgaaes jeg nu ei synderlig, deels boer jeg saalangt fra dem og deels interessere de mig ikke meget. Det er langt fra, at der er det Samliv, som jeg sidstegang her førte med alle mine Kammerater ; men saadanne Tider komme heller aldrig igien, man gider ikke gjøre nye s. 54Bekjendtskaber og de gamle forlade En ; dog befinder jeg mig ret vel ved mit eensomme Liv, Tid vindes. — Jeg kommer til at tænke paa Givtermaalssnakken og gjør en Bemærkning med Hensyn til Valget af en Kone for Dig som for mig. Det er, at det maa være en munter Pige, der kan passe for vore trübkelige Naturer. Det er min Erfaring, at kun de Fruentimmer, som jeg har truffet paa, der besidde en let og lystig Character, ledsaget naturligviis af ungdommelig Gratie, have i Længden bevaret Interesse for mig. Intet gjør mig mere godt end hos Andre at see en kvik, sorgløs og modig Sindsstemning; det maa være, fordi jeg selv ofte trænger dertil, men saa kan jeg ogsaa strax slaae ind i samme Toner og det er som man atter aandede frit i sit egentlige Element. Nu nok om det. Kunstforeningen har jo giort Oprør imod gammel Skik og Brug, skriv mig lidt om den. Mine Malerier herfra kjøbes altsaa ikke mere, siden Folkene absolut skal have danske Klæder paa. Historien med Kùchler og dansk Bøgebrænde falder mig derved ind.

s. 54

Romd. 30. October 1846.

Til hans Broder Troels.

Ischia, Palermo hvor jeg fandt et uendeligt rigt Liv og blev i 3 Uger. Jeg er kommet tilbage betydelig friskere end da jeg reiste did, da mit Helbred er meget svækket af Hede og Lede. Jeg har anlagt 2 Billeder, et fra Ischia og 2 Don Quixotiader, hvilke jeg foruden det begyndte med de store Piger i Osteriet vil see at faae færdige her og saa reise mod Nord. — Hils Raffenberg fra mig og s. 55alle Venner her i Rom. De samt jeg naturligviis in specie have forundret sig over, at den gode Mand ikke opfyldte sit Løvte om at lade høre fra sig. De holdt Alle meget af ham og hans Fru (skandinavisk). Jeg undskylder altid gierne Folk i det Punct, thi ellers vilde jeg Selv være en stor Synder.

s. 55

Romd. 16. Januar 1847.

Til hans Broder Troels.

Jeg maler og har malet en Deel Hoveder i naturlig Størrelse for at øve mig i Behandlingen og noget har jeg ogsaa naaet deri — jeg, som boer ligeved Tiberen, var i forrige Maaned i 3 Dage aldeles indespærret af Vandet, hvilket stod 8 à 10 Fod høit omkring Huset. Der skete en Deel Skade for mange Mennesker. Rom har alt i de senere Aar faaet Saameget af den saakaldte Cultur, at den begynder at see ligesaa kiedelig ud som en anden By; derfor smagte Palermo saa godt, fordi det endnu bar Præget af det Chaos som Italiens Stæder

udmærkede sig ved. Kommer der ogsaa bedre Renlighed, Jernbaner og Livsforsikringsanstalter, saa maa man til Orienten og saa til Africa lige ned i Midten tilsidst, for at finde Mennesker saaledes som Vor Herre har skabt dem. — Jerichau lever vel og udvikler en Virksomhed om sig, som er drabelig. Der hugges paa flere Statuer, saa det klinger over hele Nabolaget; han har faaet en ny Bestilling, en opstandende Christus, bestilt af en preussisk Prindsesse, 4000 Sc. og har foruden Hercules og Hebe, Jægeren, endnu 2 andre Grravmælefigurer i Arbeide. Hans Kone og Børn befinde sig vel og de leve meget fornøiet og lykkelig.

s. 56

*Romd. 26. Juni 1847.
Til Constantin Hansen.*

Dit sidste forkiølede eller noget forkiølede Brev har jeg modtaget saavel som det foregaaende, paa hvilket jeg sendte Svar med Petersen, som underligt nok endnu ikke er kommet. Mine Skrivelser due aldeles ikke til at ligge en Maaned over, dertil ere de altfor meget Udtryk af et Moment, mangengang flaut, kleinlaut, mangengang uklart og vrøvlagtigt, altid vexlende. Ja, Dit sidste Brev var i mange Stykker ret skikket til at lade mig føle Trækvind fra Norden i denne sydlige Soltid og for Trækvind er jeg sky, hvorimod en ærlig Storm ikke skal ængste mig. Hvad har alt det Politiske, Nationalitet og Korntold med malerisk Virkning og Skiønhed i Linier at gjøre? Hvad menes der med, at Kunsten skal være national? vil det sige politisk dansk fra Kongeaen til Nordsøen med det til Grienstand, som findes deri? vil det sige nordisk, indbefattende Nordens Historie og Sagaer? — hvad vil det da sige at Kunsten skal træde ud eller ind i Livet — leve da Sagaerne? er vor Historie, Danmarks, det vil sige den der endnu virker og har bevirket vor Tid, ikke mere værd at søge at glemme eller allenfals kun at fortælle for at advare? Nei, ligesom den samme Sol skinner over hele Verden, saaledes er Kunsten ikke bundet; den er kun i Skiønhedens og Sandhedens Tieneste. Nu skal det ikke nægtes, at det Skiønne ogsaa findes i Norden og det er min Trøst, da jeg ligesom Dyret dog trives bedst i Hiemmet; men Du vil dog ikke nægte, at Naturen her er rigere og skiønnere og vil kunne gjøre Striden imellem en Kunstners Siæl og Mave vanskelig. Dine Sammenligninger med Hollænderne forstaaer jeg heller ikke. Det var efter min Formening ganske s. 57 andre Ting end det at ville frembringe en hollandsk Kunst, der skabte den. Hollands store Rigdom, Forbindelser med Italien, hvorfra Kunstens Straale dog udgik, dernæst Reformationen, der frembragte andre Genrer med Kirkemaleriet osv. og saa havde den Tid et ganske anderledes malerisk Costume end vor, see v. d. Helsts Skyttebilleder, v. Dyck etc. — hvor vil vor Snipkioletid hen? og det bliver dog efter min Mening det vi have at gjøre, hvis Kunsten skal leve og florere som den gjorde i Holland, at male vor Tid med al den Sandhed som Hollænderne deres. Flere af dem hævede sig over det sumpede Fladland og bevægede sig i en ideal Verden, Rembrandt, Rubens navnlig i Farvernes Poesi; om disse kan man da ikke navnlig fremhæve som Fortieneste, at de vare Hollændere. Er Thorvaldsens Kunst dansk eller er en Venus af Titian venetiansk? paa samme Tid I tale om national Kunst gjør Bindsbøll et hedensk Mausoleum Bissen græske Guder og Du Selv maler den græske Mythe i Danmarks Universitetsbygning. Nei! hvor der er Sol, der er Farve og hvor det Nøgne mest sees, fortrinsviis Form. Hos os skinner Solen noget sparsomt, dog kan Malerne glæde sig, Billedhuggerne har det værre. Nu, uagtet vi Stakler ere undergivne disse Vilkaar, er man dog bedst der hvor man har hiemme og derfor kommer jeg og de fleste Kunstnere bestandig hiem og saa giver Tingen sig af sig selv, at man maler hvad Øiet bringer for Siælens Lys; men det vilde dog vel heller ikke være uvelkomment, om en Kunstner benyttede sin Evne til at lade tidligere Indtryk træde frem for Lyset. Jeg lader mig ikke forvirre af disse forbigaaende Historier om Skandinavisme, Constitution etc. thi de komme ikke de evige Naturlove for Skiønhed, Harmoni og s. 58 Trangen for Mennesket til at leve i Anelsernes Verden det Mindste ved. De have vel stor Betydning ogsaa for os, som Borgere, men ikke som Kunstnere. Troer Du at Mozart havde komponeret en bedre Don Juan, hvis han havde været den første Republicaner. Leve Italien for sin Skiønheds Skyld og jeg gientager, hvad Du foreholder mig, fordi jeg misforstaaes, at alle disse fremadskridende Bevægelser i Rom ere sørgelige for Kunstneren, fordi det primitive simple Liv daglig taber dets maleriske Former, alle Huse blive lidt efter lidt lig vore Muurmesterpaladser, Costumerne fortrænges af Englands Bomuldsfabricata, Kirkens Tilbagestaaen for det Verdslige gjør at Lasten og Snyderier mindre nu end før skye Dagens Lys — kort med den Cultur, som snart kommer hertil paa Jernbaner, skeer den Forvandling, at Rom kommer til at ligne Berlin og det har man dog vel Lov til at sukke et lille Suk over. Men det var nu nok om den Trækvind — dog er der en anden, som ogsaa løber kold ned ad Ryggen paa mig; det er den evige Kiævlen mellem Kunstnerne hiemme, mellem Academiet og ikke Akademiet og den uopdragne offentlige Mening i Bladene. Det er især ved den Sammenligning, at Livet her har noget Tilløkkende — og dog vil jeg ikke nægte, at jeg mangengang føler mig ret stridbar stemt og havde Lyst til at være hiemme og slaae et Slag med; men naar jeg saa atter vender Tanken indad og føler mig saa utilfreds med det jeg med al Møie stræber at frembringe, saa synes jeg, at Alt dette Andet er ligegyldigt og saa tænker jeg mig at en Kunstners Lykke maa bestaae i, omgivet af et lykkeligt Familieliv, at leve stille i sin Virken og Færden med den frie Natur og give Døden og Diævlen til al Ærgierrighed. Saaledes forekommer s. 59 det mig, at Du i Din Opposition imod Akademiet tillægger det en langt større Betydning end det fortienner. Akademiet kan aldrig blive andet end en Lærestalt og Forvalter af de Penge Staten giver til Kunsten. Dommen over det frie Aandsproduct kan ikke overlades til nogen Autoritet i vor Tid; altsaa! hvo der ikke vil have den verdslige Fordeel, som Anstalten yder, han lade den ligge og ærgre sig ikke over, at den udtaler Domme som virkelig i Realiteten ere magtesløse.

Det Du antyder, at Kunsten ikke skulde kunne naae til Norden, det kan jeg ikke indsee hvorfor — men min

Mening er, at den der, som overalt, maa hvile paa den tidligere ; hos os har egentlig ingen været, vi maae altsaa søge Kilden andetsteds, men de Frugter vi ved dens Hiælp der opelske, kunne blive vore egne saagodtsom saa mange andre Cultivationsfrugter — hvorfor skulle vi lade os nøie med Hvidroer naar vi kunne have Fersken? Hvor have vi lært den Smule vi kunne? — at anvende det maae overlades til Kunstnernes egen Følelse og Instinct; da han altid maa blive sin Tids Barn, saa faaer det nok Tidens Præg og vil gjøre Virkning paa Samtiden i det Forhold han forstaaer den og efter de Kræfter, som hans Talent stiller til Raadighed. Jeg kunde aldrig troe, at Høyens Mening var nogen anden end den, dels at fremmane vor Naturs Skiønhed for Folket igiennem Kunsten og dels at bevirke en Revolte i Kunstforeningen, som jo aldeles er udskeiet og i Særdeleshed at give Kunstnerne Lyst til at blive hjemme; men jeg kunde aldrig forstaae, at Øiemedet gik ud paa, at indskrænke Gienstanden for Kunst og jeg kan endnu ikke troe, at det er hans Mening — jeg maae misforstaae Dig. Da Biblen vel kan antages at være Universaleiendom, s. 60saa ville I vel klæde Fader Abraham som en gammel Bonde fra Skagen eller som en Jøde fra Læderstræde ? Hollænderne have vel gjort noget Lignende, men er det denne Side, hvori vi skulle ligne dem? Jeg er iøvrigt ikke blind eller dum nok til ikke i Meget at forstaae den Mening, at der kun kan komme noget Godt ud af Kunstnernes Begeistring, saafremt den er sand og varm og at Kiærlighed til Fædrelandet maa ogsaa kunne bære denne Spire i sig, som skal udtales i Kunstens Sprog, men — hvormeget (eller hvorlidet) hører der ikke til, for at denne Begeistring ikke skal kiølnes ved Sammenligning mellem et lille fattigt Folks Liv og Historie og et stort mægtigt. Vel er det lille os dyrebart, fordi det er vort eget, men ofte ere vi ogsaa af samme Aarsag let tilbøielige til at overvurdere dets Betydning — nok er det, der er hos ethvert Menneske en Tid, hvor Illusionerne maae gjøre Plads for Realiteten, og da kan man være glad, hvis der endnu er Varme i Blodet. Hvad jeg herom forleden Dag har skrevet, har jeg først tænkt at rive istykker, da det først ikke staaer i min Magt at udtrykke mig som jeg vilde og fordi det jo ikke heller indeholder Andet end forsaavidt bekendte Ting og saa fremdeles, fordi det egentlig kun er at ansee som en Opposition imod Ensidighed og aldeles ikke bør anvendes paa min personlige Tilbøielighed som om jeg vilde foretrække Rom eller noget andet Sted for mit Fædreland, thi jeg forsikrer Dig, at min bestandige Tanke gaaer ud paa i Samfund med Eder at virke i Hiemmet for vor egen Kunst og at jeg kun anseer mit Ophold her som Middel til en roligere Udviklen i min Stræben — og i saa Henseende føler jeg, at det har været gavnligt, om jeg ogsaa paa den anden Side med Smerte daglig erfarer, s. 61at Grændserne for mit Talent ere saare indskrænkede og at dette rige Liv, som her omgiver mig, kun lidt berører mit inderste Væsen — det være sig af Mangel paa den Ro i Siælen, som Du nu siger Dig i Besiddelse af eller af Mangel paa Friskhed i Gemyttet og Selvtillid, som de sidste Aars Vaklen imellem Dit og Dat og feilslagne Planer og Forhaabninger have fremkaldt. Jeg har det Haab, at det endnu i Hiemmet kan lykkes mig at erhverve den Sikkerhed i Siælen, som veed, hvad den vil, og ikke at ville, hvad den ikke kan naae; blev man bare ikke saa gammel under alle disse Forvildelser og Prøver ; men det gaaer da de Fleste ikke bedre. Jeg vilde alt iaar have været hjemme, hvis jeg var blevet færdig med mine Arbejder i rette Tid, men da nu Sommeren gaaer hen, saa lader jeg Vinteren gaae med, for at komme hjem, naar vor muntreste og lyseste Tid er bedst skikket til at styrke mine Forsætter og Forhaabninger. Det er Snavs at leve alene, og det gjør mig sær ; ikke at være nødt til at tage Deel i Andre; thi enten bliver man en snæverhiertet Egoist eller et uvirksomt Hængehoved — paa Kùchler er det at see, hvor hans ascetiske Fornægtelse af Livet i hans Kunst har frembragt en Flauehed og slaaet al Stræben ihjel, „fordi den er syndig, naar den gaaer ud fra Erhvervlyst af Ære eller Penge,“ „ja, selv Kiærlighed til Kunsten er forfængelig.“ „Jeg veed nu, hvorfor jeg lever, siger han, før vidste jeg Intet, og jeg er rolig og tilfreds ;“ men jeg takker for den Bo, som det maa forekomme mig ligner en levende Begravelse; tilsidst maa det ende med, at han stikker sig i en Capucinerkutte og deri drømmer sin Tilværelse ud. Han er glad ved at være udenfor alt det Vrøvl hjemme siger han og bryder sig hverken om det s. 62Ene eller Andet, men det er denne Dovenskab i Siælen, denne egoistiske Sneglenatur, som de kalde Fromlied. Nei, slaaes maa man, saalænge man kar Kræfter med Fæiskheden, Dovenskab og — Raalieden i de fine Circler. —

s. 62

*Romd. 9. Juli 1847.
Til Constantin Hansen.*

Italienerne maae holdes i Ave ved Frygt. Jeg troer ikke stort paa deres uegennyttige Frihedsfølelse, saalidt som hos de fleste Nationer. Paven har villet tillade Jøderne at boe hvor de ville i Byen, men har efter Sigende holdt Edictet tilbage, da hans christelige og liberale Folk skal have truet med at stikke Gettoet i Brand i saa Tilfælde. Jøderne ere færdige at qvæles af Mangel paa Plads. Hvad vil et saa uliberalt Folk tale om Tvang og om Frihed for dem selv. De er overfor det skammelig behandlede Jødefolk aldeles Tyranner. — Over Gregorius XVI skal der sættes et Monument, hvortil alle Billedhuggere er indbudte at concurrere ; vor Holbek skal ogsaa være med; men først er det nu umuligt, at Autoriteterne skulde foretrække en Fremmed, dog posito denne Mulighed, er jeg overbeviist om, at de romerske Billedhuggere i Øieblikket stak en slig favoriseret ihjel. Det varer maaskee ikke længe, saa forbyder det bestandig voxende romerske Kunstnerantal de Fremmede at bosætte dem her; studere her og sprecare lor denari, dette kunne de, men sælge her — niente affatto ; men maaske er det godt, for saa maa man blive hjemme, og saa ville de nationale Kunster vel fremmes. — Meyer er i Græfenberg, og Riedel, som ogsaa er der og finder Behag i Kuren siger, at han s. 63er som i sit Element og er ved Siden af de andre Halte og Lamme en Springinsfeld, og dog er det beklageligt, at hans Lemmer synes at blive mere og mere kraftsløse — han havde Vanskelighed ved at

holde paa Penselen, men er med Alt det paa det Ivrigsts sysselsat med at søge de Vises Steen eller Pensel — han prøver og forandrer paa 100 Maader — jeg er ikke kommet videre, siger han, end at jeg ikke veed, om jeg skal male med Børstepensler eller med Fiske do., med olio cotto eller med Copal; saa troer han, at der skal begynde en ny Æra i hans Production, naar han faaer en ny Indretning til at gjøre sine Pensler rene — nok sagt, utrættelig er han i Siælen, men desværre kan Legemet ikke følge med. Apropos her males meget og meest af Franskmand og dygtige Colorister med Copalfarnis. Jeg har gjort Forsøg dermed, og det har sine fortræffelige Egenskaber ; i Hiemmet skal jeg gjøre forskiellige Operationer; vist er det, at de gamle Malere havde Andet end vore slimede Olier at male med — og forfærdeligt er det, hvor man maa qvæle sig med denne Malen i det Vaade, man tager ligesaameget bort, som man sætter paa, hvorimod denne Firnis, naar den bruges rigtigt, har store Fordele. Farven kan man gjøre saa seig og saa blød, som man vil og strax den næste Dag male ovenpaa dem, uden at det mørkner efter. Alt hvad jeg sender hiem til Foraaret er malet paa den gamle Maade og er kalket, flaut og qvælt — men jeg haaber i Tiden i et godt Studium med et stort bredt Lys at skulle komme bedre efter det. Med Hensyn til Farve og Behandling har netop Schöne-Müller Fortieneste, Rahl ogsaa, men meest en ung Franskmand, som nu er reist, Richard — han har malet adskillige Hoveder og Portraiter mesterlig colorerede og s. 64modellerede. — Gramle 86aarige Reinhard fnglte vi da til Jorden og sang ved lians Grav. Et Monument sættes ham, fomemmeligst af Kunstnerne. Hils alle, ligesaa det ganske pene Land Danmark med de bekiendte Bøgelunde — bare Kartofflerne maae blive gode iaar.

s. 64

Romd. 28. Marts 1848.
Til Broderen Troels.

Jeg har nu afsendt mine Billeder til Udstillingen. — Mine Billeder, som jeg sender, ere ikke Resultatet af hvad jeg har lært; de ere kun Prøveklude, unter uns, og jeg haaber i Hiemmet, hvis Tingene gestalte sig bedre, at gjøre mig Selv og Eder mere Ære. En stor Rest af Studier og Skitser og et Par Smaabilleder komme bagefter.

s. 64

Kbhvnd. 16. Mai 1851.
Til Pastor Fibiger.

— Grethe har den 13de faaet sig en rask Dreng med deilig Næse, god Røst og øvrige gode Qvaliteter saavidt skiønnes kan, en Drukkendiderik af første Skuffe, som jeg dog haaber, at Moderen for det Første nok skal kunne stille Tørsten paa. Grethe befinder sig overmaade vel til Dato og er paa sin stille Maneer meget lykkelig, saavel som jeg da. Ja ! det var en Begivenhed, naar det er lykkelig overstaaet, og den vil bære stadige Frugter, om Gud vil, for Hiertet. Det er mærkeligt, hvad Naturen i sine Grundtræk er bred, og sikker i sine Yttringer, hvor ingen Vrøvl eller Vaklen af menneskelig Viden og Villen eller Conveniens kan snakke med, velgiørende og beroligende. Saadan en Fyr, det er en s. 65Realitet, det veed man hvad er, Moderen er ligesaa — og jeg maa tilstaae, at min aandige Natur ikke er stærkere, end at den trænger til stærke sandselige og vexlende Udtryk, for at føle Livet i sin Fylde. Man føler først da Ægteskabets Væsen og Hensigt. Det er nu min Mening.

— Bliver den politiske Horizont rensed af en frisk Nordenvind, saa kan det blive mycke brá her i Landet. Apropos, Høyen reiser til Norge med Studenterne. Du maa forresten ikke troe, at jeg er Ultraskandinav, det lader jeg Tiden om, men gode Venner kunne vi godt være. Vi have saaledes faaet en heel Mængde Billeder fra Norge og Sverrig herved paa Udstillingen, og det er ganske interessant at see, hvor forskielligt Nationaliteten deri yttrer sig. Nordmændene have allerede lavet dem en færdig Kunsttheorie — hvilket er et forunderligt Phænomen; de ligne alle hverandre og Ingen Naturen — have en stor Virtuositet, men intet indre Liv at udtrykke, intet Gemyt. De staae endnu kun paa Effectens Standpunct, men komme de videre? Tør man slutte til noget Eiendommeligt deraf i den nationale Character. Der vare naive Begyndere ifior som iaar ere rutinerede Mestere? — Der er vist en halv Snees Landskaber, mere og mindre Efterligninger efter den fortydskede Gude, for ikke at sige de forgudede Tydskere. Dog Tidemanns Billede, en Skolelærer der overhører Børnene i Hitterdalskirke, er meget smukt og livligt. Svenskerne ere Imitatorer af moderne og gamle Flamlændere — Walbom og afdøde Wickenberg med Held; de gjøre megen Virkning, have ogsaa meget Godt, Glands og Flothed i Foredraget , saa de ville vist faae vore Blade til at svulme af Henrykkelse. Forresten indtager paa. s. 66vor Udstilling Sonnes Istedslag vel den første Plads; det er kiøbt til Galleriet. Frue Jerichau bliver meget rost, skiøndt det er løse Sager. Hun har skildret os Danmark i en allegorisk Figur, en Slags Jeanne d'Arc med en Dannebrogsgfane og en rød Trøie var den grøn var det vel Rusland. Bissens Landsoldat er god. Han skal gjøre en Moses og Jerichau en David, der i Bronze skulle pryde Facaden af Frue Kirke. Jeg har seet en Skitse af Jerichau til David som Konge støttende sig paa Harpen, som han er sluppen godt fra. Skiøndt Compositionen just ikke er hans stærke Side, opvarter han igjen med en af disse allegorisk dybsindige Grupper, som Adam og Eva, der kun tiener til, at enhver superklog Tænkter kunde lægge sine egne fine Tanker deri, — det er 2 siddende qvindelige Personer, hvoraf den Ene er bedrøvet og den anden glad, opadseende med en Basun i Skiødet. — Det skal forestille Sorgen over Døden og Trøsten. Overhovedet er det Kunstens Sag at give det Eviges Udtryk i det jordiske Stof, men ikke forsøge paa at paanøde det Ufattelige en sandselig Form. Allegorien hører kun hiemme i bestemt Forbindelse med Architecturen. Men

jeg roder mig ind i Vidtløftigheder, hvortil egentlig ikke dette Papir er bestemt. —

5

Jeg agter at reise nogle Maaneder i Sommer paa Landet for at faae frisk Stof til Billeder — det Italienske er nu muggent. — Goldschmidt siger, at jeg er bleven træt af formegen Virak, jeg maa oppe mig for ikke at blive distanceret af Frue Jerichau. Samme Goldschmidt er forresten bleven en sygelig Idealist — det er Modsætningen til Corsaren — les extrêmes se touchent.

s. 67

*Kiøbenhavn d. 7. Sept. 1853.
Til Maleren Jørgen Roed.*

Kiære Yen og Stalbroder!

(Det hedder dog vel ikke Stalbroder og kommer af Augias Stald og vi deri skulde være Brødre.)

Igaar kom vi hjem fra Skovgaard og fandt Eders Brev paa Bordet, hvilket jo var en god Modtagelse, som vi takke for, skiøndt den slemme Beretning om Dine Øine jo ikke var saa rar, thi en Maler uden Øine er snart at sammenligne med et Knivskaft uden Kniv, men vi ville haabe, at Hvilen skal gjøre godt. Det er forresten i den Anledning tillige, at jeg saa hurtig griber til Pennen, thi jeg staaer netop idag i Begreb med at skrive til Ministeriet om Orlov til Reisen mod at stille en anden i min Post som Lærer og efter vor Aftale var Du jo villig til at overtage denne, nu vil jeg haabe, at Dine Øine ikke gjøre denne Sag til Intet, thi jeg kom da i Forlegenhed med hvem jeg skulde faae til det. Underret mig derfor snarest mulig om Din Beslutning.

Eckersbergs Post ville vi gjerne holde aaben for det Første paa Grund af Reformen, men det er jo muligt, at det bliver nødvendigt alligevel at faae den besat for Forretningernes Gangs Skyld i det Hele. Hvis nu Bissen og Jerichau, om og kun for den sidste Halvdeel af Vinteren forlade os, saa er kun gamle Lund hjemme, og det er kun smaat med ham. Han har forresten erklæret sig fornøiet med at Du blev adjungeret, saa meente han nok at kunne overtage hver anden Maaned. — Nu faae vi nok til Efteraaret Eckersbergs Bolig, saa at vi kunne til Sommer faae den indrettet. Hvad Du skriver saa skiønt om min Virksomhed er ikke meget beventd; jeg har maattet male nogle Smaastykker og et Par s. 68Portraiter istedetfor det til Norge (Barselstuen) som Høyen ikke vilde tillade mig at faae ud paa Landet, og som jeg derfor reent har opgivet. Men, hvis Lykken vil være os gunstig paa vor Fart, saa haaber jeg Frugter af min Reise. Fra Constantin har jeg faaet en af hans gamle vittige Epistler med Commentar af Lehmann, som tydede paa behageligt Velvære hos ham.

5*

s. 68

*Venedigd. 23. April 1854.
Til Thiele.*

Deres lille Meddelelse om Academiets Jubelfest interesserede mig langt mere, end den jeg har læst i Flyveposten, og at De har talet Sandheden er godt og rigtigt og vist for Sagen mere frugtbringende end den Harangue man ifølge Flyveposten gjorde paa Skydebanen om Kongens kraftige og hæderlige Beskyttelse af Kunstacademiet.

AfWorsaae og Herbst, som reiste herigiennem, hørte vi lidt om det beklagelige Vrøvleri hjemme med Ministerskifter og Prostitution af forskjellig Art. Det er sørgeligt, at den Politica tager Luven fra alle andre Interesser, og jeg vilde ønske, at det maatte være det lille Danmarks Lod at ligge ubemærket og lade de Store skalte og valte forresten og dele imellem dem som de bedst syntes.

Nu er her først i disse Dage begyndt at see lidt foraarsagtigt ud, saa at jeg kan begynde at arbeide i det Frie. Forresten have vi det ret godt, boe ved canale grande med en lille loggia med Viintag, hvor Bladene idag efter en Regn, som vi længe havde ventet paa, alt begynde at folde sig ud. Ligeudfor have vi Kirken della salute, og saa have vi jo idelig Gondoler og Barker at see paa. s. 69Dog kan jeg ikke nægte, at jeg havde ventet mere af Venedig. Livet er meget eensformigt; Folket er ikke skiønt og Costumer er her ikke, alle særegne Skikke og Folkelivsscener ere forsvundne siden Revolutionen, man seer kun Militair og en temmelig ussel Almue samt den kiedsommeligste Elegance paa Marcuspladsen, som man kan tænke sig. Nei, her er for lidt Natur, alt er Kunst og dette er trættende i Længden. Der er mere Nydelse i at see Linierne i Albanerbierget fra Rom end i alle Venedigs Pragtbygninger. Kun Fiskerne og det Liv de føre paa det skiønne Hav er interessant, men baade Fiskerne og Havet ere vanskelige at holde fast — man maatte helst leve med dem paa deres Farter. Jeg haaber, at naar jeg nu kan begynde at toure lidt i Gondolerne, at jeg da skal faae mere Lyst og Mod paa at gjøre Billeder her, hvis ikke, saa er der jo endnu Tid til Neapel og Rom.

I dette Øieblik hænges der Tæpper ud paa Balconer og i Vinduerne ud til Canalen, da man vil gjøre Stads for

Keiserens Bryllup ; maaskee faaer man noget Nyt at see, som f. Ex. en regatta — et Musikcorps i en smykket Baad er alt passeret forbi vore Vinduer.

s. 69

Venedigd. 26 Mai 1854.

Til Broderen Troels.

Vi leve her den ene Dag som den anden, just ikke meget morsomt! Vi have heller ikke meget bedre Veir end hiemme paa denne Tid og hvert Øieblik faaer man en lille Forkiølelse eller Forhedelse. — Jeg har nu gaaet længe i Tvivl om hvad jeg skulde begynde paa af de mange Billeder, jeg s. 70 har udkastet og har været meget mismodig. Imidlertid haaber jeg nu, at faae et Billede igang med Munke og bestemme vi saa at blive her i Sommer, saa har jeg ogsaa nogle Malerier fra Canalerne. Høyen har været her og Skovgaards.

s. 70

Venedigd. 4. Juni 1854.

Til Raffenberg.

— Poul gjør sin Moder temmelig meget at det med et vist troldet og modsigende Væsen og en ustyrlig Egenwillie, et Arvestykke. — I dette Øieblik træder H. C. Andersen ind ad Døren og er, som Alle, her paa Griennemreise og kaste blot et Blik paa Venedig og fare videre og skrive maaskee saa et heelt Værk om den. Ak de Blinde! Han fortæller mig, at jeg skal være saa misfornøiet her og reiser bort; ja! var efter Kiøbenhavnsk Sigende alt reist. Det er pure Løgn — jeg er ikke misfornøiet — om ogsaa Venedig ikke er Rom, er her dog formeget kosteligt til at den ikke skulde kunne tilfredstille. Har jeg havt mismodige Tider, saa er det, sandt for Dyden, ikke Venedigs Skyld, men min egen, da jeg ikke kunde finde mig tilrette i det meget Stof her, men nu har jeg taget fat paa adskillige Billeder og agter at blive her et Par Maaneder for at studere dem igjennem. Høyen har været her i 10 Dage, og det var en stor Fornøielse. Han hører ikke til de Blinde eller Hurtigseende, han brugte Tiden fra Morgen til Aften for at see og var i en stadig Ruus over Venedigs Bygninger og Malerier, og vist er det, at man først her lærer Titian og Poul Veronese at kiende. Man taber Næse og Mund over den Masse Billeder, som disse Mænd have frembragt og den overordentlige Dygtighed, s. 71 som Italien dog i alle Retninger har udviklet; men ubegribeligt er det, at en saa udpræget Nationalitet ikke er stærkere til at hævde sin Selvstændighed ; thi at vi lidt efter lidt blive fortydskede, er da ikke saa forunderligt, da vi dog have megen Lighed med de Folk; men at Italienerne ikke sparke til dem er mig ubegribeligt. Skovgaard og den flinke lille Georgia ere her, og vi komme meget sammen; de ville reise Italien igjennem og være hiemme til Vinter, og det er maaskee ogsaa ret af ham, at han ikke vil tage fat paa den italienske Natur, thi jeg troer, at han er altfor dansk til at faae særlig fat paa den. Hans Natur er begrændset men solid og jeg kan godt lide den Slags. I det Hele føler jeg selv, at det kommer an paa at begrændse sig og indenfor Grændsen udvide sig, thi der er Indhold nok i det ringeste Rum. — Jeg troer ikke, at Italien længere skal forurolige mig, men jeg skal være taknemmelig for alt det Skønne, det har lært mig at see ogsaa i Hiemmet.

s. 71

Venedigd. 17. Juli 1854.

Til Maleren Jørgen Roed.

Kiære Ven og Veninde! Ja Skam over mig, der lader det venlige og kiærkomne Brev saa længe ubesvaret. Jeg er en grov Synder især mod Dem, kiære Frue, hvis Tanke saa smukt ledsager os, og som jeg ikke saa hurtig som mulig lader vide, at vi ikke mindre tænke paa Dem med Fornøielse, dog haaber jeg til Undskyldning, at De alligevel veed, at vi gjøre det, og det er altsaa uforførdent at skrive om det. Derimod at underholde sig med Dem er saare behageligt, hvis man blot forstod at underholde Dem saaledes, som De formaaer at underholde os. Jeg prøver intanto derpaa ved Skildring af en s. 72 Baadefest, som jeg desværre alene (thi Grethe laae- tilsengs) saae iforgaars Nat — nemlig : eengang om Aaret, Aftenen før en Fest, som de kalde Frelserens Dag, vrimler den brede Canal imellem Venedig og Giudecca Øen, hvor Kirken il redentore ligger, af Baade og Gondoler, udsmykkede med Baldachiner, Blomster og oplyste af couleurve Lamper, ja saagar Lysekroner i de større, og deri sidde store Selskaber omkring Borde, dækkede med Mad og Viin og synge, lee og juble. Andre ere fyldte med Musikanter af alle Slags Qvaliteter fra Lirekasser til fuldt Orchester. Af og til oplyses disse rige og forunderlig fantastiske Grupper af blaa, rød og guul Ild af det man i gamle Dage kaldte den bengalske. Det er et høist forunderligt virkelig feeagtigt Skuespil at se dette paa det blanke Lagunhav, og saa kom dertil, at rundtom Horizonten var Himlen kulsort af Tordenskyer, hvorfra det stadig lynede og fordunklede al den jordiske Ild, hvad forresten Maanen, som ogsaa kom frem, ikke formaaede. Saa gled man flere Gange op og ned af Rækkerne i sin lille Gondol og besaae Selskaberne i Detaillert, og der var mangan bacchantisk Scene imellem, som altid klæder Sydboen godt, da man aldrig mærker den raa Side af denne Tilstand. Ellers er Livet her i Reglen eensformigt og stille, men man medtager paa disse Gondolfarter mangt et skiønt Indtryk, som forhaabentlig vil bevares. De vilde vist, Fru Roed, have megen Glæde af Venedig med dets vidunderlig skiønne Paladser og Laguner, men Du, Roed, vilde vist ligesom jeg føle mangan Smerte,

naar man troer sig forpligtet til at skulle male disse Herligheder og — saa ikke kan. Saa har man her endog den Glæde og Qval at see, hvad de gamle Børster have formaaet. Ja jeg vilde blot ønske s. 73 Dem, for ikke at tale om Titian, at see Billederne i en Kirke, St. Sebastiano, af Paolo Veronese, et især, hvor St. Sebastian begejstret opildner et Par Brødre til at gaae Martyrdøden imøde, som han selv ogsaa siden lider. Han er ung, i Rustning og han har, saavel som de Andre et Udtryk af Siæl og Begeistring, som er henrivende. Og saaledes ere her mange. De maa paa ingen Maade bedømme Paolo efter de daarlige Fabrikmalerier i Dresden, som mulig slet ikke ere af ham, ligesom om Titian faaer De aldeles intet Begreb om ham i Dresden. Forresten al Respect for Dresdens Galleri. Høyen var her i 14 Dage og var i een Henrykkelse, siden har han skrevet til os fra Mailand, at han har været 5 Uger i Florents, derfra over Pisa, Piacenza, Parma, Lucca og andre Byer til Mailand, hvorfra de vilde over Genua til Neapel. Den Reise vil give ham rigt Udbytte; han var overordentlig oppe her i Venedig, Skovgaards havde vi her en Maaned, to rare Mennesker; de ere nu ved Iago di Como. Vi boe ved canale grande, have en smuk Udsigt og meget Liv paa Canalen. Det er for varmt til at gaae ud, især for Grethe, der slet ikke elsker Heden, saa vi komme sjelden paa St. Marco, men naar vi komme der, slaae Kirke og Dogepallads os ogsaa paa Planeten. Poul, som skal tidlig tilsengs, tvinger os ogsaa til at blive hiemme om Aftenen, saa vi længes jo mange Gange efter gode Venners Selskab, og derfor glæde vi os ogsaa til at Tiden snart stunder til Hiemreisen og til den nye Bolig vi skulle tiltræde. Jeg tænker saa med Glæde paa at jeg hver Sommer vil leve hiemme nogle Maaneder med Bønder og Fiskere, og see om jeg kan komme til at elske dem og deres Dont, og saa tænker jeg, at det gode Lune, som jeg engang havde, skal indfinde s. 74 sig igjen og bringe mig til at glemme, at jeg er Professor og pæn Mand med Ridderkors etc. Vi agte om en Maanedstid at tiltræde Tilbagereisen formodentlig igjennem Tyrol, efter at have taget Afsked med Italien ved Iago maggiore; længere syd paa, have vi aldeles opgivet, og om vi nogensinde komme der er umuligt at sige, men sandsynligt, at det ikke skeer.

s. 74

*Mailandd. 21. August 1854.
Til Broderen Troels.*

— Her er et Maleri i Mailand, Lionardos Nadver, som i sin næsten aldeles ødelagte Tilstand har grebet mig allermest næsten af Alt hvad jeg har seet. Dette Billede er af større Værd end 20 Billedgallerier. Dominicanerne have i det 17de Aarhundrede fordærvet det og hugget en Dør ind igjennem det, for at faae Maden bekvemmere fra Kjøkkenet (til Refectoriet).

s. 74

*Venedig 1854.
Til Raffenberg.*

— og især Tak fordi Grethe har det saa godt hos Eder, jeg kunde ikke ønske noget Bedre for hende under disse Omstændigheder. Naturligviis savner jeg hende umaadelig, men det er jo godt og Tid til at arbejde har jeg desbedre — den Tid skal, haaber jeg, ikke være at fortryde, thi, unter uns, trængte jeg egentlig til en Retraite i mig selv for min Kunsts Skyld — jeg var kommet lidt for meget ind i det daglige Vrøvl og lod mig ikke et alvorligt og udholdende Arbeide være magtpaaliggende nok. Saa nu skal jeg nok komme i Trit igjen og saa s. 75 glæder jeg mig umaadelig til at komme tilbage til Grethe og Poul og alle mine Venner og til i mit Hiem at høste Frugterne af mine Bestræbelser; these at jeg har et Hiem det føler jeg nu først for Alvor. Nei Du har Ret. — Erklæringen Du forlanger om Sonnes Tegning vil jeg give i denne Form til dit Brug, „at efter min Formening er den Tegning saa god, at Kunstforeningen, foruden at beskæftige vor bedste Kobberstikker, vist med Tryghed kan ansee sin Hensigt med Medlemsbladet opnaaet paa en tilfredsstillende Maade ved Sonnes Haand, naar den tager hans Arbeide af Juel og Kone til Maalestok for hans kunstneriske Kræfter. Man kan jo umulig bedømme hvad Stikket vil blive efter en Tegning, som Kunstnerne ikke engang havde Leilighed til at fuldende saaledes som han ønskede dengang, men som han erklærede mig senere efter Billedet saa vilde blive at fuldende paa Pladen. —

s. 75

*Kbhvn. d. 29. Novbr. 1854.
Til Maleren Jørgen Roed.*

Gamle Fogelberg samles iaften med gode Venner her hos mig om en Kop The etc. Kom med Kl. 8.

s. 75

*Kbhvn. d. 24. Mai. 1861.
Til Troels Smith.*

Jeg staaer i Begreb med om nogle Dage at reise til Paris, for at see dem male med Oliefarver paa Muur og bliver i det Hele en 6 Uger borte. Men det er sandt, om den Rosenkrandske Indsigelse skulde jeg dog snakke lidt — den er jo comisk — Den røde Baron er nok egentlig den, der er meest prikken paa sit store Navn

Vegne, det er dog besynderligt s. 76 at han ikke stikker Piben ind, naar han betænker, at vil man lægges Mærke til i denne Verden saa er det ikke magtpaaliggende paa hvad Maade det skeer. — heller pibes ud som Skuespiller Nielsen sagde, end slet ikke bemærkes — Forøvrigt har jo allerede Schakespeare begyndt at plette det vellugtende Navn. Amtmanden fra Thisted har besøgt mig og bedet mig idetmindste at behandle Synderen saa lempelig som mulig, hvilket jeg har lovet. Hvad han maa mene kan jeg kun forstaae saaledes, at jeg ikke skal stræbe at give ham Lighed med den nuværende Slægt — da Ivar jo er en ægte malerisk plastisk Typus saa var det jo fristende nok at bruge den. Iøvrigt skal vi nu see, om vore politiske Historier give Plads til at modtage saadanne Ubetydeligheder som disse Malerier, maaskee der endnu skal løbe en heel Deel Roeskilde Kildevand ud i Havet inden den Sag, der nu har hvilet i 15 Aar, kommer igang igien. Men hvad der er vist det er, at man bliver hver Dag ældre og destoværre ikke modigere og gladere, hvilket forekommer mig aldeles bagvendt, men det er saa — Ja derom kunde der siges en heel Deel —

s. 76

Roeskilled. 15. Juni. 1864.
Til Thiele.

Vi have det mageløst fortræffeligt i denne gamle Præstegaard. Her er den deiligste Have, bugnende af Frugter in petto og Blomster, fortryllende Udsigter paa denne lille Plet, en Afvexling saa stor, at vi slet ikke endnn have været fristede til Udflugter, og saa den nære Beliggenhed ved Kirken jeg gaaer derover i Slopok og Tøfler og med Arbeidet gaaer det flink, jeg har allerede anlagt en s. 77 Deel af Billedet. Det er jo nok noget anstrængende, men jeg overdriver heller ikke Kræfterne: fra 7 til 11 males, saa gaaer jeg over og spiser Frokost, saa igjen fra 12½ til 4; saa spises til Middag, deilig oplagt Mælk og gode Grønsager, saa har jeg ogsaa god Viin. Saa tilbringes Resten af Dagen med hvad der forefalder og hvad Øieblikkets Lyst byder. Her er ogsaa godt at bade.

s. 77

Roeskilled. 17. Juni 1864.
Til Thiele.

De øvrige Sager kan jo afgjøres uden mig. Jeg har det saa godt, at det er Synd at forstyrre min idylliske Ro.

s. 77

Roeskilled. 19. Sept. 1864.
Til Thiele.

Hvis Prindsen af Wales og Kone kommer, saa maa jeg jo forevise Capellet. Vi have taget Stilladset ned fra den ene Væg og skiøndt Billedet ikke er ganske færdigt finde dog Alle, at det gjør Virkning. —

s. 77

Roeskilled. 28. Juli. 1865.
Til Thiele.

— Uden Forkleinselse for Emservandet ere disse varme Luftbade, idetmindste i Roeskilde Luft til sildig ud paa Natten vist meget hensigtsmæssige som Bonden sagde om St. Gotthardshundene. Kan Vandet hielpe Troels Lund saa Respect for det. Han saa rigtignok kun ussel ud da jeg saa ham sidst. —

s. 78— Varmen gjør noget doven, saa at jeg ikke er saa qvik ved Arbeidet, imidlertid naaer jeg vel det jeg skal gjøre iaar.

s. 78

Roeskilled. 2. Sept. 1865.
Til Thiele.

Vi have det fortræffeligt i denne friske danske Biergby. Mit Arbeide er gaaet ganske flink fra Haanden, jeg har kun tilbage at retouchere Billedet til næste Sommer og saa male Christusfiguren.

s. 78

Kjøbenhavnd. 31. Mai. 1866.
Til Broderen Troels.

— Men der maa dog være Mening i en Mands Liv og han vil komme til at erkiende, at han staaer under Guds kiærlige Varetægt som alle vi andre Stakler og at det er hans Mening igiennem Vildfarelser i vor Stræben at lære os den rette Vei at kiende, men den Erfaring maa Enhver selv gjøre, det nytter ikke, at Andre mange

Gange have gjort den og præket den for Andre, man troer ikke paa den, før man Selv føler dens Sandhed og det er aldrig forsiide. — Folk kan ikke holde ud i Længden at hænge med Næbet, det er Livet for kort til. —

— Jeg drikker Mælk hver Frokost og mangegang om Aftenen før jeg gaaer iseng og det befinder jeg mig godt ved; jeg er i det Hele ualmindelig rask i den senere Tid. Jeg troer at selv den Siælegymnastik jeg har været underkastet har været god for mig. Jeg seer ikke saameget Smaavrøvlet mere.

s. 79

Roeskilled. 20. Sept. 1866.

Til Thiele.

Det er meget godt, at Directeurvalget er blevet udsat — den Tid den Sorg. I dette uhyggelige Veir er jeg bleven meget forkiølet og derved forsinket lidt; imidlertid haaber jeg i næste Uge at kunne vende disse 3 Aars Arbeide Ryggen, hvilket jeg Intet har imod, da jeg har Hovedet fuldt af nye Planer. Enkedronningen var her iforgaars, hun var, som sædvanlig meget elskværdig. Jeg viste hende Capellet og de nu færdige pragtfulde Kister, hvilket Alt syntes at fornøje hende. Jeg sagde hende, at jeg havde seet baade Frederik den 3die og hans Dronning. Kongen var høist interessant at see, aldeles conserveret med Hud og Haar og den fremstaaende Hage med Fip. Han var balsameret og laae i en prægtig Guldbrocades Dragt. Dronningen var derimod ikke balsameret, altsaa kun Knokler med Hænderne foldede, alle Fingrene tydelige, Dragten prægtig guldvirket Atlask. Kisterne, som stode indeni Broncesarcophagerue, vare saa raadne, at det var nødvendigt at aabne dem — saaledes fik vi dem at see. Skade, at vi ei fik Chr. d. 4. at see, men da var Worsaae her og han vilde ikke røre ved ham.

s. 79

Nytaarsaften 1866.

Til Broderen Troels.

— Ligevægt i Siælen som i Tingene, saa at man med Tak vil modtage hvad man kan faae og ikke forlange det man ikke kan faae. Jeg trænger saagodtsom Nogen til at mindes om denne Sandhed, thi denne urolige Higen efter Mere gjør, at man ikke engang ændser det Gode man har og det er s. 80en ond Dæmon, der besætter os. Hun maae tvinges. Jeg har i Julen havt et Anfald af Melancholie, nu er det gaaet over og jeg troer virkelig, at de svenske Bank jeg faaer bevirke en heel Deel. Vi ere nogle stakkels afhængige Stympere, naar Ulykken kommer ; men den har sin Gavn.

s. 80

Kjøbenhavn Januar 1867.

Til Broderen Troels.

Kiære Broder. Det er en alvorlig Tid for os. Gud lede os paa det værdigste og barmhiertigste, thi vi ere magtesløse uden ham. Dit Brev angaaende den unge Mands Død er godt og jeg haaber, at Annas religiøse Overbeviisning om at Guds Naade er stor vil trøste hende og lidt efter lidt lade Glæden i Livet, som er den Unges Forret, faae Magt over Sorgen. Her seer det ikke lyst ud. Grethes Tilstand er foruroligende. Haardt angrebet er Hovedet, saa at hun ikke er ved Samling — det hører jo til Sygdommen — den er i Reglen langvarig og tager til i nogen Tid og Tidspunctet kiende vi ikke. Jeg som aldrig har seet saadan Sygdom er maaske ængsteligere derved end de Andre. Det er Typhus.

s. 80

Kjøbenhavn Januar 1867.

Til Broderen Troels.

Dit Brev har jeg faaet og jeg glæder mig over, at Sorg og Ulykke hos Dig som hos mig styrker Overbeviisningen om, at Alt skeer til det Bedste og at vi derved glemme os selv og vore Smaasorger; at vi komme til at føle, at kun igiennem Kiærligheden have vi Midlet til Ro og Tilfredshed og at Gud giver os den Paamindelse deels ved egne Lidelser, s. 81som Andre lindre, og deels ved Andres Lidelser, som vi lindre. Det er Naaden og Barmhiertigheden at han ikke forlanger Andet Offer af os end at elske og hvor mærkeligt, at dette Offer intet Offer bliver, men en Rigdom for os selv. Ja det er godt, at gjøre en Reise ind i Dødens Rige eller til Porten og det er Trøsten, at vi vende tilbage til Livet med Tid til at luttres og glædes inden den sidste Time slaaer. Jeg har læst en heel Deel af den Bog — Helvede — og det er godt, en vækkende og mærkelig Bog.

Hvad Grethe angaaer er det endnu som det skal være — Sygdommen er i sin normale Gang — Hovedet er klarere — vi haabe det Bedste — nu er snart den kritiske Tid overstaaat.

s. 81

Kjøbenhavn d. 13. August 1867.

Til hans ældste Søn Povl.

(Som dengang opholdt sig paa Frederiksværk).

Moders Monument er nu færdigt og meget smukt. Det er decoreret med en smuk indhugget Bøgegren med en Nattergal. Det skal nu snart opstilles. (Den 24. Januar 1867 døde Marstrands begavede, især musikalsk begavede Hustrue Margrethe Christine fød Weidemann, Datter af Overretsprocurator Justitsraad Weidemann.)

s. 81

Kjøbenhavn d. 23. August 1867.

Til Povl.

Jeg har maattet ligge og er endnu ikke videre, end at jeg har havt Iglær idag bag Øret, for at søge at blive fri for Hovedsmerter, som i lang Tid har plaget mig og forhindret mig i at arbejde. Igaar s. 82 maatte jeg holde Ørene stive, idet jeg med en Deputation herfra Academiet var i Fredensborg hos Kongen, hvor vi spiste til Middag i Selskab med alle de fremmede Fyrster og Fyrstinder. Vi overbragte Dronningen og Kongen af Grækenland Diplomer som Medlemmer af Academiet. Jeg taledede med den russiske Storfyrstinde og hendes Datter, som skal givtes med Grækerkongen og det Hele var meget behageligt, naar jeg blot ikke havde havt den Hovedpine og været saa døv paa det ene Øre, saa at jeg knap kunde skielne fra hvilken Side man taledede til mig.

6

s. 82

Kjøbenhavn d. 25. October 1867.

Til Povl.

— Vi have det ret godt, men jeg selv er ikke just saa flink, jeg bliver saa let træt og kan ikke holde ud at arbejde som før. Jeg føler desværre allerede at Ungdommen er forbi.

s. 82

Kjøbenhavn d. 21. November 1867.

Til Povl.

Roed har malet mit Portrait meget lignende og jeg maler hans igjen. Jeg har malet Chr. Hage fra Nakskov og arbejder paa forskjellige Holbergske Billeder foruden paa mit store. Mit Befindende er bedre.

s. 82

Kjøbenhavn d. 17. Mai 1868.

Til Povl.

— Naar blot Kræfterne slaae til, saa at man kan arbejde.

s. 83

Kjøbenhavn d. 20. Juni 1868.

Til Povl.

Dog maa man jo ønske Regn for Kornet og Qvæget, siger man. Vor Herre giver os nok det vi have nødig, han giver os altid mere end vi fortiene. Lad os takke ham hver Dag vi leve og skue hans Herlighed.

s. 83

Kjøbenhavn d. 7. Januar 1869.

Til Broderen Troels.

Kiære Broder ! Tusind Tak for Dit herlige Brev ; kun vilde jeg ønske, at jeg kunde give Dig Svar som Du raaber — men nok sagt, Dit hele Raisonnement, og den levende Kiærlighedsfølelse, som Du har, glæder og styrker mig saa usigeligt. Jeg er langt fra saa kiærlig, som Du siger, og har langt fra den Styrke at leve efter det Maal, som jeg maaskee nok kan see burde stræbes efter — men derfor gjør det godt, at mindes derom og det, som Du har gaaet igiennem og den Kamp, som Du seierrig er gaaet ud af, skal tiene mig til Belæring og til sand Næring for den Trang til det Gode, som boer i mig som i mange Mennesker, som Du siger, naar

man seer ret til. Og saa er der en Feil, som jeg lider af, og som er vanskelig at bekæmpe — det er Utaalmodigheden og ikke at ville bie og stole paa vor Herres Tid. Det er, fordi man ikke er nok indlevet i Evigheden, thi havde vi den ret levende, saa havde vi Tid nok. Tak for Regnskabet; jeg seer, at jeg er en rig Mand, og jeg takker Gud for den Lykke at kunne virke godt med dem. Det har tidt ængstet mig, at jeg ufortient har havt saa megen Lykke i mine Forhold og jeg har frygtet, at det s. 84skulde vende sig, men det synes, som jeg er af de Begunstigede, som han tager paa med det Gode. Og nu god Nat, jeg er træt af Middagsgilde og har Hovedpine.

6*

s. 84

Kjøbenhavn d. 3. Februar 1869.
Til Povl.

Det som det nu og til alle Tider er nødvendigt at passe paa er Orden og Flid og en hensynsfuld Omgang med andre Mennesker, altid sanddru, men aldrig paatrængende med at sige Sandheden, kun sig Selv bevidst at være i Sandheden. At udvikle Villien og at sætte den igiennem hvor det er nødvendigt, er det man kalder Character og paa denne kommer det meest an i Verden, hvor Vrøvl og Dovenskab for detmeste altid er Aarsagen til at det gaaer Folk daarligt.

At Du ikke dandser synes jeg ikke om, thi det er en takkelig Maade for en ung Mand at lære at være opmærksom imod Damerne paa.

Der skal samles ind over hele Landet til en Bryllupsgave til Kronprindsen. Gaven skal bestaae i et Sølvservice. Jeg synes nu rigtignok, at han kunde gjerne spise paa Porcellain til han blev Konge i disse knappe Tider; men det synes nu vel han selv og hans Venner ikke. Jeg er med i Komiteen, for at paasee, at det da idetmindste faaer et nogenlunde smukt Udseende, thi de ville ellers selv have rigtig gammeldags Parykstil, men deri kan Folket ikke være bekiendt at dele Smag med dem, eftersom vi have faaet en Deel Udvikling i den Slags Arbejder ved Peters igiennem Frederiksborglotteriet, saaat flere Sølvarbejdere nu ere istand til at gjøre Noget, der har kunstnerisk Værd og derpaa maa nu arbeides.

s. 85

Kjøbenhavn d. 28. Februar 1869.
Til Povl.

For 8 Dage siden, passerede det, at begge mine store Vinduer blæste ind og jeg havde en urolig Nat med Larm og Angest over mine Sager, som heelt vare udsatte for Veir og Vind. Jeg har nu faaet Jernsprosser sat ind, saa nu haaber jeg at saadan Fare er forbi. Jeg har nu endt mit store Maleri og solgt det til Galleriet og Vedkommende ere meget tilfredse dermed, saaat nu har jeg blot nogle mindre Billeder at fuldende samt et Par Portraiter og saa bereder jeg mig til i Slutningen af April at kunne tiltræde Reisen med Skovgaard til Italien. Forinden faaer jeg Overdragelsen af det store Billede til Universitetet, men Væggen vil jeg først arbejde paa at faa beklædt med Kobber. Du kan skaffe mig at vide hvor brede man kan faae Pladerne fra Valtseværket, Prisen paa dem, naar de ere 1 Linie tykke, eller hvor tykke de i Almindelighed udvaltses. Holger Roed har længe været syg af Halssyge med Feber og Øiet er hellerikke bedre. Det er en haard Skiæbne.

s. 85

Kjøbenhavn d. 7. Marts 1869.
Til Povl.

Dit sidste Brev morede mig, naar det kun havde været lidt bedre skrevet, hvad Skiønheden angaaer. Du maa beflicte Dig paa at skrive ordentligere; thi det er en god anbefaling; det tyder paa Orden ogsaa i Forretninger; kan Du ikke see paa Din Onkel Ottos Breve hvilken ordentlig og pyntlig Mand han maa være. Forøvrigt syntes jeg godt s. 86om Turen Du har gjort, paa Brændeviinsflasken nær, thi den kan undværes. Din Glæde over den friske Natur og Opmærksomhed for alt det Liv og den Skiønhed, som er rundt om os, naar vi ville lukke Øinene op, er det mig kiært, at Du pleier og nærer. Derfor er jeg ogsaa glad ved at Du er kommet til Frederiksværk, thi det styrker baade Siæl og Legeme, at leve midt i en frisk og storartet Natur mere end i Gaderne i vor mørke By. Naar jeg i Tankerne sysler med Fremtiden for Dig, saa seer jeg den lys og fuld af Virksomhed, naar Du paa et godt Grundlag af først og fremmest Ærlighed og Sandhed og dernæst et solid practisk Haandværk kan see Dig om i Verden og saa slaae ned hvor Du er bedst skikket til at virke, naturligviis helst i Dit Fædreland, thi det er og bliver dog det bedste Sted, hvor man har sin egen Rod at voxer i. Vi see nu glade Foraaret imøde. Det er dog en deilig Tid, naar Livet vaagner paany; det er et Billede paa, at der efter Døden atter sprudler en ny Livskilde og som vil svulme og rinde lifligt jo mere den her i Livet er vandet af sand Kiærligheds Taarer, som Din Moder — velsignet hendes Minde — saa nylig lod strømme for Eder og din Fader og for Alt det Gode og Skiønne. Hun er ikke død for os.

s. 86

Kjøbenhavn d. 26. April 1869.
Til Povl.

Nu stunder Reisen til Rom, jeg tænker at vi, Skovgaard, Kittendorff og jeg reise med Dampskibet til Lybeck paa Onsdag Middag.

s. 87

Subiacod. 12. Juni 1869.
Til Thiele.

I Haab om, at De og Deres ere raske og trocís den Kulde, som siges at være hiemme dog har tilstrækkelig af den indre Varme til at føle for Deres fraværende Venner, saa vil jeg i al Korthed meddele Dem vore fata til Dato. Efter et meget indholdsrigt Besøg i Florentz og Rom, hvor jeg forefandt Alt ved det Gamle, især i Rom og kun fandt, at jeg selv var blevet 20 Aar ældre og havde betydelig mere Vand i Blodet end før, saa sidde Skovgaard og jeg og Kittendorff her i Subiaco midt i Abruzzerne og nyde Sommerens Friskhed og deilige Luft uden at være trykkede af Hede eller plagede af de bekiendte Sorte. Vi bruge Benene og Øinene mere end Fingrene, thi det er meget vanskeligt i al denne Rigdom at lade sig nøie med det Lidet, man mulig selv kunde faae fat paa, saa at Udbyttet hidtil kun har været saa at sige til Kroppens Tarv, hvilket jo forøvrigt var min Hovedhensigt med Reisen, at samle nogle Kræfter til de Aars Arbeide, der forestaaer og hvad det angaaer, troer jeg allerede at have vundet adskilligt, thi jeg føler ikke længer den Træthed, som før saa ofte plagede mig og saa vil jeg vente paa Musernes Gunst, om det skulde falde dem ind at befrugte mig med en eller anden Idee til Billeder.

Her i Italien bygges og hugges i Marmor paa Kraft og der synes, trods Pengenød, at være en Trang fra gammel Tid tilstede til offentlig Prydelse. Pio den 9des Navn sees allevegne, men han har rigtignok ogsaa siddet længe paa Stolen, — Viaducter, Broer, Chausseer, Kirker, Monumenter o. s. v. I Florentz bygges meget.

s. 88 Det Syn har Italien havt i Vinter, at see samlede 6 danske Exministre — jeg troer i Neapel — med Wolfhagen har der i det Hele været 7. Krieger, Lehmann, Hall og Madvig traf jeg i Rom; nu ere de alle fløine hiem paa Madvig nær, som nyder sin Reise med ungdommelig Lyst.

Kunstnerne spille ikke mere første Violin i Rom som i gamle Dage. Nu kommer her altfor mange Fremmede og det gamle Liv, men som jo rigtignok havde sit naturlige Centrum i Thorvaldsen og de andre Grubber, er reent forsvundet. Det at sætte sig ned i Rom paa en længere Tid, 4 à 5 Aar, som tidligere, existerer ikke mere, maaskee er det heller ikke nødvendigt, nu kan hvert Land maaskee bedre uddanne sine egne Kunstnere, det vilde da idetmindste være naturligere.

s. 88

Rom d. 15. Juli 1869.
Til Povl.

Jeg har hidtil havt meget behagelige Nydelser ved at igiensee Italien med alle dets Skatte; men da Tiden til at arbeide synderligt er for kort, indskrænker jeg mig mere til Betragtning og haaber Udbytte deraf i Hiemmet. Med mine Øine gaaer det tilbage, jeg kan ikke længere see ret skarpt og tegne Smaating kan jeg ikke, men jeg er jo ogsaa snart de 60.

s. 88

Rom d. 11. August 1869.
Til Broderen Troels.

Kiære Troels Tak for Familien Du har hos Dig. Jeg seer Dig i Tankerne som pater familias gaae og styre Flokken og det glæder mig usigelig, s. 89 at Du har Humeur til det. Ak ja — det er dog vel det Bedste, naar man bliver ældre, at man kan være Noget for Børnene, thi Forhaabningerne for En selv voxer ikke med Aarene. Jeg, som har al denne Verdens Herlighed for Øinene, seer dog med temmelig Ligegyldighed paa det og er snarere noget træt deraf end egentlig nydende. Men nu skulle de Unge begynde. — Her i Italien seer det broget nok ud med Forholdene. Vel har den nye Tingenes Orden ført en Deel Goder med sig, men her er meget at ordne, især da Massen af Folket er ligegyldig for Fremskridt og endnu lever i det Mørke, som Præsterne have vidst at kaste over deres vistnok gode Tænkeevner. Det er vistnok et mageløs rigt af Naturen udstyret Land og Folk, men ligesaa vist temmelig umodent til at styre sig selv. Hos os gik Omvæltningen saa roligt fordi vi havde en ærlig og dannet Embedsstand, men her ere de Fleste Halunker. Jeg har nu i den Tid jeg har været her seet een Høst og nu begynder der alt en ditto. Af Markens Grøde bruge de ei Straaet — det brændes og i det Hele spildes der grumme meget, men det er der vel Raad til.

Olevanod. 7. Sept. 1869.
Til Thiele.

Da det nu er paa Hellingen med Opholdet i Italien, vil jeg dog lade Dem og Academiet vide lidt Besked med mine Planer. Vi have nu opholdt os en lang Tid her i Biergene i temmelig ustadigt Veir. Torden, Regn og megen Kjølighed hører til Dagsordenen. Vi have været i Neapel, turet dygtig omkring og seet os mætte. Nu er det vor Agt at s. 90blive her og i Rom til 1ste Octbr. og da gaae over Mailand, Venedig og Wien hjem.

Alle de herlige Kunstskatte er det jo en Fryd at see igien, men tillige en Smerte, da vi ere saa langt fra, at kunne naae noget Lignende, alt det man plager og plager sig. Det er vel en Forfriskning at see alt dette, men paa den anden Side er man for gammel til at tage fat paany, og Kræfterne ere borte. Et halvt Aar her i Italien er for lidt til at arbeide og formeget til blot at see. Dersom jeg ikke havde foresat mig denne Reisetid, og dersom jeg ikke var afhængig af Skovgaard, som skal blive et halvt Aar borte, saa var jeg forlængst hjemme. thi det synes mig, som om jeg har Saameget at skulle gjøre, men nu er det jo snart overstaet.

Varme have vi ikke lidt af, og dette Efteraar er ikke meget italiensk, dog, naar jeg tænker paa Kakkellovnsvarmen, naar vi komme hjem, saa maa vi ikke klage nu — vi have fuldt op med Druer og anden Herlighed. Italien i det Hele eller rettere det Romerske er i mange Henseender i en sørgelig stagnerende Tilstand. Alle tigge og i dette velsignede Land er det ikke langtfra, at Folk sulte. Hvori ligger nu det?

— I Dag er Campagnen og Volskerne indhyllede i lange Regnskyer, saa vi maa sidde inde. Vi leve forøvrigt her en Art Familieliv. Det er her, hvor E. Meyer har levet saameget, og det er rart, at hans Minde lever endnu her saa stærkt. Familien her har han gjort meget Godt ; det er gaaet noget tilbage for dem. Konen er en Datter af den, der havde Huset, da jeg sidst var her — Cecco Ronsi — han blev stukket i 1848. Datteren har 5 deilige Børn, men som hun ikke har Raad til s. 91at lade lære andet end det, Huset formaaer. Vi tage Deel i alle deres Glæder og Sorger, og der er en Ligefremhed og en Fiinhed i disse Menneskers Levesæt, som mangengang forbauser.

I dette Øieblik kommer et Tog Bønder fra en langt bortliggende By syngende „viva Maria“ i en Pilgrimsgang til Genazano imorgen, hvor der er en stor aarlig Fest til Ære for Maria di buon consiglio. Vi ville ogsaa derhen i Forening med Familien. Jeg har seet disse Tog før drage syngende fra Byerne rundt omkring, og det kunde give et mageløst Billede, naar man kunde gjøre det, men dertil hører et ordentligt Studium. Dette skitserende Væsen interesserer mig ikke mere, og det Andet kan man ikke magte. Men for at det ikke skal blive bare Lamentationer, saa vil jeg holde op og imorgen hente et godt Raad hos Madonna, hvordan man skal lære at finde sig tilrette i Taalmodighed og Ydmyghed.

Kjøbenhavn. 25. Marts 1870.
Til Troels Smith.

Jeg kunde dog engang have Lyst at skrive Dig til, da vi nu boe i samme Land og i den Anledning ønske Dig Lykke med Din Gierning. Jeg veed ikke, om det gaaer Dig som mig at, om vi end ikke opgive Haabet om, at vor jordiske Gierning skulde komme Idealet noget nærmere, saa maa man dog altfor ofte erkiende, at Sandsynligheden ikke er stor, thi med Alderen kommer Svaghed og Sandsernes Aftagen. Nu bliver jeg de 60 til Juul og saa tredser man af lidt efter lidt. Der er jo dem, som have en ubændig Livslyst og ere stolte og tilfredse med deres Virksomhed, saasom I. A. s. 92Hansen og Geert Winther, men jeg hører ikke til disse. Jeg kan vel ikke sige, at jeg ikke har Lyst til mit Arbeide, men Resultatet tilfredsstiller mig ikke. Man burde dog i min Alder kunne gjøre det med en vis Bevidsthed og Overlegenhed — men pyt— Evnen mangler dog. Imidlertid er jeg stærkt beskæftiget. Jeg har begyndt at male i Universitetet et stort Billede forestillende Universitetets Indstiftelse under Christian d. 1ste i den gamle Frue Kirke, heelt catholsk. Bispen, der fremstiller de første Lærere for Kongen efter holdt Messe og Tale. Dernæst har jeg en anden stor Opgave for, nemlig at male til den nye Bankbygning i Trapperummet — 8 Alen bredt — legemstore Figurer, og jeg har valgt Parabeln om de anbetroede Pund, hvor den rige Mand er kommet hjem og holder Regnskab med dem han betroede Pundene, og hvor den dovne Svend kommer med sit ene Pund og faaer Skiænd. Dette Sujet vakte stor Sensation hos Bankherrerne, og det varede længe, inden de gik ind paa det. Mig interesserer det meget, at faae den Slags Billeder anbragte i saadanne verdslige Bygninger, hvor der komme mange Mennesker som maaskee netop deraf kunde tage Forargelse eller bringes til at tænke paa Noget ved dette Mammon. I Kirken har nu engang Præsten Ordet, der seer man ikke paa Billeder, men her kan Billedet prædike, om Nogen gider høre derpaa. Iøvrigt maler jeg ogsaa Thomas, der kaster sig ned for Herren, da han viser ham Vunderne, dette vil jeg skiænke til den nye Kirke, som skal bygges i Nyboder, men som der iøvrigt endnu ikke er begyndt paa. — Og saa have vi lidt et stort Tab ved Høyens Bortgang — han var for os Kunstnere et godt Rygstød — og glad maa man være ved at s. 93have kiendt ham, han har virket overordentlig for vor Kunst, og vi ville bestandig savne ham. Fibiger holdt en smuk Tale over ham, og Julius Lange har skildret ham godt i illustreret Tidende. Ussing vil vist ogsaa skrive om ham, han ordner hans

Papirer. Ploug skrev ogsaa et smukt Digt i Fædrelandet.

S. 93

*Kjøbenhavn 1870.
Til Broderen Troels.*

Igaar kom der en sørgelig Efterretning, at Moldenhaver var bleven lammet i venstre Side ovre i Jylland hos hans tilkommende Svigersøn — saa den ene bedrøvelige og jammerlige Tidende møder efter den anden — de frygtelige Begivenheder, der forestaae, nedstemme mig ogsaa, saa jeg føler mig temmelig ussel; altid gaaer jeg med Smerter, saa i Foden saa i Ryggen, og veed ikke, hvad jeg skal tage fat i eller gjøre. Jeg vil nu om et Par Dage komme ud til Dig og prøve at tage et Par Bade i Øresundet, men jeg vilde jo nødig bringe Forstyrrelse og gnavent Lune med mig.

S. 93

*Carlsbadd. 30. Mai 1871.
Til Broderen Troels.*

Nu have vi da den halve Tid overstaaet. Begyndelsen var meget drøi at faae Bugt med, efterat Nyhedens Interesse var bleven tilfredsstillet. Vi have døiet en afskyelig Kulde. Nu have vi paa eengang faaet Varme og befinde os desaa langt bedre. Tiden gaaer nu hurtigt, og jeg haaber, at Kuren skal gjøre mig godt; kun er Gigten i Foden ikke bedre og Lægen vil, at jeg skal gjøre en s. 94Eftercuur i Teplitz. Vore smaae Julier tage dem kun tarveligt ud imod den Luxus, som her er i Damernes Paaklædning, men det er det Samme, vi have Luften, Vandet og Føden saagodt som de Rige.

Hvad det var en uhyre Katastrofe i Paris, men den maa dog bære noget i sit Skiød til en bedre Tilstand, skiøndt Midlet synes rædsomt. Nu vil det dog vel være ude med Demokratiets Fortræffelighed som Statsstyrelse. Ordenen og Underordnelsen er en Nødvendighed; om der ogsaa imellem kan være Uretfærdighed hos de Styrende, det er dog for Intet at regne imod Anarchiet eller den Enkeltes Selvbestemmelsesret. Nu maa dog vel Paris ja Frankrig være tæmmet for lang Tid. —

S. 94

*Teplitzd. 12. Juli 1871.
(Povl var i Amerika.)
Til Povl.*

— Badet Carlsbad og her, som nu er tilende om et Par Dage har haft en god Virkning paa min Helbred, saa at denne lille Reise har været meget fornøielig for mig. Jeg haaber at føle Virkningen endnu bedre, naar jeg kommer hjem og igjen tager fat paa Arbeidet. Af Dine Breve have vi erfaret, at Alt hidtil er gaaet efter Ønske baade Reisen til America og Din Modtagelse i New-York, hvor det jo synes, at Storheden ret har slaaet Dig — ja det er jo naturligt, at disse vældige Forhold maae have noget slaaende, men det er netop godt, at Du strax faaer disse Indtryk paa en saa overraskende Maade, thi saa orienterer Du Dig lettere i de enkelte Fænomener.

S. 95

*Kjøbenhavn d. 23. Juli 1871.
Til Povl.*

Kiære Povl, efter at være kommet tilbage fra Reisen finder jeg Dit Brev af 13. Juni, som har fornøiet mig meget at læse. At Du føler Dig vel og synes ret med Liv at modtage de storartede Indtryk og ikke bliver aldeles overvældet af dem, men er istand til at fordøie og bearbejde dem, er mig Borgen for, at Du nok vil vide at drage Nytte af Forholdene uden at blive ængstlig eller raadvild eller tabe Modet om der ogsaa skulde møde en eller anden Gienvordighed. Jeg venter nu af Dit næste Brev allerede, at være istand til at danne mig mere Begreb om Din Stilling, da jeg venter at Du da er i en bestemt Virksomhed. At Du for Tiden famler omkring og seer Tingene lidt an, finder jeg rigtigt, men jeg troer dog, at naar Du først har en Plads, vil ogsaa den fornødne Ro, hvormed alle disse storartede Forhold paatrænge sig Din Opmærksomhed, gjøre Dig dem mere belærende. Jeg troer ikke, at Du skal opsætte at besøge Boston forlænge. Men, som sagt, see Dig kun dygtig om. Du er jo ikke i den Grad nødt til at gribe strax til Erhvervet, derfor kan jeg nok lide, at Du føler Dit Arbeide mere værd, end at Du strax kaster det ind i en simpel Virksomhed. Maaskee Du som Tegner eller Mechaniker kan gjøre Fyldest, saa at det just ikke er nødvendigt at file Din Tid bort, men det er altid det bedste Grundlag for al Gierning, at man viser selv at kunne præstere selv den mindste Detail deraf. Kun en Ting vil jeg paalægge Dig, og som Du i enhver Livsgierning vil have Nytte af nemlig: enhver Ting Du begynder paa, gjør den saa blot færdig, saagodt Du kan, men hold ikke op paa Halvveien. Det er s. 96en Lære, som jeg desværre ikke har fulgt, og hvorved mangt et Arbeide er blevet reent spildt. Med den Grundsætning begynder man heller intet Arbeide uden at forberede sig dertil med Alvor og Tænkning. Har

man da begyndt rigtig, saa gaaer Fuldendelsen hurtig og let, hvorimod hurtig Tagenfat uden Overlæg strax avler Tvivlraadighed, og saa er Arbeidet tidt spildt. — Vandcuren har noget Angribende ved sig, saa at jeg endnu langtfra føler mig stærk ; imidlertid har den dog i det Hele været heldigt virkende paa Fordøielsesorganerne og Nerverne, og man siger jo ogsaa i Almindelighed, at Kræfterne først indfinde dem lidt efter lidt. Jeg har faaet et Arrangement istand, at jeg i Universitetssalen skal male de 2 Sidebilleder paa Hovedvæggen imod en aarlig Betaling, indtil den hele Sum er afbetalt, hvilket kan vare længe, hvorimod jeg haaber at faae Billederne malede i de nærmeste Aar. Det er mig særdeles vel tilpas, naar jeg som sagt, blot maa beholde mine Sandsers Brug, saa kan jeg vel endnu faae noget udrettet. Du fortæller mig om Dit Møde med forskiellige Landsmænd, hold Dig i det Hele i Reglen ikke formeget til Landsmænd, de stiaele Din Tid. —

s. 96

Kjøbenhvnd. 27. Juli. 1871.

Til Povl.

Jeg har i den senere Tid ikke været rigtig rask og har underkastet mig en Diætcur. Det er efter Hornemanns Sigende en Gren af Sukkersyge. Det vil sige, det er Fordøielsesorganerne, der ikke ere i Orden. Det virker saa ilde paa Humeuret og Kræfterne. Nu er jeg bedre og jeg er nu snart færdig i denne Uge med Billedet i Universitetet, s. 97 men har fremdeles Saameget at skulle have færdigt, at jeg gruer ved det. Nu forestaaer Billedet til Banken og derefter skal jeg male de 2 Billeder paa Siderne af det Store i Universitetet. Jeg har faaet Bestilling derpaa imod en successiv Afbetaling i mindre Portioner og kan male det efter min Bequemlighed, men der hører Kræfter til, jeg vil haabe, at de ikke svigte.

s. 97

Kjøbenhavnnd. 6. Novbr. 1871

Til Povl.

Kiære Povl ! Du har vel af Onkel Troels hørt, at jeg har faaet et Anfald af Nerveslag, saa at jeg foreløbig er lam i den ene Side og navnlig er den venstre Arm uden Bevægelse, men for at Du skal see, at jeg dog er i Bedring og til Nød kan røre mig, saa sender jeg Dig denne Skrivelse og beder Dig ikke ængste Dig for min videre Helbredelse, om ogsaa det vil tage nogen Tid. Mit Hoved er ikke angrebet og baade Hornemann og Fenger berolige mig. Dernæst vil jeg sige Dig, at Dine Breve glæde mig meget og Din hele Betragtning af Forholdene synes jeg godt om — at Du saa ung allerede har faaet en Opgave at løse og at det synes som Du løser den om endog med Besvær er netop godt og udviklende Din Villie som Din Evne. Det glæder mig ogsaa, at Du har saamegen Følelse for det Gode og Skønne, som Gud allevegne lader os faae Deel i, naar vi oplade Øie og Hierte derfor, og at Du hænger saa fast ved Dine Venner og Dit Hiem med et kiærligt og trofast Sind og ikke lader Dig daare af det Skin som Higen efter Guld og Gods i vor Tid har sat som Maal for sin Stræben. Men, om ogsaa det gjør mig ondt, at Du maa leve s. 98 saa isoleret, saa er jeg vis paa, at det med Dit gode Grundlag vil være Dig belærende og vigtigt for Dit hele Liv, at have seet det store Liv ogsaa med smukke Sider.

7

s. 98

Kjøbenhavnnd. 7. Novbr. 1871.

Til Povl fra Søsteren Julie.

Du kan troe det var en slem Tid ; men nu er Fader, som Du seer, dog saameget bedre; men det gaaer jo meget langsomt. Han ligger jo næsten hele Dagen og sidder kun oppe 3—4 Timer, men det er saamænd allerede godt. Armen kan han næsten slet ikke røre, men Benet er bedre; han kan bevæge det til alle Sider. Vi søge paa alle mulige Maader at more Fader. Jeg læser for ham og saa Musik. Frøken Flensborg kommer gjerne 2 Gange om Ugen om Aftenen og spiller; Noline ogsaa en heel Deel. Baade Frøken Pfeil og Nanna Lehmann synge. Idag er det accurat 4 Uger siden Fader blev syg. Han er meget taalmodig.

s. 98

Kjøbhvn. d. 27. Novbr. 1871.

Til Povl.

Kiære Povl, jeg sidder idag oppe og har faaet Buxer paa og skriver dette Par Ord til Dig med Hilsen og Tak for Dine gode Breve. Det gaaer jo kun langsomt med min Helbredelse, men det gaaer dog fremad. Jeg kan begynde at røre et Par af Fingrene — men Hovedet er frisk og jeg kan læse. Alle gode Venner tage al mulig Deel i min Tilstand og jeg har mange gode Venner. Saa læse de for mig og der musiceres, saa Tiden gaaer ret godt.

s. 99

*Kjøbenhavn. 27. Decbr.
Til Povl.*

Jeg blev meget glad ved paa min Fødselsdag at faae dit Brev og er glad ved at kunne sidde oppe idag for at besvare det. Dine Selvbetrægtninger glæde mig meget og tyde paa din gode Villie og Forstand og alvorlige Stræben efter at blive en Mand. Der er allerede en Modenhed i din Tankegang og et rigtigt Syn paa Tilværelsen, som ikke er sædvanlig i din Alder og som lover godt for Fremtiden. Det glæder mig og alle dine Venner, at Du selv finder dig saa godt i din Ensomhed og alle saavel som jeg ville kun bestyrke dig i stadig at have Øiemaalet vendt paa Hiemmet og huske paa, at man skylder alle sine Kræfter til Fædrelandet; men at udvikle sine Kræfter lærer man maaskee bedst ude, hvor man er nødt til kun at stole paa sig selv. At Du har Lyst til at see det store Land og reise til Californien kan jo være meget godt og interessant, imidlertid lærer du dog vist mere i dit Fag i Østen end i Vesten; men det bliver vel heller ikke før længere hen, at du tænker paa den Reise. At Du nu kun arbejder paa Locomotivfabriker har du maaskee ikke directe Brug for herhjemme, dog maa det vel være beslægtede Arbejder. Her er nu nemlig en stor Sag ved at sættes iværk, nemlig, et af et stort Actieselskab stiftet Jerndampskibsbyggeri og Maskinværksted, som bliver anlagt paa den Ø, der er dannet imellem Lynetten og Holmen. Her næres store Forhaabninger til denne Sag og der vil blive Anvendelse for mange gode Kræfter, saa at du der sikkert vilde kunne faae en Fremtid. Her er mange Penge og opvakt en stor Lyst til alle Slags Foretagender i den senere Tid. Ogsaa Svindlerier begynde at drives en gros, men s. 100 Liv er der siden Adskillelsen fra Tydskland i høi Maade. Den Mængde store Dampskibe der bygges og som gaaer i alle Retninger herfra forøge Handelen. Vi have ogsaa Arbejderbevægelser og der er slette Personer nok, som ville forlede til Uro, men slet saa raae som du skildrer Gruldgraverne ere de dog ikke og Bondepartiet i Rigsdagen gjør ikke Ulykker, hvorimod mange Forhold endog bliver klarere, thi her er meget Mudder i Samfundet.

7*

— Jeg kan endnu ikke bevæge den venstre Arm og Haand, men gaae lidt kan jeg og hidtil er Tiden gaet ganske godt, men det har vist endnu lange Udsigter inden jeg kan tænke paa Arbejde. Jeg læser meget og tænker paa Mangt, som jeg før aldrig fik Ro til —

s. 100

*Kjøbenhavn i Julen 1871.
Til Broderen Troels.*

Vi havde et smukt Selskab igaar, hvor dit Dyr spillede sin Rolle med største Finhed. Selskabet var udsøgt, alle Musernes Dyrkere vare repræsenterede og den skønneste Harmonie var øiensynlig tilveiebragt. Frøken Pheil sang den store Arie af Fidelio til Heises Spil og alle glædede sig. Det vilde have moret dig at være med. Jeg har altid en vis Ulyst til denne Juletid og dog maa jeg indrømme, at det er deiligt, at paa denne Tid, da Aaret skifter, ligesom med de nye Forhaabninger ogsaa alles Hierter ligesom forynges i Kiærlighed til hinanden. Børnenes Glæde er forfriskende, men Savnet af Grethe er ogsaa føleligt — det var paa denne Tid for fire Aar siden — og dog har vor Herre gjort mig det bedre end fortient ved at efterlade mig Børnene med sunde Legemer og gode Hierter, saa s. 101 jeg dog har et Hiem, hvor jeg stundom kommer til Ro i Sindet og kan dæmpe min utaalmodige Higen efter Maal, som jeg ikke ret kan faae fat paa. Gid det med Aarene maa lykkes mig at faae den Ligevægt i Sindet og den kiærlige Dvælen i Øieblikket, som jeg synes, at du har erhvervet.

s. 101

*Kjøbenhavn. 26. Januar 1872.
Til Povl.*

— Her have vi slet ingen Vinter, kun Regn og Taage og Mørke, men vi ere da alle raske paa mig nær, der endnu ikke kan røre den venstre Arm. Jeg kan gaae oppe, men har ikke Kræfter til at arbejde; jeg læser og lader mig pleie paa det Bedste. Lægerne have forudsagt mig, at det vilde gaae langsomt, men ere i det Hele vel fornøiede med Fremgangen, men Taalmodighed skal der til —

(Samme Brev fortsat af Broderdatteren Petra Marstrand.)

Din Fader blev saa træt, da han havde skrevet denne Side til Dig, at han ei formaede at skrive Brevet færdig; han kunde ei sove om Natten, laae hele Tiden og skrev og læste i Drømme, især fransk, som han i den seneste Tid har læst meget. Han var reent daarlig om Morgenen og i to tre Dage har han nu maattet holde Sengen igien. Nu idag den 30te Januar har han det godt igien og jeg skriver derfor dette til dig —

s. 101

Kjøbenhavn. 26. Marts. 1872.

Til Povl.

Jeg har modtaget dit Brev af 3. Marts, hvis Indhold har sysselsat mine Tanker en heel Deel og s. 102 jeg vil nu sige dig min Mening derom. Jeg maa da først sige dig, at jeg endnu langt fra er rask, jeg ligger og skriver dette og den venstre Haand kan jeg slet ikke røre. Veiret har i den sidste Tid været meget barsk, saa jeg ikke kan komme i Luften og det skal jo hovedsagelig hielpe mig, dog har jeg været engang paa Gaden. Før jeg kan komme lidt paa Landet og bevæge mig i Luften før faaer jeg neppe Kræfter. Det har været en slem Tid, da Arbeidet aldeles maa hvile og der er saameget jeg skulde tage fat paa og fortiene Noget ved; læst har jeg meget, men det kan man ikke leve af. Men det er nu nok om det. Haab om at komme til Kræfter har jeg dog. — Det, der i det sidste Brev fremkalder alvorlige Betragtninger kommer mig ikke uventet, men det kommer for dit Vedkommende for tidlig. Men jeg seer tillige, at det, hvorfor vi bleve enige om, at du skulde gaae til America allerede har virket til den Selvstændighedsfølelse, som America frembyder, hvor Enhver føler, at naar han alvorlig vil arbejde, da kan han ogsaa komme frem og endogsaa skaffe sig rigeligt Udkomme; men, hvad du rigtig bemærker, kun i materiel Henseende, hvilket, saa godt og nødvendigt det synes, dog ikke er Menneskets Høieste og at du savner noget i America, som du i Europa har faaet en god Forsmag paa er mig saa kiært, at ieg haaber, at du bliver den Følelse, som du i saa Henseende besiaes af, tro og kun for Øieblikket tænker paa at benytte Tiden til at lære din Metier grundigt og saa ikke have mindste Tvivl om, at du overalt vil finde tilstrækkelig Anvendelse derfor til Livsophold; men der hvor dit Hierte med hele sit Følelsesliv længes hen, der bliver du dog lykkeligst. Ere endog vore Forhold smaae, saa ere de dog ingenlunde s. 103smaalige, vi staae ikke tilbage, ja vi liave endogsaa, desværre, giort gode Fremskridt i al Slags Humber og Svindleri, men nok sagt, søg blot at udvikle Dig, Du er jo meget ung, men lad Dit Hierte lede Dig med Hensyn til Din fremtidige Stilling i Livet og Du vil erkiende, hvad dog de Fleste gjøre, at Hiemet har de bedste Forhold at byde. Der har man Ret til at være og Forpligtelser at opfylde, som frembringe og nære Kiærlighed og Troskab, og, naar man ikke strax kan komme i en uafhængig Stilling herhjemme, saa skeer det dog med Tiden ; haab derfor kun paa den og see med freidigt Blik paa Alting hvad Øieblikket byder til Underholdning og Belæring, thi hvert Menneske har sin Læretid og den maa man ikke haste bort fra.

s. 103

Kiøbenhavn d. 31. Mai 1872.

Til Povl!

Endnu liggende tilsengs skriver jeg til Dig, da det kun gaaer langsomt med mig. Jeg fik en slem Forkiølelse, som satte mig tilbage og som knap nok endnu er rigtig hævet ; imidlertid stoler jeg paa den bedre og varmere Tid, der kommer og haaber, at den skal øve Indflydelse paa Armen, som endnu er ligesaa lam, som for 8 Maaneder siden. Du kan begribe, at det gjør mig ikke lidt bange for Fremtiden, om det skulde blive saaledes ved, thi endnu er jeg ikke istand til at bestille det Mindste og hvorledes det skal gaae, naar jeg ikke igien kan komme til at arbejde og fortiene Noget er svært at sige. Dog, da jeg ellers er rask og det jo er gaaet Andre under lignende Omstændigheder godt, saa haaber jeg endnu fremdeles. Det har glædet mig usigelig, at det gaaer Dig saa godt, at Du saa freidigt s. 104stræber fremad og udvikler Dit indre Menneske saa sundt og godt og bevarer Forsættet saa godt om at vende tilbage, naar Du har lært tilstrækkelig at stole paa Dine egne Kræfter. Jeg tænker bestandig paa, at det dog nok forundes mig at leve endnu noget sammen med mine Børn og see dem begynde deres egen Bane.

s. 104

Til Povl.

Nu skal Du have en Julehilsen fra mig og vil jeg haabe, at vi den næste Jul skulle kunne feire den sammen her i vort Hiem. Jeg har det en Deel bedre og har i Vinter allerede arbeidet en Deel med min raske Haand, thi den venstre er endnu ubrugelig. Imidlertid virker det godt, at kunne arbejde og Tiden løber glubsk. Jeg har solgt et tidligere Arbeide, som er giort færdig, Christian den 4de i Slaget ved Fehmern, det samme som i Roeskilde og jeg har flere Arbeider i Gang, saa Møllen gaaer ikke saa daarligt. — Om jeg skulde kunne faae fat paa de store til Universitetet og til Banken er endnu uvist. Her have vi havt en stor Vandflod og stor Redebonhed til at hielpe. Industriudstillingen har viist, at vi ikke staae tilbage for andre Lande. Ogsaa her rører sig disse Emancipationsideer hos Qvinden, som i America spille en saa stor Rolle ; men det er noget Galimathias, som forhaabentlig ikke skal faae den slette Indflydelse paa Ægteskabsforholdene som der. — Jeg sender Dig Høyens Levnet, som vist vil more Dig; det er saa fornøieligt, at lære at kiende denne rene og høie Aand, som har besiaet ham. Det er mig en stor Glæde, at have kiendt ham og skiøndt han virkede meest ved sin Personlighed er dog hans s. 105Virksomhed, skildret paa denne Maade, et lysende Exempel paa hvor meget skiønt og lærerigt Livet er fuldt af, naar man faaer det aabne Øie derfor. Af Lecture bilder jeg mig iøvrigt ind, at Du maa have meer end nok i den engelske Literatur; det Nye her udkommer læser jeg ikke synderlig af; det Gamle er dog det Bedste, ligesom den gamle Kunst og Musik. Man maa være glad over, at den er til og det er aabenbart en stor Fordeel som Europa har fremfor America. Nu glædelig Jul, frisk Mod og en god Mave, det ønsker Dig Din efter Omstændighederne meget tilfredse Fader.

s. 105

*Kjøbenhavn d. 3. December 1872.
Til Troels Smith.*

Du skal have Tak for Dit Brev — det var det gamle Humeur og gjorde mig rigtig godt. Holst har rigtignok snakket; det Billede han maler op var da kun en Tegning, som han tilfældig fik at see hos en Træskjærer; imidlertid har jeg dog, hvad han ikke veed, adskilligt Andet paa Staffeliets, som jeg med den ene Haand piller ved og som efterhaanden vel bliver bedre, thi jeg er bedre og har Haab om, at kunne naae de Sechs und Sechzig meget rustigere end til Dato. Tiden løber rask og Livet er, som Du siger, skjønt nok saalænge man har Øine og Øren. Med Alderdom kommer der mere Ro over En og man overlader til de Unge at tage fat og glæder sig, naar der blot skeer noget godt og det gjør der virkelig. Meget af Vrøvlet kan man rolig lade ligge, det jævner sig af sig selv; Storme og Vandflod lægger sig og derfor troer jeg ogsaa, at baade Socialismen og Qvindeemancipationen vrøvle sig fast ligesom I. A. Hansen og hvad der s. 106er Mening i kommer nok til sin Ret. I min og Din Familie gaaer det jo altsammen godt. Naar denne Vinter er overstaaet og jeg til Sommer faaer flere Kræfter skal jeg komme og besøge Dig. Med længere Reiser vil det nu være forbi, thi uden Hielp kan jeg hverken klæde mig paa eller af — men det kan jo blive bedre. Har Du læst Ussings Høyens Levnet, det er smukt skrevet [og har mere mig meget. Det var en Personlighed som det gjør godt at kiende og hvor han bevarede sin Livsglæde og Friskhed til det Sidste. Saa reen og skøn i sin Stræben og saa modig og saa human. Han har virket meget og denne Skiesedring af ham vil vistheller ikke undlade at virke videre, naar blot Folk vil give sig Tid; men med al denne Jernbanefart skeer der dog meget Godt og vor gamle Stad Kjøbenhavn voxer og pynter sig ikke saa daarlig og Kunsten har da ogsaa noget bedre Vilkaar end i den absolute Kongetid. Ligesom Velstanden voxer kommer det Andet med.

s. 106

*Kjøbenhavn d. 16. Februar 1873.
Til Povl.*

Kiære Povl! Dit sidste Brev af 26. Jan. har jeg modtaget og giennemtænkt. Dine deri udtalte Planer, hvilke stemme temmelig overeens med mine egne. Det har nemlig stadig været mit Ønske, at Du skulde tilbringe disse 2 Læreaar i America for ved Selvbetragtning og Kiendskab til hvorledes et stort og dygtigt Folk forstod at arbeide sig frem, at udvikle Dine Evner og nære Din Lyst til at gribe med ind i Livsopgaverne. Nu glæder jeg mig til, at Du helst vil vende hjem igien og her anvende den indsamlede Erfaring og tiene Dit s. 107Fædreland og leve i Samvirken med hvad der er dygtigt og godt og her er mange gode og hiertelige Forhold, som Du trænger til og som Du ogsaa vil vide at skionne paa. Derfor er det nu bedst at Du søger at frigiøre Dig for det Arbeide Du nu har og til Sommer tiltræder en saadan Reise i America, som Du ønsker at foretage. — Det synes som Du antager, at jeg er saa vel, at jeg vilde kunne gjøre en Reise; det tvivler jeg meget om, thi vel kan jeg sidde og arbeide noget, men hvad der hører Kræfter til maa jeg lade ligge og jeg har heller ikke stort Haab om, at det bliver bedre. De Fleste af mine Samtidige er jo nu ogsaa døde — og saa maae de Unge tage fat. — Julie er en sød Pige, nu gik hun til Bal og saae noksaa flink ud. Otilie og Christy voxer godt og ere kiærlige og lydige og Vilhelm er en glad Yngling. Du var ikke saa glad i Din Opvæxt som han er. Du har ogsaa noget Tungt i Dit Sind som Du skal vogte Dig for at nære. Utilfredsstillelsens Diævel, som gamle Clausen engang sagde plagede mig, den maa Du jage bort og sige med Oehlschlæger „og har jeg end ikke gjort noget Stort, hvad har saa de andre Bængler gjort.“ Nu levvel kiære Povl og vær glad tilmode og see frisk paa Fremtiden.

Brevet af 16. Febr. 1873 var Marstrands sidste. Han døde den paafølgende 25. Marts efter nogen Tids stadigt Sygeleie.

Ved den her givne Samling og Uddrag af Breve fra Marstrand, forsaavidt saadanne ere bevarede, troer jeg at have bragt tilveie Saameget, som ad denne Vei væsentlig kan tiene til at characterisere s. 108ham og hans Udvikling og, som tidligere antydet, mener jeg derhos at det Vigtige er opnaaet: ved Siden af det Billede af en saadan Mand som kan gives af Andre efter deres Maade at see og opfatte paa eller Villie og Evne til at giengive, at stille det bestemt Rigtige og Sande, som fremgaaer af hans egne fortrolige og uforbeholdne Yttringer i Breve, (1836 til 1873) i hvilke han mindst af Alt har tænkt paa at præsentere sig for et Eftermæle

s. 109

Tale holden ved

VILHELM MARSTRAND'S

Baare
af
Fibiger,

Præst ved Garnisons Kirke i Kjøbenhavn

den 30te Marts 1873.

s. 110

s. 111

„ Da Gud byggede Himlen og tegnede Kredsen henover Dybet, da Han gjorde Skyernes Borg i det Høie og Dybets Kilder brøde vældig frem, da Han satte Havets Grændse, at Vandene ikke skulde overskride dets Bred og lagde Jordens Grundvolde, da var den evige Viisdom en Kunstnerinde ved Hans Side og var Hans Hjertensglæde fra Dag til Dag, legede altid for Hans Aasyn og legede paa Hans Jords Kreds og havde sin Hjertensglæde af Menneskenes Børn“.

Salomons Ordsprog, 8, 27—31.

Disse Ord af Oldtidens Viismand faldt mig paa Sinde da jeg tænkte over den Mands Væsen, hvis henrundne Liv vi idag ere forsamlede for at hædre. Denne Guds grændseløs rige Kunst, som ikke sparer paa Former og Farver, paa Lys- og paa Skygge-Spil, men over al den faste Bygning og den skønne Orden lader Livet bugne i udtømmelig Vexel og henkaster alle de overraskende Træk i en Overflødighed, som vi ikke fatte Nyttens eller Maalet med, men undrende ikke kunne sige Andet om, end at Skaberen har haft sin Hjertensglæde deraf og har den fra Dag til Dag i denne Vrimmel af Mennesker med hver sit Sind og hver sit Aasyn, sin Skikkelse og sit Væsen, som Sindet former det enten de vide det eller ikke; al denne Overflødigheds s. 112Rigdom, der seer ud som et udtømmeligt Lune af den evige Fader, den havde ogsaa han sin bestandige Glæde, sin festlige Glæde af, og dette var hans Liv, var det fra Dag til Dag saalænge han kunde aabne sit Øie og see Livet paa denne Jord.

De han var ung strømmede det ind paa ham med overvældende Rigdom, og det var ikke hans Sag at forsøge paa at lægge det tilrette efter en regelmæssig Plan for hans Liv og hans Virksomhed. Han udstrakte rask sin Haand og tegnede og formede og lod Lysets Farvespil falde derover, altid fremad, alt som Synerne kom og gik, dreven af den Hjertensglæde han havde deraf, af Glæden over at hans eget Lune faldt sammen med Livets udtømmelige Lune. Og han blev altid ung — saamegen Erfaring han end samlede, saamegen Sikkerhed han end fik i hvad han vilde, blev det dog altid hans Liv at kæmpe med Rigdommen der overvældede ham. Han var saalangt fra at maatte søge efter Emner for sin Kunst, at han snarere maatte haste for at kappes med de Syner der brød frem for hans Blik, at de ikke igjen skulde fordrives af nye inden han fik dem fanget. Og bestandig vendte og dreiede han sine Skikkelser i nye Stillinger og gik mellem dem, som i et Selskab han maatte betragte fra alle Sider. Endnu da han veemodig saae paa sin rystende Haand og paa sin egen korte Maade kunde yttre, at den ikke længer vilde træffe Linien, tvang han den dog frem, bestandig frem og den blev nødt til at træffe mere, end der kunde synes muligt, thi Synet, det indre Syn var saa levende og saa sikkert. Han malede meest efter Hukommelsen og brugte mindre Studier efter Naturen, sagde man. Ja, saa var han, dog var han mindst af de Kunstnere, der sætte deres eget og ikke det virkelige Livs Præg paa deres Billeder. Livet viste ham det Alt, og fordi hans Sind var saa rigt, gjemte han det Alt i sig og tog det inden fra, hvor det stod for s. 113hans Syn, hans Tanker; hans Sind var som et overfyldt Rustkammer og det var hans Hjertenstrang at faae dets Fylde frem. Vi vide Alle, hvor udtømmelig hans skabende Kraft var, saalænge han havde Pen eller Pensel i Haand standsede den ikke, man behøvede kun at lægge det hvide Blad for ham, saa var den der. Hvad Værd hans rige Kunst da havde, hvorledes den i meer end en Menneskealder er bleven vort Folks Glæde, og han selv en af dem vi see op til med Taknemmelighed for hvad vort Fædreland kan frembringe, derom skal jeg ikke driste mig til at tale; her i Kunstens Dommersal maa det afgjøres af kyndigere Stemmer.

Jeg taler helst om min kjære, min beundrede Vens Liv og Væsen, som jeg har været saa lykkelig at kunne følge det fra min første Ungdom. Selv om man tog Kunsten fra, var det rigt nok. Han havde seet meget i den store Verden og hos os var han hjemme i de fleste af Byens Kredse, thi han var altid en afgjort og hædret Mand. Han læste meget, tænkte meget og talte meget, ikke heftig, men som en Mand, hvis grublende Tanker bestandig vare i Bevægelse. Ofte gjorde han det Indtryk, at han stred for at faae en Bygning reist, men kunde ikke bestemme sig for dens Grundrids, derfor heller ikke faae enhver Ting paa sin Plads. Dog gik han saa dybt i Alt hvad han tænkte over, og tænkte saa sundt og saa redeligt, at der var en egen overbevisende Magt deri, naar han talte om hvad der laae ham paa Sinde. Men han var altid overvældet af sine mange Tanker, følte det selv og kunde sige om en Ven: „Han er saa ordentlig og grundig, derfor gaaer Alt saa vel for ham“. Det var af de altid vexlende Blik, nu hid nu did, nu i dyb Alvor nu i let Spøg, nu i Evighedens Høider, nu i det flygtigste Væsen, at han havde sin Glæde fra Dag til Dag. Deri blev han en ny Aand, der drog som en Samler al Verden om, og her hjemme var med i alle s. 114Tidens Bevægelser og ud af Historiens Bøger samlede de stærke Emner for sine Billeder og gjorde dem saa levende som vi have seet dem, som om han selv havde siddet og leet med Holberg og selv været til Hove hos Kong Christian. Som enhver sand Kunstner drog han sin Næring fra Oldtidens Herlighed og han elskede det gammeldags Folkeliv i Syden med al dets livfulde Friskhed og løierlige Naturlighed; men det var ikke tilfældigt, at den samme Mand, som beklagede at Livet i Syden nu er ifærd med at støbe sig om i Nutidens vanlige Former, her

hjemme viste sig som en Fremskridtsmand. Det var ikke tilfældigt, at han ogsaa saa ud mod Amerika og sendte sin Søn derhen, den dygtige, elskværdige unge Mand, som vi nu bede Gud styrke naar han modtager Budskabet om hvad vi her foretage os idag. Det var ikke tilfældigt, thi hans Aand var altid ung og i Udvikling, han saa Livet fra enhver Side bringe sig Nyt imøde og var altid beredt til med et Skuldertræk at kaste den gamle Verden af sig for at indgaae i en Ny.

8

Han saa paa Livet med et muntert, spøgende, undertiden spottende, men dog altid i Grunden venligt Lune, han saa det som en Leg for sit Aasyn. Deri havde hans Kunst en stor Deel af sin Styrke, dermed begyndte han gjerne, og arbejdede sig først igjennem sine Figurers loierlige Egenheder op til den høie Alvor. Dette have vi havt vor Glæde af, men vi maae ikke derover glemme hvor langt hans Lune var fra at være bittert. Han var ingen Satiriker, thi hans Hjerte var altid med. Hans Sind var saa omfattende, at ingen menneskelig Egenhed let gik forbi hans Blik, uden at han mærkede sig den; han var en stor Menneskekjender, men ingen streng Dommer. Naar han venlig kunde omgaaes de samme Mennesker han satte paa Lærredet som komiske Figurer, saa var det ikke Tvetungethed, men deres pudsige Egenskaber vare for ham en naturlig Ting, som hørte med til Livet.

s. 115 Et Blik som hans var det, er overlegent, og det er den komiske Kunsts Natur, at der er et Overmod i den; dog har han viist os, at dette ogsaa kan forenes med sand Ydmyghed. Han havde Grund til at føle sit Værd og den levende Anerkjendelse, den Beundring, der har fulgt ham paa hele hans Vei, kunde vel friste ham dertil. Men i Intet var han dog saa beundringsværdig, som i den Maade hvorpaa han saa paa sig selv, i Intet var hans Blik saa klart, som naar det gjaldt hans egne Mangler. „Om Nogen er fornøiet med hvad jeg gjør, saa lad ham tage det som det er, men jeg selv er ikke fornøiet dermed. De Store kunne frembringe noget Stort, men jeg har ikke kunnet bringe det videre.“ Saadanne Yttringer vare altid paa hans Læber og fyldte hans Breve. Og som han var i sin Kunst, saa var hans Sind, bestandig en ydmyg Sjæl, som gav Gud Æren for hvad der faldt i hans Lod, men gav sig selv Skammen for hvormeget der stod tilbage. Forfængelige Indbildninger vare ham en Afsky. Hvorledes han er optraadt som Dommer i den Kreds hvor hans Dom skulde høres, veed jeg ikke; som Vedholdenhed i sin Overbevisning ikke var hans stærkeste Side, kunne hans Udtalelser der maaske have været vexlende nok. Men af mangen fortrolig Samtale og en lang Aarrækkes Omgang veed jeg hvor billig han dømte og hvor venlig han tænkte om enhver Retning og ethvert Trin af Kunsten; thi at sætte sig levende ind i ethvert Menneskes Væsen, det var afgjort hans Styrke. Han var den oprigtigste Sjæl jeg har kjendt; det var mærkværdigt hvad han kunde sige til Andre uden Hensyn til Person eller Stilling, men det var ogsaa mærkværdigt, hvad han kunde sige om sig selv. Han var af Naturen djærv, og da han var lunefuld, kunde i et uheldigt Øieblik hans Djærvhed blive grov, men den glemte aldrig paa Vrede, uden hvor han forudsatte Smudsighed. Han kjendte ogsaa selv sin Svaghed og s. 116 kunde bedrøvet klage over den, og hvad mere er, han har stridt en alvorlig og vedholdende Strid for at arbejde sig ud af det hensynsløse Væsen, for at lade sit gode Hjerte komme til sin Ret. Det var rørende for Enhver der stod ham nær, at være Vidne til, da den dybeste Sorg han har fristet, gik over ham, da hans elskede Hustru som med sin stærke og trofaste Character, sin rolige, klare og begavede Aand var bleven hans Livs Støtte, saa hurtigt og af en saa forfærdelig Sygdom blev reven bort fra ham og hans Børn, hvorledes da hans Indre videde sig ud til idel Kjærlighed; hvorledes han søgte Lindring i sin Sorg ved at dele den med Enhver der havde kjendt hende, hvorledes han i samvittighedsfuld Følelse af, at han kunde have staaet tilbage i Kjærlighedens Opoffrelse, nu søgte Hjælp for sin Skrøbelighed og Naade for sin Synd i overstrømmende Hjertelighed mod ethvert Menneske han mødte, som om han var angst for at have overseet Nogen.

8*

Han bøiede sig for det Hellige, hvor han mødte det i sand og ærværdig Skikkelse, og han vilde helst modtage det i Kirkens strenge Form; han havde sin Bibel kjær. Sine vidtvirkende Tanker og sit stærktbevægede Hjerte kunde han vanskelig bringe til Ro under den Helligaands Fred, det følte han, men som et Barn der trænger til Overbærenhed, som en fattig Sjæl ved den store Nadvere tænkte han sig helst at staae for sin Gud. „Du siger jeg maa berede mig paa Døden“, sagde han til mig, da jeg i de tunge Dage, da hans sidste Sygdom først havde grebet ham, sad ved hans Seng — „men jeg kan det, ikke, der er en Gjæring i mig, en Higen i mig, altid fremad, altid fremad, saaledes har det altid været!“ — „Ikke paa Døden“, svarede jeg ham, „den kan intet Menneske berede sig paa, den er Guds Gjærning, men paa Evigheden“ — og naar jeg talte til ham om den, gik intet Ord tabt for ham. Kun een Ting skjød han fra s. 117 sig, naar jeg mindede om, at ogsaa Kunstens skjønne Syner kunde i Evigheden komme igjen. I et saadant Øieblik var ogsaa hans rige Kunst med al dens Herlighed kun Verdens Væsen; han fæstede sit Blik paa dens sande Helligdom, paa Sjælens Frelse. Saa lad ogsaa det være den Velsignelse, vi i den hellige Evigheds Navn lyse over hans Liv, at vi troe, at dens fromme Ydmyghed og fromme Kjærlighed mildelig har bredet sin forsonende Kaabe over alt det, hans urolige Tanke ikke kunde komme til Fred med.

Det er et stort Livs Minde vi her opgjøre. Gud give, det længe maa leve og længe maa virke som en velgjørende Aand over vort Folk. Vilhelm Marstrands Navn skal ikke døe saalænge hans Billeder leve, det frygte vi ikke for, men heller ikke hans Liv som Menneske, hans sunde aabne Sjæl, hans rige og glimrende Aand og oprigtige velsignede Hjerte skal glemmes, saalidt som den ædle mandige Skikkelse, hvori hans

underlig friske selvforglemmende Væsen var saa levende præget. Hans Børn ville hænge derved med deres Hjerte, som de altid have hængt om hans Hals og mange flere Børn end de, thi det var han Manden til hvor han kom frem; men vi Gamle ville ogsaa hænge med vort Hjerte derved. Gud styrke dem i deres Sorg og Gud hjælpe os alle ved Alt, hvad Aanden arbejder i og Hjertet hænger ved. Gud velsigne dette Huus, som i mere end een Henseende var hans Hjem, og give åt den evige Viisdom, der som en Kunstnerinde leger for Guds Aasyn fra Dag til Dag maa have sin Hjertensglæde af Alt, hvad her virkes, af Alt hvormed hun tjenes af sine Børn.

Amen!

s. 118

Vilhelm Marstrand.

Betrukket med Sort
Var Salen, som huser de hvide Guder.

Træt, paa de simple Fyrretræespuder,
Ydmyg, hvor Phoebus Apollo troner,
Hvilede Mestren. — Saa bar de ham bort
Under Sørgemusikens Toner.

Et blændende Dagslys. En nysgjerrig Mængde.
Man gik gjennem Staden i hele dens Længde,
Alle maatte vige.

Saa jorded' man Mestren, mens Foraarets rige,
Skabende Haand lod derude i Haven
Spirer og Knopper flokkes om Graven.

Og Solen vil forme og Solen vil male,
Et Mylder vil blive vækket af Dvale,
Billeders Mængde i farverig Gløden
Vil omringe Graven. — Saa glemme vi Døden,
Og tænke os Mestren hvilende rolig,
En Kunstner end i sin Kunstnerbolig.

s. 119 Han var blanct de Faa, som paa Vuggen fik
Et Smil af det luende Gudeblik,
Et Indvielsens Kys paa sin Pande.

Da Alderen dryssed' paa Issen sin Snee
Og matte blev Øinenes Brande,
Man kunde dog stedse Indvielsen see
Over Brynenes buede Rande.

Han næred' den Lunets liflige Ild,
Der brænder velgjørende, dæmpet og mild,
Og aldrig sin Arne fortærer.

Naar Læben blev spydig, naar Penslen blev kaad,
Saa var dog Skjønhed hans Lærer;
Og Gratierne tog han altid paa Raad
Selv i de „menige“ Sfærer.

Han drog ei fra Skyerne Lynet ned,
Om Dommedag gav han os ingen Besked,
Om Sjælenes Angst og Pine;
Han indbød med milde og venlige Ord
Og med Høihed i Lader og Mine
Enhver til „den store Nadveres“ Bord,
Til sit Hjem, hos sig og hos Sine.

Han var jo en Rigmand, han var jo Drot,
Han sad tilbords i et luftigt Slot
Med Tjenere smaa og store.

Bordene bugned' af gavmild Skænk,

Gjæsterne kunde han more,
Strængespil lød fra Orkestrets Bænk,
Toner saa glade, sonore.

s. 120Og Forskjel i Rang den kjendte han ei,
Hans Gjæster var taget fra alfar Vei,
Fra Bjerget saavel som fra Dalen;
Tiggere, Skjælmer, Piger og Børn
Bænkedes om Pokalen.

Det var Livets Eoser og Livets Tjørn,
Som var samlet hos Mestren i Salen.

Et aabent Huus. Bestandig paany
Kom Gjæster til ham fra Land og By,
En Jeppe og en Hans Frandsen;
I romerske Laser, i holbergske Snit,
Cervantes Ridder med Landsen,
I svensk Kostume saa skinnende hvidt,
Og med Tamburinen til Dandsen.

Og trak han sig saa fra Sværmen bort,
Og vilde nyde en Hvile kort
I Lønkamrets venlige Hygge,
Da stod for hans Øie Historiens Mænd,
Den raadsnare Konges Skygge,
Den saarede Løve med Sværd om Lænd,
Helten paa Linieskibs Brygge.

Ja han var rig. Og han strøede sit Guld
Rundhaandet ud i den danske Muld,
I Kunstens hjemlige Ager.

Men hvor er nu Manden, som træder til,
Og Arv efter Mesteren tager?
Og hvor er det Fjeld med ulmende Ild,
Som frem over Dalen rager? —

s. 121Tiden vil vise hvad Tiden har lagt
Tilside bag en beskeden Dragt,
Som nu maaskee skjuler en Kæmpe.

Den ledige Trone ventende staaer,
Men, vi faae fare med Lempe :
Tiden er vanskelig, Tiden er haard,
Den kan længe en Spire dæmpe.

HOLGER PRACHMANN

s. 122

Vilhelm Marstrand.

Har hans Hjerte fundet Fred?
Fik den travle Tanke Hvile,
Dengang Penslen fra ham gled?
Hvor er Lunets gyldne Pile?
Hvor er Snillets Herskermagt,
Skaberaanden uden Mage ?
Fire Fjæle er hans Pragt —
Alt, hvad nu han har tilbage.

Og dog var han, veed Enhver,
En af dem, som sparsomst findes
En af dem, ved hvem alt her
Til det Evige vi bindes;
Og dog har han efterladt,
Før han segned træt i Striden,

I sin Virken os en Skat,
Der skal leve gennem Tiden !

s. 123 Var han da ved Livet glad?
Skatted han tilgavnets Lykke?
Nei, paa Panden Mismod sad,
Bredte oftest der sin Skygge;
Thi det Ideal, han saae
Med sin Sjæls de bedste Kræfter,
Kunde dog han aldrig naae,
Hvad han higed end derefter.

Dog har i hans Værker vi
Evighedens Røst fornummet;
Klang af Himles Harmoni
Gik ved dem igjennem Rummet.

De har løftet os saa tidt,
De vor Skjønhedstørst har stillet
Lad vor Tak da klinge frit,
Tak for Alt, hvad han har villet!

H. P. HOLST.

s. 124

Vilhelm Marstrand.

Af Docent Jul. Lange.

Tale ved Kunstakademiets Aarshøjtid den 31te Marts 1873.

— — — Der er ingen Tvivl om, at en saa overordenlig begavet Figurmaler som Marstrand maa have haft mange fortrinlige Betingelser til en akademisk Lærervirksomhed; og der er vel heller ingen Tvivl om, at han som Lærer tidt har virket frugtbar og gavnlig. Men hans Betydning som Lærer stod dog ikke i Forhold til hans Betydning som udøvende Kunstner. Naar man vil sammenstille Marstrand med de to ældre danske Figurmalere, hvis Virksomhed har været mest bestemmende for vor Kunstudvikling, Abildgaard og Eckersberg, vil man finde, at disse to Mænd, hver paa deres ejendommelige og indbyrdes højst forskellige Maade, Abildgaard som Klassiker, Eckersberg som Naturalist, have udøvet en langt mere gennemgribende Indflydelse paa den yngre Kunstnergeneration fra deres Samtid. Marstrand har ingenlunde i samme Betydning som de dannet en Skole. Man har ogsaa sagt, at Marstrand, naar han blev kaldet til Raad med Hensyn paa sine Kunstbrødre, navnlig de Yngres, Arbejder. s. 125 hyppig røbede mere Tilbøjelighed til at omarbejde Billedet efter sit eget Hoved, end han forstod at gaae ind paa den anden Kunstners Standpunkt, gaae ind paa, hvad han havde villet give, og give Raad og Vejledning ud fra Forstaaelsen af dette.

Thi det, som laae dybest i Marstrands Væsen, og som fuldstændig beherskede hele hans Virksomhed, var en ren produktiv Evne. Han havde en skabende Genialitet, et Væld, et Fond af Ideer, som hverken Abildgaard eller Eckersberg i nogen Maade havde kjendt Mage til. Han hørte ikke til de forberedende, men til de fuldbyrdende Kunstnere. Om end vor Malerkunsts to ældre Høvdinger have haft større Betydning med Hensyn paa vor Kunsts indre Husholdning, for andre Kunstnere, saa var Marstrand i langt højere Grad end de en Kunstner for os, som ikke ere Kunstnere, for hele den danske Nation. Der findes i denne Forsamling forenet meget Kjendskab til dansk Kunst, der findes i den Mænd, som have fulgt Marstrand som Venner lige fra Ungdommen af. Og dog findes her maaske ikke En, som vilde være i Stand til i Tankerne at samle og overskue mere end Brudstykker af hans Kunstnervirksomhed. Naar hans Navn nævnes, træder frem for Mindet hans store monumentale Arbejder i Roeskilde Domkirke eller paa Universitetet, hans stolte Række af Malerier paa Christiansborgs Galleri, eller hvad han har leveret til de aarlige Udstillinger, eller den Mængde af Billeder, som Kobberstikket eller Litografien have mangfoldiggjort, og som ret ere blevne populære, ret ere blevne den danske Nations kjære Ejendom. De Fleste kjende ogsaa hans Frugtbarhed og Genialitet som Tegner; men hvo kan maale hele den uendelige Skat, som han har nedlagt i sine Pennetegninger! Det Ejendommelige for disse Tegninger er det, at de maaske aldrig ere Studier, men altid Skizzer, Udkast, at der kunde gjøres et helt Billede ud af enhver af dem. Naturligvis s. 126 Lar ikke Alt, hvad lian saaledes har hentegnet, samme Betydning; men det giver Altsammen et nyt Træk af Livets Skjønhed eller Lune, et nyt Bidrag til Indtrykket af en Produktivitet, en Lethed og Sikkerhed i Kompositionen, som saare sjelden, om nogensinde, er overgaaet. Der er heri en Spirekraft, som er et Naturens Vidunder. Ikke alene den uhyre Mængde af Udkast, men ogsaa den store Mangel paa — tegnede eller malede — Studier er her mærkelig. Der gaaer igjennem hele Marstrands Kunst et Træk af Sikkerhed og Overlegenhed; Ingen kunde være mere fjern fra Dilettanteri eller Famlen end han. Hans fine Øje for Form, for Lys og Farve, kunde i hans Billeder tidt

være overraskende selv for det mest udviklede Malerøje. Men Ingen vidste, naar og hvor han havde gjort disse skønne lagttagelser; han malede i alt Væsenligt „ud af Hovedet“, med et overordenlig ringe Apparat. Selv om der nu i hans Formgivning efterhaanden havde udviklet sig noget vist Tilsnitsagtigt, selv om en større og mere æggende Konkurrence havde kunnet gavne ham ved at tvinge ham til at gjøre bestandig nye og eftertrykkelige Naturstudier, saa bliver dog hans Hukommelse for Naturens Virkninger, hans geniale, instinktmæssige Følelse for dem i høj Grad beundringsværdig. Der gives Kunstnere, fortræffelige Kunstnere i vor Tid, over hvem Virkeligheden hviler tungt, for hvem dener som et haardt og gjenstridigt Emne, som kun det strengeste og taalmodigste Arbejde kan faa Bugt med; for Marstrand var den et blødt Vox, som formede sig villig og lydlig under hans Kunstnerhaand.

Jeg har en Gang fra en meget paalidelig Kilde hørt, at man i Marstrands Ungdom var tilbøjelig til at vente sig en Hogarth af ham. I hans tidligste Tid var virkelig ogsaa det komiske Geni fremherskende hos ham, om det end ingenlunde var eneraadende. Med et ægte ungdommeligt, sprudlende overgivent Lune, med s. 127en sejrrig komisk festivitas gik han løs paa sin kjøbenhavnske Samtid. Satiren og Karrikaturen over det Liv, der omgav ham, laa ham den Gang ikke fjern. Da han 1836 første Gang kom til Italien, synes først Skjønheden ret at være gaaet op for ham. Fra den Tid af fik hans Billeder et Skjønhedens Adelspræg, en klassisk Holdning og Stil. Hvilken Skjønhedsglæde, hvilken Jubel svulmer der ikke i hans tidligste Billeder fra Italien. Det er træffende blevet sagt om Marstrand, at Mismodet hyppig og længe kunde hvile over hans Pande; han kunde føle den Trængsel af Ideer, som stormede ind paa ham, mere som en Lidelse end som en Nydelse; men i hans Kunst mærker man ingen Lidelse: Tankerne, Ideerne selv vare Glæde over Livet. Det Bæger, som den skønne romerske Pige paa hans store Billede rækker frem mod Beskueren, idet hun byder ham tage Plads ved Bordet, har han grebet og tømt. I Rom følte han sig først hjemme; han fandt Alt, hvad han søgte, i det gamle pavelige Rom med dets aabne, naive Liv paa Gader og Torve eller i den dejlige Omegn, med de skønne og karakterfulde Skikkelser blandt Mænd, Kvinder og Børn, med det jublende Karneval og den miserable Regjering, med de luvslidte Præster og barfodede Munke, som gjeme give de komiske Roller, fordi de kun faae Lov til at skotte til Livets Bæger, som de have aflagt Løfte paa at forsage. Senere fandt han i Neapels Omegn det fuldt sydlandske Liv, hvor den blomstrende Ungdom samles saa nemt til Dands om Aftenen. Paa senere Rejser fik atter Venedig en høj Stjerne for ham; ikke alene den dejlige By i Lagunerne med det ejendommelige Folkeliv, men maaske endnu mere de gamle venetianske Malere. Tid efter anden har han studeret og vel endog dannet sig efter andre store Malere, ogsaa Nederlænderne som v. d. Helst eller Rembrandt; men jeg troer dog ganske sikkert, at ingen af Fortidens store Kunstnere s. 128have været Det for ham, som de venetianske Kolorister, Tizian og Paolo Veronese, og især den Sidste. Hos ham fandt han Italien fra dets bedste Tid, og endda et forherliget Italien. Han beundrede ikke alene hans maleriske Pragt, hans Storhed som Kolorist, men ogsaa hans rene Naivetet, hans dybe og ædle Følelse.

Han havde ogsaa et Aandsslægtskab med saadanne Kunstnere. Jeg veed vel, at i samme Øjeblik, som dette siges, træder Modsætningen skarpt frem mellem vor Tid med dens mere reflekterede, spredte og forgrenede Væsen og det sextende Aarhundredes storartede, naive og hele Kunstbegejstring, dets Livsnydelse, som vor Tid staaer halv beundrende og halv forlegen lige overfor, og som den finder halv henrivende dejlig, halv upassende eller undertiden uanstændig. Marstrand har ikke heller malet noget enkelt Billede, som i malerisk Fuldkommenhed kan maale sig med hine Kunstneres. Og dog var der Noget ved ham af en stor Kunstner i gammel Stil; hans Kunstnernatur gik langt ud over hans Tidsalders Gjennemsnitsnaturer. Andre Tider, andre Sæder! Marstrands Kunstnerliv blev ikke baaret af en Luftning som den i Italien i det sextende Aarhundrede; han kunde ikke faae saa megen Vind i Sejlene. Men naar vi i Tankerne gennemgaae hans Produktion, saa kunne vi vel faae en vis Erstatning i den rige Mangfoldighed, som er udpræget i den. Det mere omfattende og fleersidige Repertoire er netop et Fortrin, som hører vor Tids store Kunstner til.

Han havde sin Tids Dannelse, dens Læsning og Interesser. Han havde læst sin Don Quixote altfor godt, han havde leet altfor sundt af den vandrende Ridder, til at han skulde falde paa at ville spille Helten fra gamle Tider eller ikke vide, hvor han var. Han havde sin Bolig paa Kongens Nytorv; og end ikke den mest taagede Drømmer kunde falde paa at forvexle Charlottenborg med et venetiansk Palads eller Nyhavn s. 129med en venetiansk Kanal, endsige da et saa lyst og frit Hoved som Marstrand. Der var desuden i hans Natur noget godt Dansk, endog noget godt Københavnsk. Da han atter fæstede Bo i Hjemmet og efterhaanden fandt sig mere hjemme der — thi han var hyppig paa Rejser — gjenvandt han ogsaa sin Interesse for Norden og sin Fødeby. Men de, som havde ventet sig en Hogarth af ham, fandt ikke deres Forventninger opfyldte; hans Kunst gik i en anden Retning. Hans komiske Genius allierede sig med Holberg; men han blev heller ikke i sin Tids Kunst, hvad Holberg havde været i sin Tids Litteratur. Holberg skabte sine komiske Motiver og Figurer i satirisk Interesse; han vilde „moralisere“, aandelig opdrage sin Samtid ved at stille den dens egne Daarskaber for Øje. Marstrand greb disse Motiver og Figurer, som ere ægte kjøbenhavnske af Herkomst, og som dog staae fjernt fra vor Tid som dens komiske Grundtyper og Heroer, han greb dem med genial Forstaaelse af Holberg og fremstillede dem med en kunstnerisk Fantasi, en plastisk Rundhed og en malerisk Glands, som Holberg selv maaske kun havde anet. Men fra Marstrands Side ere disse Figurer ikke satiriske; han tog Holberg fra den ideal komiske, den rent kunstneriske og digteriske Side. Naar han i sin senere Tid en Gang imellem skildrede det virkelige Liv i Hjemmet, tog han det mest med Varme og Venlighed; derom vidner hans store Billede af „Besøget“ paa Christiansborg eller et Billede, som jeg har seet, af hans eget smukke og hyggelige Familieliv.

Hvis det her kunde være Stedet at gennemgaae Marstrands Produktion i alle dens Forgørelser, saa maatte vi tale udførlig om hans fortræffelige Portrætter, hans Billeder af svensk Folkeliv, hans Billeder af Motiver fra Don Quixote, hans ypperlige Malerier af Anekdoter eller af historiske Træk fra Danmarks Fortid, s. 130 som kulminere i Kompositioner som den i Universitetsalen eller de to store Fremstillinger af Christian IV's Manddomskraft og Heltemod i Roeskilde Domkirke, Værker som endog naae op til det Heroiske, og som maaske aldrig ere overgaaede i dramatisk Liv og Fylde. Vi maatte tale om hans store Altertavle i Faaborg Kirke og om hans Billeder og Udkast af Motiver fra de bibelske Parabler. Enhver, som med Opmærksomhed har gennemgaaet Marstrands Udvikling gennem hans Kunstnerliv, vil have mærket, hvor stort et Fortrin hans Værker fra den senere Tid have i Henseende til det Indholdsrige, Betydningsfulde, Mægtige, hvor meget hans Tanke har vundet i Dybde og hans Følelse i Varme. Et af hans senere Arbejder skal jeg her tillade mig særlig at fremdrage for Mindet, Maleriet af den store Nadvere, paa Galleriet paa Christiansborg. Det er ikke min Mening at ville betragte dette Billede som Bibelillustration, som Fremstilling af Parablen om Kongesønnens Bryllup; jeg vil kun se det fra Kunstnerens Synspunkt, som Vidnesbyrd om hans Livsopfattelse. Thi i denne Henseende forekommer Billedet mig at have en særlig Betydning; Ideen har ogsaa sysselsat Kunstneren i længere Tid end nogen anden. Alt minder her om Syden, om hvad Kunstneren havde seet i Italien. Det er italienske Stodder fra Gadehjørner, Kirketrapper og Veje, Børn, Kvinder og Mænd, som Kunstneren her har bænket i en stor og kiølig Hal af gammel italiensk Arkitektur, som han byder italiensk Vin og Frugter og lader høre god gammel italiensk Musik. Men her er en anden og dybere Aand end Livsglæden og Morskaben i de tidligere Billeder fra Italien. Kunstneren har her i Menneskehjertets Navn rakt Haanden til alle dem, som ere skubbede til Side af Livet, som ere plettede af Nød og Elendighed, og hvis Skikkelser ikke ere til særligt Velbehag for s. 131 Sandserne, til Krøblinger og Blinde. Marstrand holdt paa sin Maade af disse Lazzaroner, som hverken saae eller høste eller samle i Lader, der leve som et Proletariat i social Henseende, og hvis legemlige Nød endog tidt kan antage saa barokke Former i Syden, men som paa deres Viis kunne være uskyldige, godlidende og sorgløse, og som Naturens Børn med Velbehag slikke det varme Solskin under den mørkeblaa Himmel. Han fik Lyst til at gjøre Ære af dem netop i Modsætning til de Kloge og Travle, de Stive og Fornemme, de Mørke og Selvretfærdige, som aldrig give sig Stunder til med roligt Sind at nyde Livets Skjønhed, og han bød dem til et stort Gilde, hvor den sande og himmelske Viisdom er Vært og Engle Opvartere og Tjenere. Der er i denne Maade at se Tingene paa en dyb Humor, som minder om den store komiske Kunstner; men der er tillige en Humanitet, et medfølende Menneskehjerte, som vidner om den ædle Mand.

9

Naar jeg for min Tanke samler Billedet af, hvad Marstrand har været, gennem Det, som han har givet os i sin Kunst, saa staaer han selv for mig som en rig og ædel Herre, der har samlet os Alle til en stor Fest, og som selv tømmer sit Bæger med Livets ædleste Viin til Bunds og byder os at følge sit Exempel. Der rummedes i dette Bæger ikke alene Livets sprudlende og perlede Nydelse, dets Karnevalsglæde, dets Latter og Lune, der rummedes ogsaa dets Vemod og Smerte — lige saa vel Ewalds Hjertesorg som Wessels sorgløse Vid; der rummedes Daadkraft og Begejstring. Enhver stor Kunstners Sjæl er som et Spejl, der gjengiver Billedet af Livet, vel paa en ejendommelig Maade, fra en bestemt Side, men dog Livet i dets Helhed. Marstrand har skildret os dets store Mænd som dets Daarer og dets Narre, Kvinder og Mænd, alle Aldere fra Vuggen indtil Graven, og Alting rører sig i den s. 132 efter sin Natur med Livets Sandhed, Klarhed og Sundhed. Han har selv en Gang, træt af de mange Maader, hvorpaa Tænkerne have forsøgt at bestemme Skjønhedens Begreb, sagt, at Skjønheden først og fremmest var Sundhed; og denne Bestemmelse er, om end ikke udtømmende, dog højst betegnende for Marstrand.

s. 133

Fortegnelse
over
Malerier
udstillede
af
V. Marstrand
i Aarene 1829 —1873.

s. 134

s. 135

1. 1829. En Kanefart ved Fakkelskin.
2. 1830. En Kilderejse.
3. — Udsigt fra et Vindue paa Charlottenborg Slot.
4. 1831. En Flyttedagsscene. (60 Rd., vundet i Kunstforeningen af Apotheker Glahn i Sorø.)

Michael Kiaer Raffenberg, 1802-1881, *Vilhelm Marstrand - Breve og uddrag af breve fra denne kunstner*,

5. — — Nedgang til en Kjælder. (25 Rd., vundet i Kunstforeningen af Grosserer Müffelmann, tilhører nu Grosserer Johannes Hage.)
 6. — Scene ved et Konsumtionshuus. (40 Rd., vundet i Kunstforeningen af Agent I. S. Suhr.)
 7. 1832. Svend Estridsøn og Biskop Vilhelm. Efter Saxos Ilte Bog. (Tilhører den kgl. Malerisamling.)
 8. — Portræt.
 9. 1833. Gadescene i Hundedagene. (Hofagent waage-Petersen, solgt til Fuldmægtig Carstensen for 300 Rd.)
 10. — En Dreng med Roser. (50 Rd., vundet i Kunstforeningen af preussisk Minister Grev Raczynski.)
 11. — Portræt.
 12. — Portræt.
 13. — Portræt.
 14. - Portræt.
 15. — Portræt.
 16. 1834. Et musikalsk Aftenselskab. (Hofagent waagePetersen.)
 17. 1835. Beskjænkede, der forlade Kjælderen, (vundet i Kunstforeningen af A. W. Grev Moltke-Bregentved.)
 18. — Portræt.
 19. — Portræt.
 20. 1836. En Auktionsscene. (Hofagent Waage-Petereen.)
- s. 136
21. 1836. Rejsendes Ankomst til en Bonde i Thelemarken. (100 Rd., vundet i Kunstforeningen af Etatsraad Treschow.)
 22. — Skizze.
 23. — Skizze.
 24. 1837. Et Familiestykke.
 25. — Et Aftenselskab. Portrsetstykke.
 26. 1838. Fæng'sels-Scene i Rom, (vundet i Kunstforeningen af Marine-Lieutenant Seidelin. 300 Rd.)
 27. 1839. St. Antoniusfesten i Rom. (A. W. Grev MoitkeBregentved.)
 28. — Scene af det neapolitanske Folkeliv. (300 Rd., vundet i Kunstforeningen af Klædehandler Thorsen, solgt til Viinhandler Sandberg for 200 Rd., solgt ved Auktion til Konsul Salomonsen for 730 Rd.)
 29. 1840. . Romersk Gadescene. (Tilhører Konsul M. B. Salomonsen.)
 30. — Romerske Borgere forsamlede til Lystighed i et Osteri. (Tilhørt Etatsraad Waage - Petersen. — Grosserer W. Christensen.)
 - 31 1841. Scene af Oktoberfesten i Rom. (Thorvaldsens Museum)
 32. — Portrset af Dr. phil. Professor I. L. Schouw. (Roeskilde Stænderforsamling.)
 33. — Gedevogter, som sælger Mælk. (300 Rd., vundet i Kunstforeningen af Etatsraad Mundt.)
 34. 1842. En neapolitansk Fisker synger til Citharen udenfor et Par unge Pigers Vindue.
 35. 1843. Portræt af Kong Christian VIII. (300 Rd.)
 36. — do. af Konferentsraad Bornemann. (200 Rd.)
 37. — do. af Grev Ahlefeld-Laurvig. (200 Rd., kjøbt af Kong Christian VIII?)

38. — Parti af Øen Ischia. (300 Rd.)
39. — En Dreng med en Hund. (120 Rd. Geheime-Etatsraad Fenger. Fru Barnekov.)
40. — Familie-Portræter. (Tilhører Dr. Hornemann.)
41. 1844. Scene af Erasmus Montanus, Medlems-Arbejde.
42. — Portræt.
43. 1844. Portræt af Geheime-Konferentsraad I. Collin. (200 Rd.)
44. — do. af Etatsraad C. Weiss.
45. — do. af Agent Georg Carstensen. (170 Rd.)
- s. 137
46. 1845. Et Kjældervindue. (Tilhører Grosserer Wanscher 120 Rd.)
47. — Genre-Maleri. Motivet af Holbergs Barselstue. (1,000 Rd. Kgl. Malcrisamling.)
48. 1846. Portræt af Konferentsraad Treschow. (300 Rd.)
49. — Bondestue. (Tilhører Grosserer Wanscher.)
50. 1849. Italiensk Osteriscene. Piger der byde en Indtrædende Velkommen. (1,500 Rd. Etatsraad I. B. Suhr, solgt ved Auktion 1859 til Kammerherre Scavenius, Gjorsløv for 2,860 Rd.)
51. Dans i det Frie paa Ischia. (1,000 Rd., vundet i Kunstforeningen af Musikhandler E. Hornemann, solgt til Grosserer H. I. Hvalsø.)
52. — En lille Pige med en Kat. (200 Rd. Fru a. Hage.)
53. — En Pige, der fletter sit Haar. (100 Rd. Grosserer R. Puggaard.)
54. — En ung Kone, der kysser sin Præst paa Haanden. (Grosserer Wanscher.)
55. — Portræt (af Frk. Bruun?) (100 Rd.)
56. 1850. do. Gruppe af Fru Hage med Børn. (800 Rd. Tilhører Fru V. Hage.)
57. — Portræt.
58. — Don Quixote. (100 Rd. Grosserer Wanscher.)
59. — Tiggere i Rom.
60. 1851. Den smægtende Jæger. (Tilhører Grosserer R. Puggaard)
61. Italienske Bønder føres fangne ind i en lille By i det Romerske. (Tilhører Baron Blixen-Finecke.)
62. 1852. Portræter af Consul C. Hage og Kone. (800 Rd. Tilhører Consul A. Hage.)
63. — Portræt af Conferentsraad H. C. Ørsted. (500 Rd. Tilhører Kaptain, Brygger Jacobsen.)
64. — En Albanerinde i Carnevalet. (300 Rd. Tilhørt Professor Eschricht, solgt ved Auktion 1879 til Grosserer E. le Maire for 2,400 Kr.)
65. 1852. Politiske Kandestøber, Collegium politicum. (General-Consul Pontoppidan i Hamburg, foræret til Galleriet i Hamburg.)
66. — En Smed i sit Værksted i Rom. (100 Rd. Boghandler C. A. Reitzel. Boghandler Th. Reitzel.)
- s. 138
67. 1852. En Præst møder et Par Piger, der gaae til Dans. (80 Rd. Boghandler C. A. Reitzel, solgt ved Auktion 1853 til Grosserer E. le Maire.
68. — Portræt.

69. — do. af Historiemaler Constantin Hansen, (Tilhører Grosserer Wanscher.)
70. 1853. Til Leksand Kirke kommer Dalfolket i dets Baade til Søndagsgudstjenesten. (2,000 Rd. Kgl. Malerisamling.)
71. — En Scene fra Dalarne (Orsa Sogn). (200 Rd. Tilhører Dr. phil, C. M. Poulsen.)
72. — Det døde Æsel. (Tilhører O. S. Grev DanneskjoldSamsøe. 150 Rd.)
73. 1854. En Improvisator. (200 Rd. Grosserer F. T. Kastrup.)
74. — Portræt.
75. 1855. Venetianske Piger i en Kirke.
76. — Tre Hoveder fra Venedig (3Billeder). (1,000 Rd. Kammerherreinde Neergaard)
77. — Portræt.
78. — Scene fra Ischia. (200 Rd. Tilhører Grosserer Jacobsen.)
79. — Don Quixotes første Tilbagetog.
80. — Paa Lagunerne.
81. 1856. Portræt
82. — Portræt.
83. — Fra Ischia.
84. — Fra Olevano. (Tilhører Murmester Frohne.)
85. — Fra Venedig. (200 Rd. Tilhørt Baronesse Stampe, solgt for 1,600 Kr.)
86. — Christus i Emaus. Alterbillede i Faaborg Kirke. (1,300 Rd.)
87. 1857. Billede af Hverdagslivet. (Kgl. Maierisamling.)
88. — En Færgescene paa den store Kanal i Venedig. I Baggrunden Kirken St. Maria della salute.
89. — En gammel Fisker. Venedig.
90. — Romerske Bønderfolk, der paa Vejen bede til Madonna for deres Barn.
91. 1858. Portræt af Pastor E. C. Tryde. (400 Rd.)
92. — Aften paa Ischia. (Tilhørt Advokat Brock, solgt paa Auktion 1879 til Etatsraad M. Melchior for 1,280 Kr.)
93. — Hjemkomsten. Rom.
- 94 1859. Portræt af Skuespillerinde Fru J. L. Hejberg (800 Rd.)
- s. 139
95. 1859. Det lykkelige Skibbrud, 5te Akt. (700 Rd. Advokat G, Brock, solgt ved Auktion 1879 til Brygger C. Jacob sen for 4,010 Kr.)
96. — Politiske Kandestøber, 4de Akt. 9de Scene. (Raadsherinde-Visit). (Dr. E. Hornemann.)
97. — En Negerpige med 2 Børn. (Tilhører Consul o. Marstrand.)
98. — Fra Ischia.
99. 1860. Don Quixotes anden Hjemkomst. (400 Rd. Grosserer R. Puggaard?)
100. — En Vinhøstscene i Andeel. (100 Rd. Italien, Munkene faae deres Etatsraad Krieger.)
101. — En Kirke i Olevano.
102. — Portræt af Konferentsraad B. S. Ingemann. (Tilhører Sorø Akademi.)

Michael Kiaer Raffenberg, 1802-1881, *Vilhelm Marstrand - Breve og uddrag af breve fra denne kunstner*,

103. — Portræt af Konferentsraad Schiønning. (300 Rd. Viborg Overret.)

104. 1861. Don Quixotes Hjemfart fra sit andet Tog. (Tilhører C. Marstrand.)

105. — Portræt af Orla Lehmann.

106. Bønder fra Dalarne, Orsa Sogn, der kjøre til Kirke. (200 Rd. Tilhører Fru Hage.)

107. — Portræt af Ernst Meyer.

108. — Chr. IV. paa Tre-Vandfarvetegninger til Decofoldigheden. rationen af Roeskilde Dom-

109. — Chr. IV. dømmes Rosenkrantz. kirke. (Chr. IV.'s Kapel). De arkitektoniske Omgivel

110. — Christi Opstandelse. ser komponerede af Heinr. Hansen. (Solgt ved Auktion 1875

111. — Væggen ind til Kirken. til Grosserer H. Hirschsprung for 500 Rd.)

112. 1862. En ung Moder, der kysser sin Skriftefader paa Haanden. Romersk.

113. — En ung Pige løber ud fra sit Huus til Carnevalet paa Corsoen.

114. — Fra Ischia. En Samtale.

115. — Et Italiensk Fængselsvindue. (T. Marstrand.)

116. — Portræt af Konstantin Hansen. (500 Rd. Kgl. Maleri- samling.)

117. 1863. Portræt af Biskop N. F. S. Grundtvig i sit Studerekammer. (500 Rd. Fru Grundtvig.)

118. 1864. Barselstuen (4de Akt, 4de Scene). (Tilhørt vinh Sandberg, solgt ved Auktion til Grosserer M. C. Grøn.)

s. 140

119. 1864. Portræt af Grosserer I. Bing. (200 Rd.)

120. 1865. Portræt.

121. — Peer Degn synger. Erasmus Montanus Iste Act, 4de Scene. (300 Ed., vundet i Tombola af købmand Aaris i Sorø. Tilhører Læge S. Trier.

122. — Wessel Og Guldberg. (200 Ed. Orla Lehmann — Dr. phil. Rode.)

123. — Arendsens sidste Besøg hos Ewald. (200 Rd.) (Orla Lehmann. —Dr. phil. G. Rode.) —

124. — Holberg møder Jean de France og Jacob v. Thyboe. (200 Rd.) (Orla Lehmann. — Dr. phil. Rode.)

125. 1866. Holberg i Kaffeselskab. (Ep. 99). (Tilhører Geheimeetatsraad Fenger.

126. 1867. Portræt af Professor N. V. Gade. — (v. Marstrands Arvinger.)

127. — En Aften paa Ischia. (200 Rd., vundet i Tombola af Etatsraad O. B. Suhr.)

128. — En Pige gaaer til Karneval i Rom. (370 Rd. Tilhører Murmester Frohne.)

129. — Scene af Erasmus Montanus.

130. — Tre Pennetegninger samt fotolithografiske Facsimiler af disse, udførte af Budtz-Müller & Co.

131. 1868. Portræt af Højesteretsadvokat G. Brock. (500 Rd.)

132. — Portræt af Billedhugger, Professor N. V. Bissen. (200 Rd.)

133. — Portræt.

134. Portræt af Stud. med. Orla Lehmann.

135. 1869. Parablen »Den store Nadvere«. Luc. Ev. Kap. 14. V. 16 — 34. (3,000 Rd. Kgl. Malerisamling.)

136. — Politiske Kandestøber (Collegium politicum). (Kjøbt af Kunstforeningen i Christiania, ejes nu af

Michael Kiaer Raffenberg, 1802-1881, *Vilhelm Marstrand - Breve og uddrag af breve fra denne kunstner,*

Grosserer H. Hirschsprung.)

137. — Et Ungt Ægtepar. (200 Rd. Tilhører Etatsraad Meldahl. Fred. Y. og Dronning Louise efter Ch. Biehl.)

138. — Portræt af Professor N. Høyen. (500 Rd. Gave af hans Venner. Af hans Enke skjænket til den kgl. Malerisamling.)

139. — Portræt af Etatsraad, Professor C. Hansen. Udstillings-Komiteen.

140. 1869. Hjemfart. Rom i Oktober. (.300 Rd., vundet i Tombola af Particulier Christensen.